
י״ד באייר, תשמ״ו 23.5.1986
סיפור השער:
פסטיבל
ישראל 86׳
של בן־גוריון
ישראלי לסין
גור בגדול
לבקוב, אגדה
מה הסוד שלי? ...יוגורט דנונה שטראוס
גילה אלמגור
יוגורט דנונה
עם פרי טבעי
עם גרנולה משובחת
יוגורט טבעי טהור
דנונה שטראוס 100% בריאות.

החלום האמריקאי מתגשם בישראל

מקסי גלאקסי

המקרר החדש עם המקפיא הענקי

160 עופות בפריזר

* מקסי גלאקסי - המקרר למשפחה המודרנית. עשי לך חיים קלים, יותר בשר, יותר מזון שבישלת מראש ויותר ארוחות מוכנות בפריזר ענקי: 160 ליטר!
* מקסי גלאקסי - המקרר החוסך לך מקפיא נפרד. את חוסכת הרבה מקום והרבה כסף!
* מקסי גלאקסי - הכנה ל-ICE MAKER - (מכונה לייצור קוביות קרח) כמו במקררי היוקרה האמריקניים.
* מקסי גלאקסי - המקרר החדש המיוצר במפעל החדיש והמצליח, שמרבית תפוקתו מיועדת ליצור לארה"ב.

מבצע היכרות

355 ש"ח × 5 תשלומים

לנכסים במזומן 10% הנחה לפי ריבית אפקטיבית שנתית של כ-40%.

ICE MAKER

בואו לראות את מקסי גלאקסי

בויז אדם ומעונו ביתן 32

במסגרת שבוע הילד הבינלאומי

25.5-30.5.86

שבוע הילד

במשביר לצרכן

15% הנחה!

על כל מבחר
הלבשת והנעלת
ילדים ותינוקות
ועל מבחר
משחקים, צעצועים, סקטים,
מתנפחים לים,
מחבטי פינג פונג
וטניס

הצעה מיוחדת

מכנסיים קצרים לילדים
"איבר" 9.99

מבחר מוצרי
"ג'ונסון"
לתינוקות
20% הנחה

לילדים

חולצות T מודפסות "תפרון" 3.99 ש"ח

לתינוקות

גופיות מודפסות "תפרון" 1.99 ש"ח

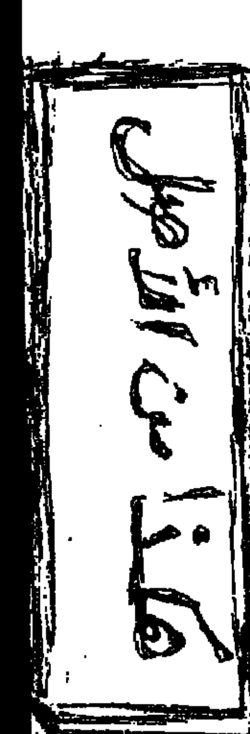
חיתולים "ליטופים" 6.60 ש"ח

בואי לתפוס מציאה

המציאות

רחוב סלמה 58 פינת הרצל תל-אביב
אוטובוסים 18, 26, 41, 2, 1, 83, 85

הקונה במשביר לצרכן חוסך כסף, חוסך זמן!

סופשבוע
י"ד באייר, תשמ"ו 23.5.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: תמר גיא
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נתיב גרינשפן

קורא יקר,

בפרק האחרון והעדכני שצרף ד"ר מיכאל בר־זוהר למהדורה החדשה של ספרו "בן־גוריון, האיש מאחורי האגדה", הוא מספר איך פגש את האיש חודשים ספורים לפני מותו כשמבטו רחוק ומעורפל. זה היה ביום העצמאות ה־25 ובר־זוהר שאל אותו "האם זוהי מדינת ישראל עליה חלמת".

"מדינת ישראל טרם קמה", השיב לאחר הרהור קצר, "כל מה שבנינו עד עכשיו אלו מסגרות, דפוסים נוהלים פורמליים. אך המדינה עצמה תתעצב ותתגבש בעוד עשר, עשרים שנה, ואולי יותר".

מאז כבר חלפו יותר מעשר שנים. המדינה מציינת את יום הולדתו ה־100 של בן־גוריון. האיש עצמו נמצא בעולם שכולו טוב, אולי עדיין משקיף עלינו משם בציפיה להתגשמות חלומו שנהיה "עם סגולה ואור לגויים", אולי מתהפך בקברו למראה הדברים כפי שהם משתקפים גם מפיה של בתו – גאולה בן־אליעזר – בשיחתה עם עמנואל רוזן המתפרסמת השבוע בפתח המוסף.

יתכן שהיתה פחות כועסת ויותר בן־גוריונית לו שמעה את סיפורו של פרופ' משה פריבס, מראשי אוניברסיטת בן־גוריון בנגב, על מסע מופלא במונית שהיה לו לאחרונה ברחובות ירושלים, כשהנהג – גברתן קשוח ומחוספס למראה – התזיק בהגה ושר לאורך כל הדרך.

"שאלתי אותו", סיפר הפרופסור, "איזו שמחה קפצה עליו, והוא אמר: פשוט טוב לי על הלב, שום שמחה מיוחדת, הלב שלי מתפעם כל יום מן הבוקר עד הערב. הביטוי מתפעם חיה שלו, וכמובן שהייתי סקרן לדעת מה גורם לאיש הזה להרגיש כך.

"ראשית, אמר הנהג, יש לי הזכות לנהוג כל היום ברחובות ירושלים, העיר היפה ביותר בעולם. שנית, הוסיף ופתח את החלון, כשאני נוהג אני נושם את האויר הקריר והטוב ביותר בעולם. אבל חוץ מזה, אני נזכר איך באנו לארץ ממרוקו לפני שלושים וכמה שנים, גרנו במעברה ואבא היה שולח אותי עם צלחת לעמוד בתור ליד המטבח של הסוכנות. אחרי שקיבלתי מנה אחת של אוכל הוא היה חוזר ושולח אותי לסוף התור כדי לקבל מנה נוספת. היינו משפחה גדולה, וככה הייתי עומד בתור כל היום. לבית־הספר לא הלכתי וללמוד לא למדתי. אבל עכשיו יש לי דירה של שלושה חדרים, וכבר לא צריך לעמוד בתור בשביל אוכל, והילדים שלי לומדים בבית־הספר, והם תלמידים טובים. בשביל זה הלב שלי מתפעם, אבל רק דבר אחד מדאיג אותי..."

פרופ' פריבס מאד רצה לדעת איזו דאגה יכולה להעיב על שמחת חייו של האיש, מפני שהיה בטוח כי הנה זה בא, ומעיין הביקורת עומד להתפרץ.

אבל נהג המונית הירושלמי רק אמר: "מה שמדאיג אותי זה שאין גשם".

צ. לביא

בשער: צמד הרקדנים ביל טי. ג'ונס וארני זונר בפסטיבל ישראל 86' שנפתח מחר. כתבה בעמ' 40-41.

צוחק מי שצוחק ראשון

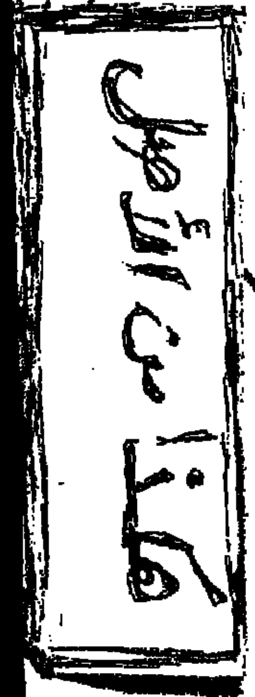
"אלהים אדירים! הוא דורש שנקריב לו קורבן־אדם"

"אתה פנוי לארוחת ערב או שזה זמן לא טוב לך?"

"כנראה שהוא היה צמא למים"

"מה יש לאכול לארוחת ערב?"

"אני עושה מבחן קטן. כמה זמן יקח לו להבין שזה בכלל לא מחובר לחשמל"

אבא שלה מתהפך בקברו

בת גוריון

גאולה בן גוריון על אביה, במלאת מאה שנה להולדתו. על בדידותו לאחר מות פולה, על הנאיוויות שלו, על אבא שלא זכר ימי הולדת, על כושרו הנבואי וגם על טעויות. „מעולם לא הייתי ולא אהיה מפא"ניקית. אני מסתכלת על הפוליטיקאים שלנו היום ואבא כל הזמן נעשה גדול"

מאת עמנואל רוזן
צילומים: שמואל רחמני

„אני לא מבינה בפוליטיקה", אומרת גאולה בן אליעזר, בתו הבכורה של דוד בן גוריון, וממהרת לסלק מן המדף בסלון צילום שחור־לבן, בו היא נראית מקיימת שיחה עירנית עם שמעון פרס. „אני לא מבינה בכלל מה הצילום הזה עושה כאן, הוא לא צריך להיות כאן", היא מחייכת במבוכה ומסמיקה. ההסמקות ילוו את דבריה גם בהמשך.

„הצילום הזה", היא אומרת, „הוא מלפני חצי שנה, מהיומולדת של אבא. לא יודעת למה שמתי אותו כאן. באו לשם המון אנשים, הו, כמה אנשים שבאו! היית צריך לראות! תנפנים כאלה, שהייתי נותנת להם בעיטה בישבן ומעיפה אותם משם. איך הם לא מתביישים? כשאבא היה במצוקה, אחרי 'הפרשה', איש מהם לא בא. הבראינק'ס האלה. היום זה כדאי להם, היום זה פופולרי להזדהות עם בן גוריון, אז הם באים, הם מגעילים אותי, בחיי. אבל דווקא משמעון אני מרוצה. אני חושבת שהוא עושה את העבודה טוב. בתמונה רואים בדיוק איך שאני אומרת לו: שמעון, כל הכבוד; אתה יודע, אז גם הסתכלתי על הרגל שלו ובפעם הראשונה ראיתי שיש לו כף־רגל ענקית! שמת לב לזה? הוא אמר לי שמספר הנעל שלו זה 48. מדהים, לא?"

מדהים. מדהים הדמיון בתווי הפנים בין הבת הפחות־מפורסמת של בן גוריון לאביה. מעבר לכך, גאולה כואבת את ההבדלים ושוב מסמיקה: „איך זה שאנחנו, הילדים שלו, לא ירשנו שום דבר ממנו, מהתפיסה שלו, מהכשרון שלו. איך זה? אני מאוד כועסת על עצמי שכך זה קרה". היא מדברת על אביה במילים גדולות של הערצה, הערצת אזרח למנהיגו ההסטורי, יותר – הרבה יותר – מאשר הערצת בת לאביה. הסלון שלה מוקף מכל צדדיו בתמונות של בן גוריון – צילומי צבע, צילומי שחור לבן דהויים, תמונות שמן, רישומים, גם פסל. כארון הספרים מוקדשים שני מדפים שלמים לספרים של ועל בן גוריון. „אני עדיין קוראת את מה שהוא כתב, כל הזמן אני קוראת", אומרת גאולה, „אחר כך אני מסתכלת על הפוליטיקאים שלנו היום ואבא כל הזמן נעשה גדול יותר בעיני, הוא גדל וגדל. והגעגועים, אוי הגעגועים. ככל שעובר הזמן, אני מתגעגעת אליו יותר ויותר".

גאולה בן אליעזר, בת 67, נשואה לעמנואל – איש משרד הבטחון בדימוס, אמא של יריב, ד"ר לתקשורת, מושי, ד"ר לתקשורת, ואורית. וילה בצהלה, מרוהטת בפשטות. כשבן גוריון ראה לראשונה את הווילה הזאת, הוא שאל את גאולה מי עוד מתגורר בה וכאשר התברר לו שכל הווילה כולה שייכת לבתו ולבעלה אמר: „אני לא הייתי מאשר לבנות בישראל בתים גדולים כאלה". „אוי – פורצת גאולה בצחוק – הנאיוויות שלו".

עכשיו היא פנסיונרית, מבלה את זמנה בעבודה בגינה ובמועדון הברידג' השכונתי. עד לפני כמה

> **לבי נקרע, כואב לי על בגין. הוא הסיק את המסקנות וכל הכבוד לו על כך; גם אבא במצב כזה היה מסיק את המסקנות, אולי לא מסתגר שלוש שנים בבית אבל בוודאי עוזב את הכסא בכנסת. אני חושבת שבגין הוא אחרון הנפילים.**

שנים לימדה בבית הספר שמול הבית שלה. „אולי אני לא נורמלית – היא אומרת – אבל העבודה בבית ספר חסרה לי; בתקופה הראשונה של היציאה לפנסיה, הייתי בורחת מהבית כל בוקר לפני שמונה, כדי לא לשמוע את הצלצול, זה קרע את לבי. נו טוב, אני לא כמו כל המורות שעובדות משמונה עד שתיים. אני ראיתי בזה שליחות ואת זה, אולי, ירשתי מאבא, לפחות את זה".

גאולה רחוקה־רחוקה מהפוליטיקה. בראיונות הספורים מאוד, שנתנה במשך השנים לעתונות, היא מספרת על אביה ועל בתו של אביה. לא על עצמה, גם מפני שאיש לא שאל וגם מפני שאין כל כך מה לספר. היא אינה מצטערת שכך הם פני הדברים, מנדבת הסבר פסיכולוגי מפורט על ריחוק מפוליטיקה כריאקציה של בת שאביה הפוליטיקאי לא זכר מתי יום ההולדת שלה ושאמה השביעה אותה לא להינשא לעולם לאיש־ציבור.

לא ברור אם נסיונה הקצר בכל זאת בפוליטיקה הישראלית (פעילות ברפ"י, חברות בתל"ם של משה דיין) נקטע ונשכח בגלל אותה ריאקציה, או משום שבתו של בן גוריון פשוט ניסתה ונכשלה. היא כמעט צועקת שזה לא איכפת לה ולא מעניין אותה ואת מעט ההתמרמרות שאולי קיימת מעבירה לבנה מושי, עליו היא אומרת בבירור: הוא ניסה ונכשל. „מושי הלך לאחת המפלגות – אני לא אגיד לך איזו – אבל רצו אותו, לא היתה שום הענות. כולם שמרו על מקומם ואיש לא התרגש מהייחוס המשפחתי".

גאולה בן־אליעזר ליד תמונתו של אבא: ככל שעובר הזמן, אני מתגעגעת אליו יותר.

היא מעולם לא ניצלה את יחוסה המשפחתי. „להיות נסיכה? על מה אתה מדבר?!", היא צועקת ומספרת בהתרגשות כיצד נותרה מחוץ לאולם בית העם, כאשר אביה נאם שם, משום שלא העזה לספר לסדרן שזה אביה שמדבר וכיצד החביאה הבת אורית את כל תמונותיו של אביה מתחת לספה כאשר החבר שלה, כיום בעלה, בא לבקר אותה לראשונה. „אנחנו צנועים במשפחת בן גוריון", היא אומרת, „גם אני, גם משה. ורננה – לגביה אני לא יודעת..."

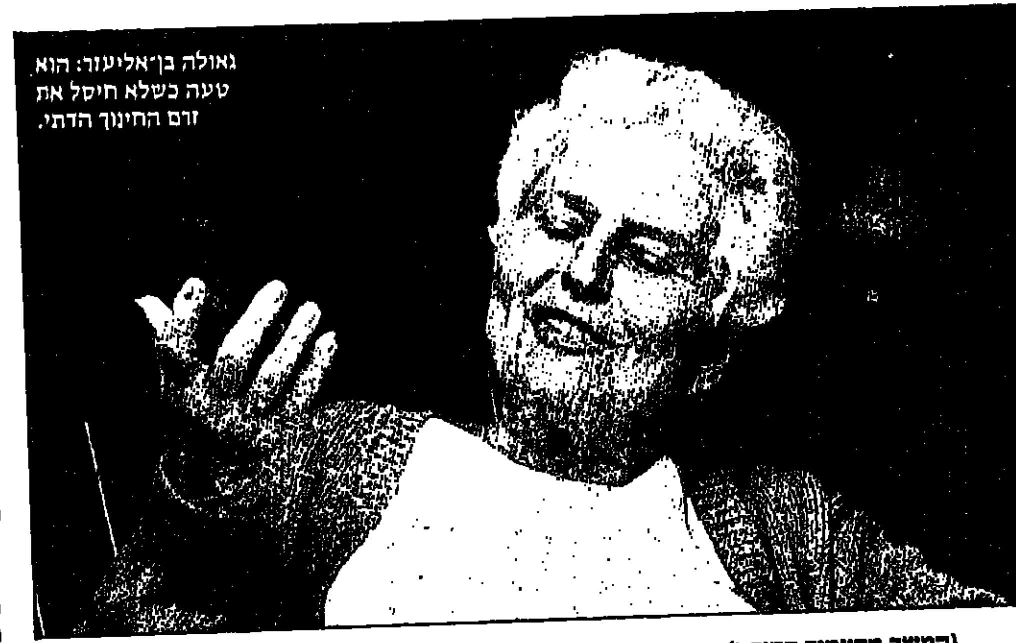
וכך עבור מושי, שנדחה מה„מפלגה המסויימת", כשביל ליובה אליאב, אבל אמא גאולה אומרת שבבחירות הבאות הוא יחזור למערך. היא כבר חזרה, אחרי פרידה של כמה שנים שהחלה בפתק לבן, עברה דרך רפ"י והסתיימה בתל"ם של דיין ולא לפני „תאקל" מפורסם עם אבא אבן כאשר הדיפלומט השקט הגיב בזעם על ביקורת שהשמיעה בוועידת נעמ"ת כלפי המערך. „מרירות ושנאה כזו כלפי ישראל לא שמעתי אפילו בעצרת האו"ם", אמר אבן. היא תצביע בשביל

> **אריק שרון יהיה ראש ממשלה?! זה אסון! אני כבר כמעט גמרתי את חיי, אבל אם הייתי בת 20 – אני חושבת שביום הזה הייתי בורחת מהארץ. אם שרון היה מדבר כמה בגסות בזמנו של אבא – הוא היה מעיף אותו בבעיטה מהממשלה**

פרס אבל עדיין כועסת על המערך ש„לא למד דבר מישיבתו הממושכת באופוזיציה" וטורחת להדגיש: „מעולם לא הייתי ולא אהיה מפא"ינק'ס. אני זוכרת ערב אחד, כאשר שני בחורים דפקו על דלת ביתי וביקשו שאשלם מיסים למפא"י. מה פתאום?! – שאלתי אותם, אני הרי לא חברה במפא"י, והם בשלהם: לא יכול להיות... תתחמי לנו שאת לא חברה. סיפרתי לאבא והוא כעס עלי ו„יא ואמר: מטומטמת, למה חתמת?! מה זה העניין שלהם?! אמנם הצבעתי כשבילם לפעמים, אבל זה היה רק בשביל אבא".

גאולה מרבה לכעוס. לא רק על המפא"ינק'ס והמערכניק'ס, גם על המדינה, על העם. היא, כמובן, אומרת את המשפט הבלתי נמנע: „אבא היה אומלל מאוד אם הוא היה רואה לאן התדרדרה המדינה שלו" ומוסיפה: „כל יום אני חושבת שזהו זה, הנה מכבים את החשמל. תגיד, מה יהיה? תגיד לי אתה: אריק שרון יהיה ראש ממשלה?! זה אסון! אני כבר כמעט בת 70 וכמעט גמרתי את חיי; אבל אם הייתי בת 20 – אני חושבת שביום הזה הייתי בורחת מהארץ. אם שרון היה

(המשך בעמוד הבא)

גאולה בן־אליעזר: הוא טעה כשלא חיסל את זרם החינוך הדתי.

(המשך מהעמוד הקודם)

מדבר ככה בגסות בזמנו של אבא – הוא היה מעיף אותו בצ'יק מהממשלה. אבא העריץ את שרון כחייל, כאשר הוא עוד היה צעיר ויפה. הוא היה אומר לי: על אומץ הלב של אריק ילמדו גם בעוד 100 שנה, אבל כאשר שאלתי אותו: אבא, אז למה לא עשית ממנו רמטכ"ל, הוא הרצין וענה לי: כי הוא לא דובר אמת, אני לא מאמין לו, אני לא יכול לתת לו לנהל מדינ־ות".

גאולה על רפול: „אם אני אומרת לך עכשיו, כאן בחדר, בינינו, שהערבים הם עכברושים או ג'וקים מסוממים – מילא, אבל לזעוק את זה בראש חוצות?! איזו מן חוכמה היא זו?! בגלל זה הצבעתי לדיין – מפני שהוא הכיר את הערבים, הבין אותם וידע טוב מכולם איך צריך לחיות איתם".

גאולה על דוד לוי: „מוכשר. תשמע את העברית שלו, איזו יופי, ותראה את רבין, איך הוא מדבר. קט־סטרופה".

גאולה על שמיר: „הגון".

גאולה על רבין: „לדעתי, שמעון עולה עליו. אתה יודע, היה פעם מקובל לחשוב שרבין אמין ופרס בלתי־אמין. אז הבן שלי, יריב, עשה נסיון באוניברסיטה: הוא אמר לסטודנטים: תחשבו שתי דקות ותגידו לי במה שמעון פרס לא אמין. אצבע לא הורמה! אחר כך הוא נתן להם שתי דקות לומר במה רבין אמין, ושוב: אצבע לא הורמה."

גאולה על מוטה גור: „זה לא לפרסום..."

אף אחד מהם, אף אחד בכלל, אינו מזכיר לה את אביה. אם יש מישהו שמתקרב לשיעור קומתו, זהו, לדעתה, מנחם בגין. כן כן, בגין. „בדברים רבים בגין ניסה לחקות את בן גוריון", היא אומרת, „הוא היה צנוע, פטריוט, הוא רצה להיות בן גוריון השני. כשהוא היה ראש ממשלה, הוא הכריח את כל השרים, את כולם, לבוא לאזכרה של אבא. וכולם התייצבו. השנה ספרתי באזכרה שר וחצי וגם זה בקושי. לבי נקרע, כואב לי עליו. הוא הסיק את המסקנות וכל הכבוד לו על כך; גם אבא במצב כזה היה מסיק את המסקנות, אולי לא מסתגר שלוש שנים בבית אבל בהחלט עוזב את הכסא הנכסף. אני חושבת שבגין הוא אחרון הנפילים. אתה יודע, ערב מלחמת ששת הימים, כאשר אשכול גמגם והצבא היה במורל ירוד, בגין בא אל אבא הביתה – אבא היה אז כבר בן 80 – והציע לו לחזור לראשות הממשלה ולהנהיג את העם. אבא לעולם לא היה מציע דבר כזה לבגין, אבל זו גדולתו של בגין וכל אלה שבאו אחריו מביישים את שמו".

גאולה חושבת שהיא מבינה את כאבו של בגין, ביחוד את זה שנגרם לו אחרי מות רעייתו. היא אומרת שגם בן גוריון, אחרי מות פולה, היה אדם אחר לגמרי, „אדם אומלל, עצוב, שבור. הוא היה כמו ילד שלה והיא כמו עבד שלו, לפני השינה היתה מכינה לו ליד המיטה את התחתונים והגרביים, ממש כמו לתינוק. בדידותו אחרי מותה היתה איומה. הוא היה שוכח שהיא מתה ובמשך זמן רב עוד היה מחפש אותה בחדרים, צועק: פולה, פולה, איפה את? אלה היו שנות סבל. מהרגע בו מתה, הוא החל להתכונן למותו שלו".

גאולה מציירת בן גוריון רך, רגשן, נאיווי. „הנאיוויות שלו זה דבר לא נתפס", היא אומרת, „אני עוסקת קצת בפסיכולוגיה, אבל אינני מצליחה להבין כיצד אדם חכם כל כך יכול להיות נאיווי ותמים כמו שאבא היה. אני חושבת שלפעמים הנאיוויות הזאת קילקלה ופגעה; למשל בנושא הכלכלי – הוא לא הבין שום דבר בכלכלה ואני רואה את זה כחסרון גדול שלו; פעם הוא אמר בכל הרצינות: אני לא מבין למה כולם מדברים על הכסף?! לי יש בכיס 10 גרוש כבר חצי שנה ועוד לא הוצאתי אותם... או בעניין הטלוויזיה – גם ההחלטה לאסור שידורי טלוויזיה בארץ היתה נאיווית, ואתה יודע איך זה נולד אצלו? יום אחד הוא ביקר אותנו באוקספורד שבאנגליה וראה את בני, בן 13, יושב עם ארוחת הערב ביד מול הטלוויזיה ועיניו יוצאות מחוריהן בגלל איזה סרט רצח; ואז הוא אמר: כל זמן שאני אקבע – לא תהיה טלוויזיה בארץ... אחר־כך, כשפולה מתה, הוא קיבל מכשיר טלוויזיה במתנה, כדי להקל קצת על בדידותו, אבל הוא לעולם לא פתח אותו, עד יום מותו, התמים הזה..."

כיום, תמונתו של בן גוריון המחייך נשענת על מכשיר הטלוויזיה הצבעונית של גאולה. מבחינתה, זוהי העדות הכמעט יחידה לכשלון שלו. כל היתר, מוכיח שבן גוריון היה לא רק מנהיג, אלא גם נביא. „כל מה שאבא אמר התגשם כמו נבואה. כולם אמרו לו: אל תכריז על המדינה, אל תכריז – אבל הוא

„אחרי מות פולה הוא היה אדם אומלל, עצוב, שבור. הוא היה כמו ילד שלה והיא כמו עבד שלו. לפני השינה היתה מכינה לו ליד המיטה את התחתונים והגרביים, ממש כמו לתינוק. הוא היה שוכח שהיא מתה ובמשך זמן רב עוד היה מחפש אותה בחדרים, צועק: פולה, פולה, איפה את?!"

ליום ההולדת של אבא באו המונים. חנפנים כאלה, שהייתי נותנת להם בעיטה בישבן ומעיפה אותם משם. איך הם לא מתביישים?! כשאבא היה במצוקה, אחרי 'הפרשה', איש מהם לא בא. הכדאינקים האלה.

הכריז, ועוד איך. כשהוא היה חוזר ואומר כל הזמן שאם לא נהיה עם סגולה אז לא נהיה בכלל, ניגשו אלי כמה אנשים ואמרו לי: גאולה, אל תעלבי, אבל אביך כבר סנילי; הנה, תראה איך שהוא צדק. ב־1965 שאלתי אותו: אבא, מתי יהיה שלום? ואתה יודע מה הוא אמר לי, הוא אמר שבתוך עשר – שתים־עשרה שנים יקום מנהיג ערבי, שיראה שבמלחמות זה לא ילך, ויעשה איתנו שלום. וזה היה ממש כך, נבואה. '65 ועוד 12 שנים זה בדיוק '77. אתה יודע, פעם שאלתי אותו: אבא, מתי החלטת להיות מנהיג, והוא ענה לי: כשראיתי שאין לי את מי לשאול"...

אבל על טעות אחת אין היא סולחת לאביה: „אני חושבת שהוא טעה כאשר לא חיסל את זרם החינוך הדתי. היום אנחנו משלמים את המחיר על כך. אני הייתי מורה בזרם העובדים, שאותו אבא ביטל, אבל לדתיים הוא ויתר. ברור לי גם למה הוא טעה; הוא סיפר לי שביום כיפור, בעיצומה של מלחמת השחרור, הוא הלך לרב מיימון, מנהיג הדתיים אז, וביקש ממנו להתיר לחיילים להילחם ולאכול. מיימון הסכים מייד ואבא התרשם מכך עד עמקי נשמתו. הוא הרגיש תודה גדולה למיימון. בגלל הטעות הזאת שלו, משחררים היום בחורים דתיים מהצבא. אבל מה לעשות? זו שוב התמימות הזאת, הנאיוויות"...

הנאיוויות, הרכרוכיות כלפי הסובבים אותו. „פעם אחת, אבא הגיע לתל אביב לדבר ברדיו ואז התברר לו שהוא שכח את השיניים בשדה בוקר. הוא היה שם נורא בלי שיניים, אבל בשום אופן לא רצה להטריד את הנהג ולבקש ממנו לנסוע ולהביא לו את השיניים. לא היה נעים לו. אלא שהנהג הבין בעצמו ונסע, ורק אז התברר שבעצם השיניים היו כל הזמן בכיס של אבא. ופעם אחת ישבתי ליד מיטתו ודיברנו בערך שעה וחצי, דיברנו ודיברנו, ואיך שקמתי ללכת – אבא זינק מהמיטה ורץ לשרותים... שעה וחצי הוא התאפק כי פחד שזה יעליב אותי אם הוא יקום פתאום".

עכשיו, שנת המאה להולדתו של בן גוריון וגאולה אומרת שבני המשפחה אינם מתעסקים בחגיגות והנצחות. „יש איזה ועד שעוסק למטרה הזאת והזמינו אותנו מתוך נימוס. הלכנו, עמוס ואני, אבל לא הוצאנו מילה. לא היה לנו מה לומר. אבא הרי ביקש שלא יקראו על־שמו דבר ועשו זאת בניגוד לרצונו המפורש; מישהו שאל אותנו כאשר החליטו לקרוא לשדה התעופה על־שמו? אמרו לי רק שזה יקרא נמל תעופה בן גוריון ושאני אקבל כרטיס כניסה חופשי לשדה לכל ימי חיי. אבל בשביל מה אני צריכה את זה, ממילא אני נוסעת לחו"ל פעם בעשרים שנה".

במחשבה שניה, גאולה מתרצה ואומרת שהנצחת אביה זה בכל זאת דבר חשוב, גם אם אין היא מוכנה לעשות הרבה בשביל זה. „בטח שזה חשוב", היא מתעוררת, „הרי כבר שמעתי בטלוויזיה שלולא ז'בוטינסקי המדינה לא היתה קמה... חוץ מזה, אני זוכרת שלפני שש שנים, ביום העצמאות, כאשר עוד לימדתי בבית הספר, ניגשתי לתלמיד כיתה ז' ושאלתי אותו מי היה בן גוריון. הוא אמר לי שבן גוריון היה מנהיג ידוע במאה הי"ז... זאת היתה הפעם האחרונה ששאלתי בבית הספר על אבא". ■

סין כחול-לבן

בפרצות שנבעו בחומה הסינית הצליחו להסתנן גם כמה ישראלים, שחזרו הלומי חוויות מעולם אחר. הפנסיונרים מעכו לא אהבו את האוכל אבל זכו לחוויה — הם נפגשו עם אמא של חברה סינית מהארץ. מוש סביר, למשל, זכה להכיר מקרוב את מולדתו של מאו, אותו כה העריץ פעם. עכשיו גם אנחנו יכולים.

מאת מיכל קפרא

התיירות הישראלית בסין, שהחלה בחודשי החורף האחרון, דומה לפלירט בפינה חשוכה. שלא יראו, שלא ישמעו. אין חיבוקים, מקסימום קריצות בזווית העין.

בשנת 1979 פתחה סין חריץ בשעריה לתיירות מהמערב. גם כשהחריץ התרחב יותר בשנת 1981, היתה החלטה פוליטית נחרצת שאורחי שלוש מדינות לא ידרכו על אדמתה: דרום אפריקה, דרום קוריאה וישראל. בסוף שנת 1985 החל להסתמן פיתרון. ההחלטה הפוליטית עודה בעינה, אבל דרך הפרצות שנבקעו בה, נדחקו פנימה נושאי דרכון ישראלי.

עו"ד שמעון בר־צליל, מוש סביר מ"נאות הכיכר" וזוג הפנסיונרים יעקב ובלאנש צורי מעכו – היו שם. שלושת אלפים עד ארבעת אלפים דולרים ששילמו כל אחד מכיסם עבור כמעט־חודש של הצצה בסין, הם לא תנאי ראשוני ולא סיבה עיקרית. האובססיה להגיע לסין אינה קשורה בכסף. הפנומן הסיני ריתק אותם שנים רבות לפני הטיול, והפך אחריו לחוויית חייהם. לא כל ישראלי ממוצע ימיר טיול מחוף לחוף באמריקה, ששיאו במופע נוצץ בלאס וגאס, בשלושה שבועות מפרכים בסין.

דרך הפריזמות האישיות של בר־צליל, סביר וצורי, מתוארת סין בצלילים של השפה העברית, ובהלכי המחשבה והתפישה הישראלים. המירווח בין מוש סביר, קיבוצניק לשעבר, מדריך בחברת "נאות הכיכר", עו"ד בר־צליל המעונב שעובד בבנק לאומי,

שניים סינים עם אסל למזון. מימין: שמעון בר־צליל על החומה הסינית. למעלה: חותמת שהוטבעה בדרכונו הישראלי של בר־צליל.

צילום: שמעון בר־צליל

איך מגיעים לסין?

כששים תיירים, נושאי דרכון ישראלי, זכו עד היום להגיע לסין. מי שמתכנן לנסוע עוד השנה כדאי שימהר, כיוון שיש אפשרות לצרף לטיול הקרוב בסין לא יותר משנים־עשר ישראלים. ההכנות דורשות הרבה סבלנות. הסינים מקבלים יפה את פניו של הישראלי בתנאי שאינו מוקף במספר רב מדי של בני ארצו. כיוון שאל כל קבוצה בינלאומית היוצאת לסין יכולים להצטרף ישראלים בודדים בלבד, קורה שמתן אישור הויזה נדחה קצת.

בארץ פועלת סוכנות "אדיב־טורס" המתווכת בין הישראלים ובין סוכנות "ז'ול ורן" בלונדון המוציאה טיולים מאורגנים לסין. הסוכנות האנגלית דואגת לשליחת בקשות הויזה לפקין. בהתאם להסכם בין שתי הסוכנויות, גם מי שמגיע ללונדון בכוחות עצמו ומנסה ליצור קשר עם הסוכנות האנגלית, חייב לעבור דרך הסוכנות בארץ.

אם אין עיכובים, מתקבלת הוויזה ארבעה ימים מאז הגשת הבקשה. הטיול מתחיל בלונדון, משם יוצאת הקבוצה. הציוד ההכרחי: 3500 דולר ליחיד, ושליטה בשפה האנגלית או הגרמנית, שפות ההדרכה. לישראלים אין כיום שום אפשרות להיכנס לסין כתייר בודד. מטיילים שמגיעים להונג־קונג בכוחות עצמם יכולים ליצור שם קשר עם הסניף של סוכנות "ז'ול ורן" האנגלית, ושם להגיש בקשה להצטרף לקבוצה.

על השאלה מדוע מחירו של הטיול הוא 3500 דולר, בהתחשב בעובדה שסין זולה מאוד, יש תשובה פשוטה: אין אלטרנטיבה אחרת. עדיין.

גאולה על דוד לוי: „מוכשר. תשמע את העברית שלו, איזו יופי, ותראה את רבין איך הוא מדבר – חמש שגיאות במשפט. קטסטרופה."

נסיעות בחו"ל, המארגנות טיולי קבוצות לסין. די פשוט.

סביר: „מעבר לכך שחלמתי על ביקור בסין כל חיי, היו שלבים בחיי שהייתי נעול על סין באוריינטציה אידאולוגית." המאואיסט לשעבר, עוסק כיום בהדרכת טיולים בעולם. „כל הזמן ריתקה אותי המחשבה לארגן טיולים לסין. שנים אני עובד על כך ולומד את החומר. פגשתי חבר באמזונס, שמנהל את איגוד אכסניות הנוער בארה"ב. במשך שבע השנים האחרונות הוא מוציא טיולי אופניים לסין. חלום, אהה!

„במשך השנה האחרונה אני חי בתחושה שמשהו זה לא דבר שאפשר לגעת בו. לפני כמה חודשים התחיל להסתמן הפיתרון הטכני. זה סדק צר מאוד. יש שם, כנראה, התלבטות רצינית. מצד אחד – יש להם מעמד מרכזי בעולם השלישי והם נאבקים על תרמית רדיקלית, ומצד שני – הם נפתחים למערב. צריך להבין שכל מגע עם ישראל מוקצה שם מחמת מיאוס.

„בכל שניסיתי לגעת בנושא הזה בשיחות עם אנשים הקרובים לנושא, לא רק שאין להם שום דבר נגדנו, אלא שיש בסין הרבה מאוד אהדה אלינו. יש שם כבוד רב לתופעה של ההסטוריה היהודית. התרבות הסינית, אחת התרבויות הקדומות והחשובות, שלא נכחדו מהעולם קרוב לחמשת אלפים שנה. עם כל ההבדלים והמרחק יש שם יותר אנטגוניזם לנושא הערבי. באחד המגזינים באנגלית שיוצאים בסין, שהתפרסם בחודש ינואר היה סיכום האירועים החשובים ביותר בעולם באותה שנה. הם הזכירו שם את הפצצת המפקדה של אש"ף בטוניס. המאמר לא אהד את ההפצצה אבל זה לא היה מאמר שטנה. בנסיבות של מדינה בעולם השלישי סביר לצפות להתייחסות כזו."

עורך הדין בר־צליל שהה בסין בזמן הקטל בשדה התעופה ברומא. „העיתון בשפה האנגלית שיוצא שם דיווח בחריפות נגד המחבלים. ראו זאת גם בטלוויזיה הסינית. הם שיקפו את הארוע בצורה מפתיעה. הם לא הסתירו דבר."

סביר: כיום הזרימה של תיירים ישראלים לסין היא סולידית גם בכמות וגם באיכות. עושים זאת בפרופיל נמוך. זה לא מתאים לכל הישראלים. יש צורך בהכנה עצמית לקראת כל הקשיים התיירותיים והמנטליים. אף אחד לא בא ואומר לך, יש לך אפשרות בטוחה להגיע לסין. הכל מבוסס על משחק מסתורי, שמתחיל בקבלת הויזה. לכמה גורמים בינלאומיים מעטים, שעוסקים בתיירות בסין ניתן אישור מהסינים לשלב בשקט ישראלים בקבוצה בינלאומית. אותן חברות מקבלות צילום של הפספורט הישראלי, ומעבירים אותו עם בקשת ויזה לפקין. שם הדרכון הישראלי מקבל טיפול מיוחד. גרמנים או אנגלים מקבלים ויזות ביותר קלות. הישראלים נשלטים ועוברים מיון במשרד החוץ הסיני. ויזה ישראלית מחייבת אישור של חותם משרד החוץ הסיני.

„בגלל עיכובים בקבלת הוויזה שלי, נאלצתי להצטרף לקבוצה רק לאחר ארבעה ימים. טסתי להונג־קונג ומשם עליתי למטוס החברה הסינית C.A.A.C. הדבר הראשון שראיתי במטוס זה את הצבע האדום. כולו אדום. המכנסיים של הדיילות היו בצבע כחול, הצבע השליט בסין. זה היה מפגש ראשון מהמם. בכל הטיסות שהיו לי בסין, כעשר במספר, תמיד קיבלתי במטוס שתיים שלוש מתנות. פיצ'פקס כאלה. תמונה, סיכה, ארנק. העיקר שתהיה מבסוט.

„הרגשתי שאני מטייל מכדור הארץ לסין. זו פלנטה אחרת. מעבר לספקטרום אחר של גוונים, צבעים ותחושות. הגענו לשנחאי לפנות ערב. המטוס חתך את העננים ונחת. זו הרגשה מוזרה של ישראלי בודד, שלא יודע אם יתנו לו להיכנס או לא. בסופו של דבר זה כל־כך מפתיע שאתה נכנס כמו כולם."

גם עו"ד בר־צליל והזוג צורי הגיעו לסין לבדם. הקבוצה שאורגנה באנגליה טסה דרך אחת מארצות ערב. הישראלים נזקקו למסלול שונה: רומא־ניו־דלהי־הונג־קונג־פקין. בר־צליל: „בשדה התעופה היתה הרגשת מתח עצומה. כתור ישראלי לא ידעתי מה צפוי לי. התקרבתי לדלפק, הפקיד בדק את הדרכון ושם חותמת כניסה על הויזה המצורפת בדף ניפרד לדרכון. הם בכוונה לא נותנים את הויזה בדרכון עצמו. בעזרת תנועות ידיים ביקשתי ממנו שישים חותמת גם על הדרכון עצמו. הוא סירב. בסופו של דבר הוא הסכים להטביע חותמת גם בדרכון. זה מאוד היה חשוב לי."

סביר: „הגעתי בלילה. ואז הדבר החזק ביותר זה להתעורר בבוקר. פותחים את הוילון במלון ורואים זרם עצום של אנשים. פשוט זרם הולך ונוסע באופניים. הגוון הכחול של הבגדים מכה בך. אי אפשר להשתחרר מהרושם שזה אחד המקומות מהיחידים בעולם שהצליח לקחת מיליארד איש ולהביא את החברה למצב של אין־רעב, אין־עוני. עם כל מי שדיברנו שם על המהפיכה התרבותית התייחס לכך כאל חשכת ימי הביניים. כאילו זה לא קרה לסין. מין רצון למחוק את עשר השנים הללו. אותי, קיבוצניק, שמוצניק ואקס־מאואיסט מאד עניין הנסיון הזה.

„היינו בקבוצה עשרים וחמישה איש. כשהסתובבנו בקומונות, נדמה לי, שאלי כקיבוצניק זה ריבר יותר, למרות השוני בהסטוריה ובמנטליות. ביקרנו בקומונה עירונית גדולה בעיר שדה בשם וויש הכוללת ארבעה מיליון תושבים. הקומונה, שמונה שלושים אלף איש, מתמחית בגידול תולעי משי, צדפות של פנינים וחקלאות. הסתובבנו בבתים, בגן הילדים, במירפאה ובמועדון. כל הנושא הזה של וועדות שמחליטות מה קורה ומה לא קורה הזכיר לי את הקיבוץ. גם גן הילדים שם הזכיר לי פעוטון. למעשה, כל הקטע הזה בקומונה החייה לי את העניין של הקיבוץ.

„עוד דבר שהרשים אותי היה נושא האשה העובדת. הנשים עובדות בכל עבודה. איך הנשים יפהפיות. מקסימות. למרות שאין כהן את העידון והתחכום של נשים במערב. מרגישים את החיספוס.

אל הכפרים, אלה שנראו בדיוק כמו סין שחלמתי עליה – כפריים עם אסל ודליים וכובעים רחבים – נסעתי באופניים לבד. הטיול הקבוצתי לא מגיע לשם. אנשים שם שמחים, לא חשים עצמם כעניים. החקלאות מיניאטורית, ללא טכנולוגיה.

„עוד דבר שתפס אותי חזק מאוד, חשים אותו באוויר, זה למרות שיש שם המון אנשים, המון מרגישים פחות צפוף מאשר בארץ. הרגשתי כאילו מרחב המחיה שהסיני צריך לעצמו הוא צנוע יותר. לא משנה אם זה בשדות, ברחוב, או בשוק, תמיד מרגישים פחות צפוף. ישראלים עם רגישות גבוהה קולטים את זה. התחושה הזו היא אנטיתזה למנטליות ולמרחב המחיה הנפוח בארץ. זה כולל את הצעקנות, את האגו־טריפ שיש לחברה שלנו. המנטליות הסינית מלאה במשמעת עצמית, בלי הרעשנות, בלי המגלומניה והאינדיוידואליות שקיימת בנו. אפילו בסגנון האמנותי שלהם אפשר לחוש בזאת.

„הקטעים המרשימים ביותר היו כשהסתובבתי לבד בשווקים. מצד אחד – אין כמעט תיירים ומצד שני – לא מתייחסים אליך כאל תופעה. יש היום המון פופולריות לשפה האנגלית. אנשים ניגשו אלי ושאלו אותי אם הם יכולים ללכת איתי קצת ולדבר אנגלית. לקח לי קצת זמן להבין שגם מי שמדבר אנגלית, מכנה את שמה של ישראל בצורה אחרת. יש להם שם אחר לישראל ולירושלים. הם בדרך כלל לא מכירים ולא מעורים. באחד המקומות היה מישהו ששמע על רייגן ואריק שרון. הוא מאוד התרגש לפגוש אותנו. זה עם מאוד נעים, מאוד נוח. לא נדחף לשום מקום, לא לוחץ.

בר־צליל דווקא אהב את האוכל הסיני.

משה סביר בין שני רוכלים ברחוב סיני: זה הזכיר לי את הקיבוץ.

„רוב האזורים בסין פתוחים היום לישראלים. אלם יש איזורים שאפשר לסייר בהם רק בצורה מאורגנת. יש מעט מאוד תיירות זרוקה, של טורדים. קשה מאוד לטייל שם לבד, זה טיול שוחק בגלל הלוגיסטיקה הקשה וקשיי התקשורת. אחד הדברים המולטים שאין אלימות, לא צריך אפילו לשמור על הכסף, אבל גם זה, לצערי, בטח יגיע.

בר־צליל: „הם מאוד משגיחים על התיירים הזרים. כל הנסיעות ממקום למקום מבוצעות בצורה מאורגנת. אל הקבוצה מתלווה מדריך סיני. בכל עיר מצטרף לקבוצה מדריך מקומי. המדריכים כולם אנשי מקצוע, דוברי אנגלית. שאלתי את אחת המדריכות הסיניות אם היתה רוצה להחליף מקצוע, והיא אמרה – אני לא יכולה. את זה השלטונות קובעים.

„בחנויות קורה דבר מוזר. הקופאי לא מכניס את הכסף לקופה אלא נוטל מקל כביסה, מקפל את השטר ומהדק אותו לחוט המתוח בגובה רב על התיקרה. נורא מוזר. ככלל, הניגודים בסין הם חריפים מאוד. פקין היא עיר ענקית ממש בסדר גודל בלתי נתפס, שהומה מיליוני אנשים בשעות שהולכים לעבודה ושחוזרים ממנה בערב – היא הופכת לעיר רפאים. זה מרחים. בחנויות הכלבו הגדולות שמוכרים בהן מחשבי כיס, מכונות חישוב, טלוויזיות ואביזרים אלקטרוניים אחרים, עורכים המוכרים את חישוב התשלום בחשבוניות מעץ. ככה הם רגילים.

„דוגמאות נוספות לניגודים: בסין, כמו ביפן, אנשים מצוננים הולכים ברחוב עם גזה על פה. יחד עם מנהג ההיגיינה הזה – כולם יורקים ברחוב. זה נוהג. במקומות ציבוריים יש מרקקות שנראות כמו סיר לילה.

„בעיר סוג'ו, עיר תיירות מובהקת, שיש בה יותר ממיליון תושבים, אין עד היום מים זורמים בברזים. ליד הבתים יש בארות, מהם שואבים מים בעזרת אסל ודליים. בתחנת הרכבת של סוג'ו. יש שלט של אין־כניסה ועליו מצוייר איש שנושא אסל ודליים. לכאלה אסור להיכנס לתחנה. כל־כך צפוף שם, שזה מפריע.

„יש בסין שני סוגי כסף. שטרות כסף המיועדים לתיירים בלבד, ושטרות כסף המשמשים את האזרחים. על השטרות המקומיים אין ציון של הספרות שאנו רגילים בהם, ובשום אופן אי־אפשר להתמצא בהן. המשכורת הממוצעת נעה בין עשרים לשלושים דולר בחודש. הבתים קטנים מאוד בסדר גודל של כארבעים מטר מרובע. הם כוללים בדרך כלל חדר אחד.

„לסיני יש שמונה ימי חופשה בשנה. חמישה ימי חופשה בראש השנה של הדת, יום אחד לציון מהפיכת אוקטובר, יום אחד באחד במאי ויום אחד בתחילת ינואר. הרושם החזק הוא שלמרות שזו מדינה ענייה אין תחושה של פערים. כאילו הכל מתחלק נכון.

„אי־אפשר להסתובב שם לבד בעיקר בגלל השפה. בקלות גדולה אפשר גם ללכת שם לאיבוד. בשנחאי יש שנים־עשר מיליון תושבים ושמונה מיליון זוגות אופניים. הסקרנות הגדולה שלנו היתה לברר כיצד הסיני מאתר את האופניים שלו, שרומות שתי טיפות מים לזוגות האופניים האחרים. זה מרחים. הכבישים מלאים אופניים והסבלנות של נהג האוטובוס כלפי רוכבי האופניים מעוררת התפעלות.

„את הטיסה מפקין לשיאן עשינו במטוס יושין ישן בעל ארבע מנועים של חיל האויר הסיני. למרות שיש מעט מאוד תיירות בסין, לחברת התעופה המקומית אין מספיק מטוסים, והיא נעזרת בחיל האוויר. זו היתה תחושה מאוד מוזרה.

„ההתייחסות של הסינים ברחוב לתיירים מאוד אוהדת. כשנכנסנו לאופרה לא רצו למכור לנו כרטיסים. הם פשוט הזמינו אותנו להיכנס. הסדרן שליווה אותנו, פינה אנשים שישבו בשורות הראשונות והזמין אותנו לשבת במקומם. היחס שלהם לזרים הוא יוצא מן הכלל."

הזוג צורי, שטייל כמעט בכל העולם, זכה בחוויה מיוחדת. לפני הנסיעה לסין הגיעה אליהם בקשה מזוג בעכו. האשה היא בת שנחאי שעזבה את סין לפני ארבעים שנה והגיעה ארצה. כששמעה שהזוג צורי נוסע לסין ביקשה מהם הסינית־ישראלית לבקר את אמה. למרות שלא היתה בטוחה שאמה עדיין חיה היא נתנה להם פרטים על האם, שהגיעו אליה דרך הצלב האדום. בלאנש צורי: „כשהיינו בשנחאי עשינו את כל המאמצים כדי לאתר את האם. לקחנו מונית ובעזרת המדריך נסענו לכתובת שקיבלנו מהבת.

„הגענו לאזור מגורים עני ומוזנח. הזקנים שם מבלים כל יום עד שלוש אחר־הצהריים בבית זקנים ולאחר מכן הם חוזרים לחדרים הקטנים שלהם. גודל

עיר מתחת לחנות

בר־צליל: „באחד הסיורים בפקין נותר קצת זמן והמדריך החליט לסייר עימנו בעיר התת־קרקעית של פקין. נכנסנו לאחת החנויות במרכז הסואן של העיר. המדריך דיבר עם בעל החנות וזה לחץ על כפתור בקיר ולפתע הריצפה החלה לזוז והתגלו מדרגות. ירדנו למטה לעומק של עשרים מטר, ושם נכנסנו לעיר שלימה מתחת לאדמה. היו שם בתי חולים, אולמות, בתי אוכל. העיר התת־קרקעית הזו היא דרך התגונה שלהם בפני הפצצה אטומית. המדריך טען שיש כמה עשרות ערים כאלה מתחת לפקין, שהתושבים מתורגלים לרדת. כל 'עיר' כזו יכולה להכיל עשרת אלפים אנשים, ויש לה תשעים פתחי כניסה ויציאה המוסתרים בחנויות. מדהים."

החדר אינו עולה על שלושה מטרים רבועים. המטבח והאמבטיה והמיטה נמצאים באותו מקום. את המים לוקחים מבחוץ. חדר עלוב. רהיטים שבורים. פגשנו שם אשה נעימה, שעברה את גיל השמונים. אפילו קמט אחד לא היה בפניה. היא מאוד התרגשה, וחשבה שאני הבת שלה. היא לא הפסיקה לנשק אותי ולכנות אותי 'בתי'. היינו שם שעה. שעה מרגשת."

בלאנש צורי, בת ששים ושבע, זוכרת לצד החוויות המופלאות את הקשיים, את הלכלוך ובעיקר את הבעיות הגסטרונומיות שהתעוררו. לעומת מוש סביר ושמעון בר־צליל, ששיבחו את האוכל הסיני, מעווה בלאנש את פרצופה. „אי־אפשר להתרגל. ממש אוכל מגעיל. זוועתי. אני סבלתי נורא. היו אנשים בקבוצה מאירופה שוללו. אני לא יכולתי לגעת בכלום. היו מביאים לנו כל מיני מאכלים מגעילים עם איזה רוטב מגעיל. בשיט על הנהר הבטיחה המדריכה הפתעה. הביאו לנו חתיכות קטנות של עוף לא מבושל, דגים לא מבושלים, וקערה גדולה עם מים רותחים. כל אחד לקח חתיכה וטבל בתוך הקערה עם המים. אני לא טעמתי. תארי לך חתיכת עוף במים רותחים, והופ, אוכלים. לא מלח, לא פילפל. איך אפשר? מי שרוצה לנסוע שיקח קצת אוכל: גבינות, סרדינים, שיהיה." עניין של טעם.

היו כמובן המעמדים המרגשים: החומה הסינית, צבא חיילי החימר השומרים על הקבר הקיסרי בשיאן למעלה מ־2000 שנה. השיט על היאנג־צה, והשיט בגראנד־קאנל, תעלה שנחפרה בידי מיליוני סינים במאה השביעית לספירה. פלאי עולם. אבל על אלה אי־אפשר לספר. מה הטעם? את אלה צריך לראות. ■

גור בגדול

אי אפשר להתעלם מאילנה גור. היא מוכרת את עבודותיה במיליונים בכל רחבי ארצות הברית, פסליה ממוקמים בארץ, אבל יש עדיין שרואים בה „חנטריש" ו„מלכת יחסי ציבור". קשה קצת לעכל את הקשיחות שמבצבצת גם מפסליה אבל גם הלא־מפרגנים מודים: יש בה משהו.

מאת אירית רותם
צילומים: שמואל רחמני

ין יורק, אפריל 1986. ארט־אקספו, יריד האמ־
נות הגדול בעולם, במרכז החדש לירידים ו־
עידות על שם הסנטור המנוח יעקב יעבץ. בחד
לל העצום המשתרע על חמישה בלוקים,
בצידה המערבי של מנהטן, מרוכזים מאות
דוכני תצוגה ומסתובבים עשרות אלפים
מבקרים. גם אילנה גור היתה שם.
נכניסה, מאחורי דלפק העיתונות, פקידה
קשטת בוהה לחלל האוויר. תעודת העתונאי שלי
של מדינת ישראל, מצליחה לעורר אותה קצת.
ישראל", היא אומרת. „אילנה גור, נכון"?
ק, אילנה גור, שהציגה שם את שולחנות המתכת
ות הקטנות שלה, בין ים של פסלים, ציורים,
פיס וכל סחורה אחרת הניכללת – לדעת מארגני
שוכה – בקטגוריה הנקראת אמנות. בחלל העצום הזה הרוחש אמנים, בעלי גלריות, סוחרי אמנות, אספנים ומעצבי פנים – זכרה פקידה אחת קטנה ככניסה את השם גור.

כי אילנה גור זה קודם כל הלם ויזואלי, מההופעה שלה אי־אפשר להתעלם: פנים חזקות, שיער קצוץ, משקפיים כהים שהיא לא מורידה („המשקפיים זה חלק ממני"), חליפה בגיזרה גברית או תלבושת עור, מגפיים ותכשיטים ענקיים: שלשלאות זהב כבדות שעליהם תלויים פסלונים, טבעות אדירות מימדים שמכסות חצי כף יד. פעם, גם היתה מחוברת קבוע לזוג ריסים עצומים, עכשיו כמעט ולא.

„כל החיים הדבקתי ריסים, חשבתי שזה יפה. בוקר אחד לא הספקתי להדביק והתחילו לבוא אנשים. ראיתי שאף אחד לא שם לב שאין לי ריסים, אמרתי מי צריך את המכה הזאת". את הריסים המלאכותיים, שכבר הפכו להיות לאחד מ„סמליה המסחריים", היא מדביקה עכשיו רק לפעמים. תלוי במצב הרוח.

בגדים היא קונה רק בבוטיקים יוקרתיים ויקרים מאד – של גברים. כמעט תמיד היא לבושה בצבעי חאקי, חום, שחור, לבן או בז'. כבר שנים שכף רגלה לא דרכה במחלקת נשים של חנות כלשהי. שמלה, היא אומרת, לבשה רק פעם אחת בחיים: בבר־המצווה של בנה הבכור. לעולם אינה נועלת סנדלים, או חושפת זרועות. ורק כפתור אחד נוסף בחולצה, שנשאר תמיד פתוח, רומז על האשה שמתחבאת מתחת לתחפושת הגברית.

אופנה לא מעניינת אותה. „זה, בסך הכל ביזנס, כל אחד צריך ללבוש מה שמתאים לו. אני אוהבת

(המשך בעמוד 19)

דיק שון, הבדרן השני הכי טוב בעולם

(או: על מקורות הקומדיה היהודית)

"אני צריך אתכם ממש כשם שאתם צריכים אותי", אומר המצחיקן דיק שון לקהל שלו, באולם קטן, משהו כמו "צוותא" ת"א בערך, אבל במרכז הוליווד. "אתם מבינים, אם אני אעמוד ואצחיק על הבמה, ולא יהיה קהל באולם, זה יהיה מגוחך... וגם אם אתם תשבו לכם באולם ותתפקעו מצחוק, ועל הבמה לא יהיה אף אחד, גם זה יהיה די אידיוטי, נכון?"

במשך יותר משעתיים עומד (יושב, שוכב) דיק שון על הבמה, ובסוף, כשאתה מרגיש שכבר אינך יכול לצחוק יותר, אתה מרגיש את הדבר השני, ודמעות של התרגשות חונקות את גרונך כמו אחרי שאתה חווה מבצע ספורט ראוי לשמו, אדם שהולך עד הסוף עם מה שיש לו להציע. לכן אין זה רק מופע־קומי אלא גם סיפור אהבה, רומן בין קהל לאמן. "אהבה היא כל העניין", אומר דיק שון ברגע מסוים בהצגה, וגם נוטה, כשהמסך נסגר והוא יוצא לפניו חמש פעמים כדי לקוד לקהל הקד לו:

"... ויש כל מיני סיפורים של אהבה... לפעמים זה נמשך רק רבע שעה, לפעמים לילה אחד, לפעמים חודש או שנתיים... ולפעמים, לפעמים... לפעמים זה סיפור לכל החיים..."

מי זה דיק שון? דיק שון הוא בדחן יהודי. והיהודי – שהבריחות שמרו עליו לא פחות מאלוהים ולפעמים אולי הרבה יותר ממנו – יודע שאין לזלזל בצחוק, שלפעמים זהו סם חיים בעמק הבכא המסומם הזה. שלום עליכם ידע את זה. לני ברוס ידע את זה. וודי אלן ומל ברוקס יודעים את זה עד עצם הצחוק הזה.

דיק שון הוא יהודי, בן חמישים בערך, גבוה, אפור שיער וכחול עינים. מטורף לגמרי. עד שראיתי אותו על הבמה הכרתי אותו רק מהסרטים: "מה עשית במלחמה, אבא?", "עולם מטורף, מטורף, מטורף...", "אהבה מנשיכה ראשונה", ותפקידו הגדול ביותר, לדעתי, ב"המפיקים" של מל ברוקס, שם שיחק את LSD, השחקן שנבחר לגלם את היטלר במחזה מוסיקלי. בטלוויזיה הופיע דיק שון בסדרות שונות, וכעת הוא מופיע בסידרה חדשה, פרי רוחה של מחברת "בושת". שם הסידרה הוא "הצרעה למנהיגו" ודיק שון מופיע בה בתפקיד כפול: מושל רוסיה, ואחיו התאום שהוא ראש הק.ג.ב. אבל רק על הבמה אתה מגלה בדרן יהודי שהולך עד סוף הצחוק היהודי והתחלת הבכי היהודי. שמו הצנוע של המופע הוא: "דיק שון, הבדרן השני הכי טוב בעולם". ולמה השני? מי שרואה את ההצגה של שון, מבין מהר מאוד שהבדרן הכי גדול בעולם הוא אלוהים. תעקבו אחרי ההיסטוריה של המין האנושי ותראו איזה בידור! וכיוון שהמקום הראשון תפוס, דיק שון חייב להסתפק במקום השני, אבל תמיד עם קריצה ממזרית לכיוון הצמרת.

הקומדיה האנושית, ממש כמו הגורל האנושי, אינה משתנה. תמיד ישוב הסאטיריקן לעסוק שוב ושוב בנושאים החשובים של החיים: המין, הדת, אלוהים, אהבה, מוות, ומעל כל אלה: הגיחוך שברצינות. או, כפי שהפליא להגדיר זאת הסופר הצ'כי מילן קונדרה: חקלות הבלתי־נסבלת של הקיום. וקלות זאת בהחלט יכולת להיות בסיס לטרגדיה או לקומדיה. תמיד עדיף הצחוק על הבכי, אך ברור שלשניהם תפקיד אחד: למחוק את החוויה המופרסת ע"י מטלה ריגשית, כדי שיהיה מקום פנוי להכניס בו את הדיפרסיה הבאה.

דיק שון: במשך ההצגה ישלוף שוב ושוב בננות מכיסי חליפתו המטולאת, יקלף ויאכל.

לני ברוס אמר זאת כך: "הגיע הזמן שנודה סוף־סוף כמה כולנו דומים בסך הכל אחד לשני, עם החרדות שלנו והחלומות שלנו, ורק אז אולי נפסיק להילחם זה בזה". בהצגה של דיק שון יש נסיון להציג אדם אחר שהוא כל־אדם. הבעיות שלו הן בעיות של כולנו. כשהוא צוחק עליהן, הוא צוחק רק על עצמו. כשאנו צוחקים עליו – אנחנו צוחקים על עצמנו. ואין בצחוק היפה לבריאות מאותו צחוק שאנו צוחקים על עצמנו. לכן אין המתועב בעיני יותר מהומור עדתי. כשאנחנו צוחקים על הפרסים, אנחנו אומרים: "הפרסים האלה הם באמת דרעקים, קמצנים ומטומטמים. אנחנו, לעומת זאת, אנשים נפלאים ונדיבים, ולא נסבול שום בדיחה על חשבוננו". דיק שון, צוחק במשך שעתיים על עצמו. כלומר – על האדם באשר הוא אדם. הוא כתב את ההצגה שלו, ביים אותה, הכין לה את הכוריאוגרפיה, והוא בעצמו משחק את עצמו ואת כולנו. משום כך, דיק שון אינו רק בדחן אלא גם רופא. כי כשם שההומור העדתי מביא גזענות יותר מכהנא, כך גם ההומור היהודי של ההלקאה העצמית עדיף על כל טיפול פסיכולוגי, וגם הרבה יותר זול, כמובן.

כשהמסך נפתח, דיק שון בחליפה של קבצנים, מסמורטטת ומטולאת, יושב על אסלת בית שימוש שגם היא נראית עתיקה כהוגן, האסלה הראשונה בעולם. כל הבמה מסביבו מלאה בעתונים ישנים, עתונים מקומטים, עתונים מכוררים, עתונים מגולגלים ועתונים פרושים, לא רואים במה, רק שדה של עתונים. עתון אחד מחזיק דיק שון בידו וקורא, כפי שיעשה כל אחד היושב על האסלה. ידו השניה חובקת בוכת־גומי מתנפחת, אותה אפשר לרכוש בכל חנות־מין ("כולל שני פתחים, אפשרות למציצה ושערות אמיתיות"). הוא יושב על האסלה, כבגדים פרומים, פנים מאומצות, קורא עתון ומחבק בוכת־מין, ומסביבו ים של עתונים קמוטים. כשהאור עולה אנו רואים מאחור גם דגם עץ גבוה של ה"אמפייר־סטייט־בלדינג", גאוות אמריקה.

כך, ללא מלים, מציג לנו הקומיקאי מצב קיומי המוכר לכולנו. שהרי כל אחד שאיתנו נזקק לאסלה ולעתונים ולבובה שלו, וכה רבים מאתנו לא מבקשים שום דבר מלבד זה. ולכן, כשהקהל מוחא כפים וצוחק, הוא גם מוחא כפים לעצמו, וצוחק מעצמו, ומתחיל סיפור אהבה בין המצחיק לצוחקים. דיק שון קם לבסוף מן האסלה כדי לספר לנו את סיפור המין האנושי. הוא מספר לנו מה קרה לפני שנברא העולם, וכמה משעמם היה אז ("לא היה כלום, אבל ממש שום דבר, שום־כלום, רק אלוהים והמון המון זמן, בלי סוף זמן...") ואז נברא האדם כדי להפיג את בדידותו של האל, והאדם הקדמון היה מאושר כי לא היו לו לא התקפות־לב ולא איידס, כי הוא אכל רק בננות. ("במחקר שנערך בהרווארד הסתבר סופית שהדבר היחידי שאפשר להגיד עליו במאה אחוז שהוא לא מסרטן הוא הבננה...")

במשך ההצגה ישלוף הקומיקאי שוב ושוב בננות מכיסי חליפתו־המטולאת, יקלף ויאכל אותו. הוא אוכל ארגז שלם של בננות במשך ההצגה. בננה, בשפה האנגלית, זאת מילה נרדפת ל"משוגע". "הוא נהיה בננה", אומרים באנגלית על מישהו שהתחפף. ואמנם המין האנושי, כבשורה על פי שון, הולך וניטרף, הכל בגלל שהוא מתחיל ללמוד לדבר ("בסוף הם למדו ממש להגיד משפטים שלמים! ובאמריקה – אם אתה מסוגל לגמור משפט – יש לך ג'וב!")

הקהל מרותק משום שהוא שומע את הסיפור שלו עצמו, בקוים הפשוטים והגסים ביותר שמהם מורכבת הקומדיה האנושית. מדי פעם חוזר דיק שון אל ההווה ואל האסלה, עליה הוא יושב עם עתון ובובת גומי: "כולם עושים את זה. כל העולם מחרבן! וכל אחד, אפילו האפיפיור, יושב לפחות פעם אחת ביום, כמו אדיוט, ועושה את צרכיו. זה, אם יש לו מזל... בעצם לא, לא כולם, ג'קלין קנדי בטוח לא עושה את זה... זה יותר מדי בשבילה..."

והקהל צוחק, והצחוק מרפא אותו קצת. בהפסקה, כשהקהל יוצא לשתות כוסית של יין לבן או בירה, דיק שון לא עוזב את הבמה. הוא אומר: "עכשיו אני הולך לנוח קצת". ומשתרע על הבמה, על הגב, עד שהקהל חוזר אליו. והקהל חוזר אליו, ועוד איך, משום שיש סיפור אהבה שנמשך יום אחד, לפעמים חודשיים, לפעמים שנה. אך הרומן של האדם עם הצחוק על חשבון־עצמו הוא סיפור אהבה לכל החיים. דיק שון הוא באמת השני הכי טוב בעולם. אלוהים הראשון ושניהם לא יצחיקו אף אחד אם לא יהיה להם קהל, ולכן כדאי שהרוסים יקפידו יותר עם הכורים הגרעיניים שלהם.

תודה, דיקי

לוס אנג'לס

יהונתן גפן

„אני תצוגה חיה של העבודות שלי. את הפסלים אני לא יכולה לסחוב איתי כשאני נוסעת בעולם, אז התכשיטים זה כרטיס ביקור שלי. ברגע שאת לובשת את הדברים האלה, אנשים מתעניינים וקונים."

(המשך מעמוד 15)

בדים נוחים ונעליים נוחות. אני גם שונאת להשקיע בן יקר במספרות ובפינוקים".

לתכשיטים הכבדים, שלא בדיוק מסתדרים עם ושׂמלות נוחות, כבר התרגלה. „אני תצוגה חיה של העבודות שלי. את הפסלים אני לא יכולה לסחוב איתי כשאני נוסעת בעולם, אז התכשיטים זה כרטיס ביקור שלי. ברגע שאת לובשת את הדברים האלה, אנשים מתעניינים וקונים. למכור זה מה שחשוב. באמריקה – אם אתה מוכר אתה קיים". אז נכון שהיא נשואה למיליונר, לני לווינגרוב, הבעלים של מזנונים מיאוראות שברחבי ארה"ב, „אבל גם אני מיליונרית בזכות עצמי ורק מעבודה קשה", היא אומרת.

אל אילנה גור קשה להישאר אדישים. בדרך־כלל היא מצליחה להקסים את חצי האנשים שפוגשה ולקומם את החצי השני. כנראה שמאותן הסיבות, בין היתר מפני שהיא אשה עצמאית מאד שעושה רק מה שבראש שלה; אבל גם נשואה, כמעט שלושים שנה, לאותו גבר שפשוט מעריץ אותה (יש להם שני בנים, אחד בן 24 ואשלי בן 18). והיא מצליחה לחיות גם בארץ וגם באמריקה ולהסתובב בכל העולם. ובעיקר אולי בגלל שהיא חזקה כל־כך וארוגנטית ואומרת כמעט תמיד את מה שחושבת, ישר בפנים, בלי להתנצל, בלי לעשות חשבון.

את אילנה גור לא תראו אף פעם עייפה, חלשה או חולה. תמיד מלאת מרץ, תמיד במצב רוח מרומם, תמיד חזקה, נפשית ופיסית. בכל בוקר היא מתעוררת בערך בשש ומתחילה לעבוד. אין לה שום בעיה לסחוב בעצמה פסל ששוקל 15 קילו, או להעמיס על הגב שני מזרונים ולטפס איתם במעלה המדרגות שבביתה בשאי, (כמו שעשתה לפני שבועיים, כשהחליטה שזה הזמן לחכות לעזרה גברית). כשרע לה, היא פשוט נעלמת מהאופק. מחלות, צרות וצער, היא מוכנה לחלק רק עם השניים שהכי קרובים לה: בעלה לני ואחיה, מנתח הלב, פרופ' דני גור.

על הטרגדיה שעברה לפני עשרים שנה, כשבנה התינוק טבע בבריכת הבית שבלוס אנג'לס, היא מסרבת לא לדבר. חברים קרובים מספרים שאז היא פשוט נעלמה להם. רק ללני ודני הירשתה להימצא בקרבתה. וכשחזרה שוב היתה זאת אותה אילנה חזקה ושמחה. „כשרע לי, אני לא פותחת דלת. אפילו החברות הקרובות לא תדענה את מצבי הנפשי", היא אומרת.

חברות וגם חברים יש לה הרבה. „אילנה פשוט יודעת להיות חברה אמיתית. תמיד מוכנה לעזור איפה שהיא רק יכולה, לרוץ, לסדר, להפעיל קשרים או לתת כסף אם צריך. בשביל החברים היא תעשה הכל וגם הם בשבילה. יש לה פועל ערבי שאשתו לא יכלה ללדת. במשך שנה שעברה היא רצה איתם לבתי חולים, הפכה עולמות, עד שהאשה הצליחה בסוף ללדת", מספרת חברת ילדות של אילנה, ד"ר (לפסיכולוגיה) אלישבע גיבלי, אשתו של מנכ"ל חטיבת המזון ב„כור", בנימין גיבלי.

„אני בוחרת את החברים שלי, לא הם אותי", היא אומרת. „אני מקיפה את עצמי באנשים חכמים ומעניינים, שאני גם יכולה ללמוד מהם משהו. אני מעריכה רק אנשים עובדים וחושבים, שונאת כאלה שעסוקים לחתוך פינות, להידבק לכסף. אלרגית לנשות חברה שלא עושות כלום, רק מבזבזות את הכספים של הבעל".

למסיבות שלה היא לא מזמינה „קישוטים מרוחיים", רק חברים וידידים, שחלקם אמנם מאד מפורסמים, „אבל הם פשוט חברים טובים שלי ואני אוהבת אותם". בין החברים אפשר למצוא גם כמה עיתונאים, שבאופן טבעי גם דואגים לדיווח שוטף. רשימה חלקית של החברים הטובים: לאה ויצחק רבין, אלישבע ובנימין גיבלי, רם ואתי כספי, זיווה להט, חיים משל, משגל, צ'פאי (שמעון קרם), רמי ויעל אונגר, איתן רון, אהרון מאיר ואשתו, מייק שטראוס, ריקי בן־ארי, רבקה מיכאלי, יוסי בנאי, אלפרד אקירוב, ריצ'רד קורנהויזר, מנחם גולן (שניהם ילידי טבריה).

אילנה גור, פסלת, שם שחדר לתודעה הישראלית בתחילת שנות השבעים, כשהציגה כאן תערוכה ראשונה בגלריה של איציק טוראל, שחי עכשיו בניו־יורק. טוראל, בעל כשרון טבעי ליחסי ציבור, אז חייל משוחרר שהחליט להתפרנס מאמנותם של אחרים, מכר את האמנית הראשונה שהציגה אצלו הכי בגדול שאפשר. „הוא היה רק ילד אחרי צבא והצליח לעשות כזה רעש, שאלפי אנשים חיכו בחוץ כדי להיכנס לגלריה. אני הייתי המומה, לא ידעתי מה כל האנשים האלה רוצים".

אילנה עם השחקן פיטר גרייבס („משימה בלתי אפשרית"): בארץ לא מפרגנים.

מאז הצליח השם אילנה גור לעורר כאן עוד הרבה מאד רעש. למרות שהיא מתגוררת בארץ רק חלק מהשנה, היא מוכרת לציבור יותר מאשר אמנים רבים אחרים שחיים כאן קבוע. כמעט בכל פעם שפסל שלה הוצב באתר ציבורי כלשהו, התחוללה שערוריה קטנה. אם זה במקרה של הפסל „אשה ברוח" המוצג ב„כיכר לונדון" על שפת ימה של תל־אביב, או הלוייתן המקשט את הרחבה שליד בנין „החוויה הישראלית" שביפו. תמיד נמצא מי שיביע את מחאתו הרמה על הבחירה.

כל פתיחת תערוכה שלה בתל־אביב נתפסת כאירוע חברתי יותר מאשר אמנותי, שזוכה לכיסוי נכבד במדורי הרכילות. מעט מבקרים אמנותיים טרחו להתייחס אליה. פה ושם, אמנם כתבו שיש לה כשרון טבעי וציינו את הכוח והרגישות שבפסליה, אבל איכשהו זוכרים בעיקר שכתבו עליה שהיא „שריון" ו„חנטריש".

שהתפרסם פעם, שפסל שלה נרכש בזמנו על־ידי תום מסר ממוזיאון גוגנהיים שבניו־יורק, דאג מישהו לשגר מכתבים לעיתונות, שאילנה גור משקרת ואין שום פסל שלה במוזיאון הניו־יורקי. מכתב אישי מתום מסר ושהתפרסם ב„עולם הזה", שבו הוא מאשר כי אכן רכש את הפסל וגם מביע את הערכתו לעבודותיה של אילנה, שם קץ לשמועה הזדונית.

„זו הקינאה הישראלית המפורסמת וחוסר הפירגון הנוראי שיש כאן בארץ", היא אומרת. „כולם אומרים כאן שאני מלכת יחסי הציבור. כל אמן צריך יחסי ציבור ואני בהחלט גם עובדת על זה. למה, איך ידעו שאני קיימת? מקריאה בתנ"ך? ממה ניבנה ראושנברג? ממה ניבנה אנדי וורהול? לא מיחסי ציבור? אבל יחסי ציבור בלי כיסוי, טובים רק בהתחלה. אחרי המהלומה הראשונה אם לאמן אין מה להציע אף אחד לא ירצה אותו.

היא נולדה בטבריה, אמה היתה רופאה, אביה היה מהנדס. אלישבע גיבלי זוכרת אותה כילדה מיוחדת במינה. „היא היתה תמיד המרכז, כולם אהבו להתייעץ איתה. היא היתה גם ספורטאית מצטיינת, בעיקר שחיינית ותתיכה מאד. הבנים פשוט השתגעו אחריה. היא למדה רק מה שרצתה והיתה משכנעת את המורים שהיא יודעת יותר טוב מהם. תמיד ציירה ורשמה יפה, היה ברור לגמרי שתתעסק באמנות וגם היה ברור שתצליח, כי היתה חכמה מאד".

אילנה אומרת, שמאמה למדה שהדבר הכי חשוב בעולם הוא שלאשה יש מקצוע. „אמא שלי תמיד אמרה לי שזה הכרטיס האמיתי לחופש. אני את הכרטיס שלי הרווחתי. ותמיד יש לי את לני מאחורי. לולא הוא, לא הייתי מצליחה להרים את כל העסק. אי־אפשר להיות עסוקה גם ביצירה וגם במכירה".

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

את לני, יליד ניו ג'רסי, שסיים ללמוד ויצא לטייל בעולם, היא פגשה בירושלים. „הוא עבר על אניות ומימן את הטיול שלו. למרות שבא ממשפחה אמידה הוא מעולם לא רצה לקבל שום עזרה מהבית". כשנפגשו, אף אחד מהם לא דיבר בשפתו של השני. „לפני שהמשיך במסע, הוא אמר שיחזור אחרי שנה להתחתן איתי. וכך היה. אני התאהבתי בו כי הוא טיפס מאר חזק שיודע מה הוא רוצה.

„כשנסענו לארה"ב הייתי בת 19, ממש ילדה. אבי למד שם ואמר לי תמיד שאמריקה זה לא בשבילי. שזה מקום שצריך בו הרבה כסף וכוח ושאני, שתמיד הייתי טיפוס של מנהיגה, לא אסכים לחיות בשוליים. מיד ראיתי שניו־יורק לא בשבילי. כמו שאבא שלי אמר, אני לא חיה בשולי הדרך. אז נסענו ללוס־אנג'לס, שם הרבה יותר קל. תמיד ידעתי שאחזור לניו־יורק, אבל רק בצורה נכונה, עם הרבה מאד כסף.

„מאז אני בונה את עצמי, נוסעת בכל העולם, מציגה תערוכות, מוכרת בכמויות ושייכת לאמנים שיכולים לחיות בכבוד גדול רק מהאמנות שלהם. הצגתי בגלריות מפורסמות, כמו זו של ארמנד המר, ברחוב 57 בניו־יורק. את העבודות שלי קונים אספנים רציניים. אני אומרת שלכולם יש מקום, העולם מספיק גדול, זה הכל עניין של טעם. מי שאוהב אותי שיקנה. הבעיה של הרבה אמנים ישראלים שיושבים כאן, שהם הולכים עם ראש סגור ולא מתפתחים, לכן הם גם שמחים לרדת עלי. אבל הכלבים נובחים והרכבת ממשיכה לנסוע. הם נשארים לנבוח בתחנה ואני דוהרת קדימה.

„לאנשים בישראל קשה לסבול את ההצלחה שלי – או מכרברים. לא מעט אמנים ישראלים באו לבקש את עזרתי בניו־יורק, אם אני מעריכה את האמן – תמיד אעזור לו. ואני לא זוכרת את עצמי מבקשת מישהו שיעזור לי. אף פעם גם לא פניתי לעיתונאים שיכתבו עלי, הם פונים אלי ואני בשמחה משתפת פעולה. לפני שנתיים התראיינתי בטלוויזיה אצל רם עברון, הוא ישר תקף אותי בעניין יחסי הציבור שלי. אמרתי לו: 'אני פניתי אליכם או אתם אלי? זה שהזמנת אותי לכאן, זה יחסי הציבור הכי טובים שלי'".

למרות מיגוון העבודות שיצרה במשך השנים, יש כאלה הזוכרים לה במיוחד את פסל אבר המין הזיכרי הגדול. „נכון", היא מודה, „עשיתי את זה אז רק בשביל יחסי הציבור. אבל כשלירוי נימן, זה שמצייר ספורטאים, ראה את הפסל, הוא אמר כי מה שיפה בו זה שהוא לא אירוטי, אלא אמנותי". האבר האמנותי הזה, מתנוסס לתפארת על גג ביתה שביפו.

הוראס ריכטר, אספן אמנות ובעל הגלריה היפואית, המייצג את אילנה גור זה 12 שנה, וביתו ביפו סמוך לביתה, אומר: „היא מאד התפתחה כאמן. את הפוטנציאל שלה ראיתי ישר בהתחלה. קל לי למכור אותה, אני מוכר עבודות שלה לאספנים מאד רציניים. כשדיברתי עם פייר רסטני, הוא אמר לי שיש לה כשרון גדול".

פייר רסטני, מבקר אמנות אירופאי, שכותב למאגאזין הארכיטקטורה האיטלקי „דומוס" ול„סימז" הצרפתי, ראיין לא מכבר את אילנה, שמספרת: „הוא נתן לי את השער ושבעה עמודים שיתפרסמו ב'סימז' של החודש הבא. רסטני אמר על השולחנות שלי, שיש בהם הרבה עוצמה וחיים, שעשיתי משולחן פסל סביבתי בתוך חדר".

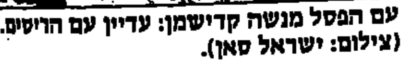
השולחנות של אילנה, קונסטרוקציות של מתכת שמכוסות בלוח זכוכית, כשעליהם ומסביבם ניצבות חיות מתכת כמו ציפורים, חתולים, צפרדעים או ארנבות, זה הלהיט המסחרי האחרון שלה, שמחליף את החגורות. והמחיר – בין אלפיים לחמשת־אלפים דולרים לשולחן.

לפני שלוש שנים החלה לייצר חגורות עור בעלות אבזמים בעיצובה. העסק גדל במהירות. „רק בשנה הראשונה", היא אומרת, „עשינו מחזור מכירות של קרוב למליון וחצי דולר". הבעל, לני, הפקיד את ניהול עסקיו בידי שותפו והתחיל לנהל את עסקיה המשגשגים של אשתו, אבל בשוק האמריקני התחילו להופיע חגורות דומות בחצי המחיר ואילנה מכרה את העסק. „נמאס לי להתמודד עם חיקויים זולים. כל דבר שאני עושה, זה בגלל התענוג האישי שלי והחגורות כבר לא היו יותר בראש שלי. אני כל הזמן מחפשת דברים חדשים, החיים שלי בנויים מהתרגשויות".

ההתרגשות העכשווית שלה, נתונה כולה לשולחנות. במשך חמשת הימים של יריד האמנות הניו־יורקי ארט־אקספו, היא קיבלה הרבה הזמנות ומיקדמות בסך 150 אלף דולר במזומן. היא צופה שהיקף המכירות של השולחנות, יגיע השנה לשניים עד שלושה מליון דולר. כדי לספק את הביקוש, קפצה לארץ. רק לכמה ימים, רק כדי לצקת כמה מאות חיות קטנות שיוצמדו לשולחנות המיוצרים בניו־יורק. מב„ברגדוף גודמן", היא אומרת, החנות היוקרתית שבשדרה החמישית, קיבלה הזמנה מיוחדת לייצר סידרה של שולחנות בלעדיים, שיימכרו רק אצלם. עכשיו הם מחכים שם לחיות הקטנות שתגענה מישראל.

הרעיון לעיצובי השולחנות והחיות שעליהם, נולד כאן בארץ, בשנה שעברה, כשגמרה לשפץ את הבית החדש שלה ביפו. „מהציפורים שנחתו בבוקר על השולחן לחפש פירורים. ומזה שהיו לי שאריות של ברזלים מהבניה. התחלתי עם ציפורים ובאופן טבעי עברתי לחיות־בית אחרות. מה זה בכלל אמנות? היא כל הזמן הולכת במקביל לחיים. מאחר שאני אמן שלומד מהחיים, כל דבר שאני רואה הופך למשקע שיוצא אחר־כך החוצה".

עם הפסל מנשה קדישמן: עדיין עם הרויטים. (צילום: ישראל סאן).

> „כולם אומרים כאן שאני מלכת יחסי הציבור. כל אמן צריך יחסי ציבור ואני בהחלט גם עובדת על זה. איך ידעו שאני קיימת? מקריאה בתנ"ך? אבל יחסי ציבור בלי כיסוי, טובים רק בהתחלה."

אילנה גור אומרת שמעולם לא למדה פיסול. „גרתי בירושלים והייתי רשומה ב'בצלאל', אבל זה שיעמם אותי עד מוות. אני לא טיפוס שיושב בבית ספר, זה לא הולך עם הראש הפראי שלי. החיים זה השיעור הכי טוב, האנשים שאני פוגשת, המקומות שאני עוברת בהם".

והיא עוברת בהרבה מאד מקומות, מטיילת בעולם, מנהלת שלושה בתים: בלוס אנג'לס, ניו־יורק ויפו. את הפסלים שלה היא יוצקת בארץ ובאיטליה. בכל מקום בעולם היא מקפידה להציג עצמה כפסלת ישראלית. אחרי כמעט שלושים שנות נישואין לאמריקאי שלא מדבר מילה עברית, היא לא מתבלת שיחה בשום ביטוי אמריקני ואפילו שמץ של מיבטא זר לא דבק בעברית המאד־צברית שלה. „כי אני ישראלית, אני לא שחקנית, אני לא מתביישת במיבטא שלי".

ההתחלה שלה בלוס־אנג'לס היתה לפני 25 שנה בדירת שני חדרים קטנה, ההמשך בית גדול מאד עם בריכת שחיה וחצי דונם אדמה בשכונת העשירים „בל־איר". מאז עברה לניו־יורק, לפני ארבע שנים – בגדול, ממש כמו שהבטיחה לעצמה – היא נמצאת מעט מאד בבית שבלוס אנג'לס.

הבית בניו־יורק הוא יצירת אמנות בפני עצמה. היא הרסה את כל המחיצות הפנימיות של בנין בן ארבע קומות שנבנה בתחילת המאה, וחילקה אותו מחדש. השיפוצים עלו לה מיליון דולר. התוצאה המרהיבה מתפרשת על פני קומת קרקע שמחולקת למוסך ולסטודיו של אילנה, קומת יציע בה מוצגים הפסלים שלה, קומה שהיא חלל פתוח שבו חדר האוכל, המטבח וחדר אורחים עם קיר מזוכוכית. בקומה העליונה – חדרי השינה. יש מעלית. את קומת המרתף היא מתכוונת להפוך לאולם ספורט עם סאונה וג'קוזי.

כשגמרה לשפץ את הבית בניו־יורק, התחילה עם זה שביפו. החליטה לעבור מבית קטן שהיה לה לאחר יותר גדול. „אצלי הכל גדול, הבתים, הרהיטים, הפסלים. אין אצלי פיצ'פקעס, אני חושבת בגדול". היא גם נוסעת רק במכוניות גדולות: בארה"ב – ברולס רויס, בארץ – במרצדס. אפילו ספלי הקפה שלה גדולים, כמעט כמו קערות מרק. ואת המים לקפה היא מוזגת מתוך מיחם גדול, כזה שמצוי בדרך כלל רק במשרדים.

את הבית שביפו קנתה מכתיה לנצט, השחקנית החוזרת־בתשובה, והפכה אותו למקום יפהפה שמזכיר קצת גלריה. הרצפות, כמו גם הדלתות של הארונות, עשויים אבן־סיד מחברון. „שיש ישראלי". את הרהיטים והמנורות עיצבה בעצמה. הפסלים שלה מונחים בכל פינה. הקירות הפונים לים עשויים זכוכית. המרפסת הענקית מלאה בצמחים ובכדים ענקיים. כדים זה השגעון שלה. היא אוספת אותם כבר 17 שנה, עוברת בכפרי הערבים, או שהערבים שכבר מכירים אותה באים אליה. „הכדים האלה בני עשרות שנים. הם כל־כך טבעיים ביופים, כי אף אחד לא עשה אותם על מנת שימכרו, אלא כדי שישתמשו בהם".

גם ביפו גם בניו־יורק, היא מנהלת חיי חברה פעילים. הטלפון לא מפסיק לצלצל, אנשים נכנסים ויוצאים, אקשן כל הזמן. היא אוהבת את שני הבתים. „כשאני ביפו אני לא חושבת על ניו־יורק וההיפך. כשאני נמצאת במקום מסוים כולי שם".

„אילנה גור, זה פשוט דבר אחר, בכל המובנים. גם על האמנות שלה אי־אפשר להגיד שהיא טובה או רעה, היא פשוט אחרת. יש לה שפה משלה, קצב משלה, זמן משלה, חומרים משלה", אומר המעצב הגראפי שעובד איתה, אלי גרוס. „הדרך הכי טובה בשבילי לתאר את אילנה, זה לצטט את המכתב הפותח ספר אמנות שנכתב בהולנד על בנית הקתדרלות בימי הביניים. את המכתב כתב מפריס בנו של סוחר הולנדי. וכך הוא כתב לאבא שלו: 'אני נמצא עכשיו על שפת הסיינה ורואה איך בונים בנין שקוראים לו נוטרדאם. עוד לא החלטתי אם זה בנין יפה, או לא יפה, אבל דבר כזה עוד לא ראיתי בחיים שלי...'"

אילנה גור, סיפור הצלחה, טיפוס מאד לא שיגרתי. אפשר לאהוב, אפשר לא, אבל עם הצלחה כידוע קשה להתווכח.

אירית רותם

סוכות

אייר תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
צילומים: שי גינות
בשיתוף רשות
שמורות הטבע

השוק בדלית־אל־כרמל: ...רון ועד טאיוואן.

32. אל הכרמל

הם יש חיפאים שלא מכירים את קסמי הכרמל בחודש אי־יר, כאשר רוחות חמסין מני־עות את האורנים הירוקים, האוושה שלהם עם ריחות השרף והר־מאה הירוק הנפתח עד חוף הים־הר־קיץ, מרגיעים ומנעימים את החיים לקראת הקיץ.

לירושלמים יש הרים ירוקים ליד הבית, ולתל־אביבים מומלץ לבוא עכשיו אל הכרמל, לטייל ולנוח בחור־שות לאורך הכביש החוצה את הכר־מל משכונת אחוזה ועד צומת אלי־קים.

המסלול המומלץ הוא לעלות לכר־מל מצומת אליקים אחרי נסיעה בכ־ביש־החוף ופניה ימינה במחלף זכרון־יעקב. נסיעה זהירה בכביש (המיתח־זה לכביש מהיר) העובר בנחל מלח (הוא ואדי מילח), לכיוון יקנעם. עו־לים לכרמל שמאלה בצומת אליקים, מול המושב התימני, שנתן את שמו לצומת זה במרכז הארץ. ומכאן – חנ־יונים וחורשות נהדרות, עם ביקור בשוק של דלית־אל־כרמל הפתוח בשבת ובבית־אוליפנט, נסיעה עד לחורשת הארבעים ליד אוניברסיטת חיפה ונסיעה לחניון מבוא נחל כלח, שממנו הולכים ורואים את שוויצריה הקטנה של ארץ־ישראל. יורדים בחז־רה לכביש החוף בכביש נופי ישן, מהיפים בארץ. הכביש הצר והמתפתל בנחל אורן, בין צומת דמון לכיוון עת־לית.

ורד הקציר במורדות הכרמל: השם המדעי – חוטמית זיפנית.

• אל חניון שער הכרמל

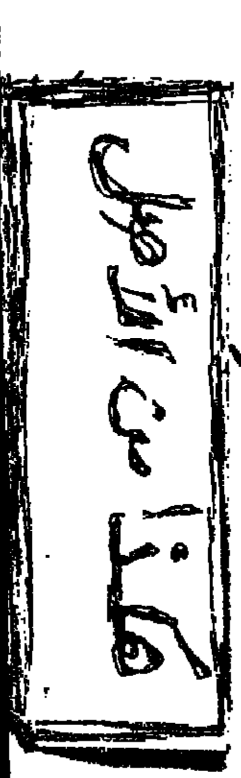
הכביש בנחל מילח עובר בתוואי של דרך שיירות עתיקה מכביש החוף לעמקי הצפון. מכביש החוף מגיעים אל צומת אליקים אחרי המושבה בת־שלמה המיתגלה בכל יופיה הישן מימין לכביש. מהצומת יש פניה ימי־נה אל רמות־מנשה, המושבים אלי־קים ועין־עמק ואל עין־השופט, רמת־השופט, דליה, גלעד, ומשמר העמק – קיבוצים מבוססים וותיקים. אבל אנחנו פונים שמאלה ועולים לכרמל. וכבר בפניה מימין יש חניון די חדש יחסית שהתקינה כאן קק"ל, חניון שער־הכרמל. יש כאן כירות אבן יפות לצלית הזבחים, מים ושבילים להליכות קלילות אל הבוסתנים סביב, אותם נטעו ועיבדו יושבי הכ־פר הערבי שהיה כאן עד 1948 – אום־אל־זינאת. מהחניון חוזרים לכ־ביש פונים ימינה, וממשיכים לעלות בכרמל.

שוויצריה הקטנה

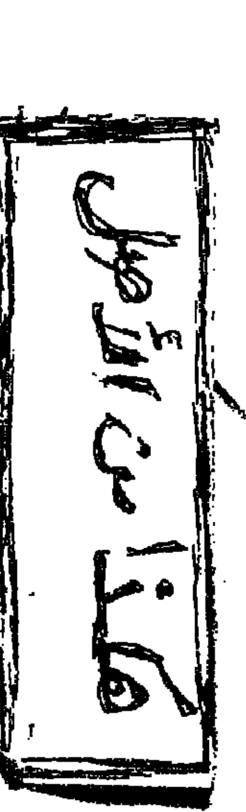
את השם התכיב הזה תמציאו חוקים, עולי גרמנית, שהחלו לשוטט בכרמל בשנות השלושים, בחיפוש אתר נופי ילדותם, גופי חרים, מצוקים ויערות ירוקים. כשהוכרזו יערות הכרמל לפארק לאומי החליטה ועדת השמות לקרוא למקום נחל כלח. לחיפאים הותיקים לקח זמן רב, אם בכלל להתרגל לשם המשונה הזה. שמו הערבי של הגיא הוא ואדי פלת, על שם צמח גבוה וירוק הנראה כמו שמיר גדול עם תפרחת צהובה שאותו רואים תרבה גם בגלבוע. שמו העברי של הצמח הנ"ל הוא פלך אבל בטעות נשאר השם העברי נחל כלח. זו שמורת טבע יפהפיה: נוף של מצוקים מרשימים ומדרונות ירוקים תמיד. זהו טיול של שעתיים בהליכה של שלושה ק"מ מחניון מבואות נחל כלח אל צומת קיבוץ בית־אורן בנוף מרהיב של הכרמל. כדי לחנות מהמסלול הזה, צריך שרכב אחד יחכה למטיילים בצומת קיבוץ בית־אורן.

מהחניון הולכים בדרך עפר. על האבנים יש סימני דרך אדומים. מגיעים לשער „חי־בר כרמל", שבו מאקלמים חיות בר בחורש תים־תיכוני בכרמל ובהר מירון, עדין אינו פתוח לביקורים. עוברים בשער ויורדים בדרך העפר ואחר־כך בדרך התצובה בצלע ההר כשמימין מצוקים קעורים האופייניים לכרמל. יורדים בשביל עוד חמש דקות ומגיעים לגשר אבן מעל הנחל. לא יורדים לאפיק וממשיכים ללכת על דרך העפר עם סימונים אדומים, ממנה אפשר להגיע בשעת הליכה לצומת קיבוץ בית־אורן. וכאן בטרומי הצוקים, פורח בחודש מאי שושן צחור.

שושן צחור פורח במצוקי
נחל כלח (שוויצריה הקטנה)
צילום: שי גינות

טיול

סופשבוע

(המשך)

● **אל חניון אורני סלע**

מימין לכביש, שלט לא בולט המו־ביל לדרך נוף־הכרמל. זוהי דרך עפר שפרצו אנשי קק"ל, מכאן ועד הכביש הישן היורד מהכרמל לנשר, זה הכ־ביש עם הקרוניות התלויות בשמים מעל הנוסעים הכביש. לאחר קילומט־רים אחדים מגיעה „דרך נוף" לקרן הכרמל – „המוחרקה". הדרך מצופה בחלקה כורכר ולא לכל אורכה היא עבירה לרכב. אפשר לשלב בה הליכה ונסיעה. למי שלא מכיר אותה ולא רו־צה להסתבך בהרפתקאות, מומלץ להמשיך בכביש ישר עד הפניה ימינה בכביש העולה לקרן הכרמל.

עוד עיקול בכביש ומשמאל – חניון יפה, הוא חניון אורני־הסלע. אורני־הסלע או כפי שהם נקראים הי־ום, אורני־הגלעין, נותנים למו צנוברים בשפע ובחינם. צנוברים, או פיניונס, עולים ביוקר כשהם מיובאים מספרד. כאן הם בחינם, וצריך לעבוד כדי לה־גיע אליהם. הצנוברים חבויים בין קשקשי האיצטרובלים שנשרו על הקרקע, ומפצחים אותם בשתי אב־נים. הריח, הטעם והאבקה השחורה שהם משאירים על הידיים, מוכרים לכל מי שגדל בכרמל. בימי החורף נוהגים הדרוזים בכפרי הכרמל לשים את האיצטרובלים על תנורי החימום וריח האורנים מתפשט בכל הבית.

חוזרים אל הכביש וממשיכים לנ־סוע עוד מעט, עד לפניה ימינה לקרן הכרמל.

● **אל קרן הכרמל – המוחרקה.**

כאן יצאה האש שחרכה את הזבח של אליהו הנביא ולא של עובדי הא־לילים. לכן נודע שם המקום בערבית: מוחרקה. זהו אחד המקומות היפים בכרמל.

הכביש הצר מתפתל בין חורשות של אלונים ועצי אציל הוא עץ עלי הדפנה. נוסעים עד למינזר הכרמלתי, יש כאן חניונים ומגרש חניה לרכב.

בחצר המנזר פסל בדמות אליהו הנביא. ומול המנזר – חורש טבעי וקרחות יער שמהן רואים ביום בהיר את עמק־יזרעאל והרי הגליל. אליהו הנביא מקודש ליהודים, לנוצרים ול־מוסלמים. לפי מסורות עתיקות, כאן בראש הכרמל, מעל נחל קישון, אירע אותו מעשה נסים של אליהו המתואר בספר מלכים א' פרק י"ח.

יש כאן מנזר וכנסיה של הנזירים הכרמליתים היושבים במנזר גדול ב„סטלה מאריס" על הכרמל, מעל מערת אליהו. כדאי מאד להיכנס ולר־אות מהגג הרחב את מורדות הכרמל הירוק ואת שדות החיטה הקצורה.

חוזרים בכביש הצר עד לכביש הראשי ונוסעים בתוך הכפר הדרוזי הגדול בארץ, דלית־אל־כרמל.

בתי־הכפר משני צידי הכביש. פו־נים ימינה לתוך השוק המפורסם שבו אפשר למצוא כל מה שמיוצר מהכר־מל מזרחה, עד להודו, טיוואן, והונג־קונג. תחילתו של השוק בחנויות קט־נטנות ואפלוליות שבהן גילו המטיי־לים פינג'אנים מפויחים, מנורות נחו־שת ומגשים עגולים קלועים מגבעולי חיטה שנצבעו בסגול וירוק. פעם היו גם מגשים וסלסילות שנקלעו ממח־טים של דורבנים. מאז צמח-השוק והיה למה שהוא היום, ובעידודם הנלהב של התיירים והישראלים. בשבתות ובחגים קשה פה למצוא חניה ומי שרוצה לברוח מכאן לשקט ולטבע, יש לנו מקום בשבילו.

לא פונים ימינה לשוק אלא ממשי־כים ישר לרחוב 22 מספר 12.

● **אל בית אוליפנט**

ליד בית התפילה הדרוזי, החילו־וה, יש שער ברזל ומאחריו בית „יד־לבנים" לזכר חללי העדה הדרוזית במלחמות ישראל. אם השער נעול, לחפש בבית הסמוך את השומר שיפ־תח אותו כי כאן תבויה אחת הפנינות של הכרמל. ביתו המשופץ והמשוחזר של לורנס אוליפנט, שבו התגורר גם משורר עברי פרוע ושתיין, שנודע בשירו פותח במילים: כל עוד בלבב פנימה, נפש יהודי הומיה... נפתלי הרץ אימבר.

אל הר שוקף: מבית־התפילה הדרו־זי מוליך שביל למעיין הכפר. וממנו – שביל בן 2 ק"מ אל פסגת הר שוקף. השביל מסומן באדום על האבנים והוא נוח להליכה. בחלקו העליון הוא מתחלף לדרך עפר טובה המובילה לפיסגה בגובה 497 מטר מעל פני הים התיכון. זהו הר שוקף. בפיסגה חורשה שנטעו אנשי קק"ל, יהודים ודרוזים. יש כאן ארזים אטלנטיים, אורן ירוש־לים, וברוש אוסטרלי הנקרא מקרו־קרפה. יש לו פירות עגולים עם גבשו־שיות קטנות, וכשלוחצים עליהן בציפורן יוצא שרף ריחני שמשתמ־שים בו לעשיית בשמים. אל הר שו־קף אפשר להגיע ברכב ובהליכה קצ־רה מכיוון כביש בית־אורן עתלית. מהר שוקף יפה לראות את דלית־אל־כרמל, כפר דרוזי שצמח כאן מהמאה ה־18, ורואים את נחל בוסתן שבו נטועים כרמי זית, רימון וגפן עוד מי־מי לורנס אוליפנט, ההרפתקן הסקו־טי שבנה לו כאן בית לפני מאה ושש שנים.

מהר שוקף חוזרים ברגל באותה דרך אל הכפר. במרכזו, ברחוב השוק, יש גם מסעדות אחדות.

אפשר לסיים כאן את הטיול בכר־מל ולנסוע, דרך עיספיא, לצומת דמון (בית כלא בפינה) ולרדת בכביש המ־תפתל בנחל אורן אל עתלית. אם אינ־כם רוצים להיפרד עדיין מיערות הכר־מל, סעו בכביש הפונה שמאלה לכיוון בית־ההבראה „יערות הכרמל", וחפשו מקום רומנטי להתבודד בשולי הכ־ביש, עם מבט על השקיעה במערב.

● צפונה לצומת דמון, לכיוון גורד השחקים של אוניברסיטת חיפה, יש מקומות יפהפיים שבהם אפשר לבלות במנוחה או בהליכה קלה.

● **אל חורשת הארבעים.** לחורשת ארבעים האלונים פונים מזרחה, או ימינה. חונים במגרש החניה והולכים בין האורנים. אורני ירושלים טבעיים, שצומחים בסלע הגירי הרך. יורדים אל חורשת האלונים. האלונים חוד־רים בסדקים של סלעי הגיר הקשים לעומק רב. בזכות קדושתם, לא נכנסו לכאן הרועים עם עדריהם.

לראות אלונים שלא נשרפו ולא נכרתו. אלונים שצמחו במשך עשרות ומאות שנים והגיעו לגובה מרשים ול־צמרות עבותות. כאשר כורתים אלון הוא צומח שוב בגזעים דקים ורבים, ונהיה ממנו שיח נמוך, סבוך ומדוכא. כיום זו שמורת טבע שבאביב חמוק־דם יש בה פריחה עשירה ומגוונת. אפשר לראות כאן, כמו בגליל, בדים ירוקים ולבנים קשורים לאלונים הג־דולים. קשרו אותם דרוזים שבאו לב־קש על ילד חולה או נדרו נדרים.

בית אוליפנט בדלית־אל־כרמל: משורר "התקווה" גר כאן.

בית אוליפנט

כשבא לורנס אוליפנט בשנת 1882 לדלית־אל־כרמל לבנות לו בית, התקשה למצוא מקום להציב עליו בית בלי שיגדע את אחד מעצי התאנה הענקיים שהיו כאן. כשהחלה חפירת היסודות והוא מצא כאן עתיקות, כתב אוליפנט: „עשיתי מעשה ברברי והשתמשתי באבנים וביסודות עתיקים לבנין ביתי". במערת הקבורה הסמוכה לביתו השתמש כמרתף לאיחסון בקבוקי היין שלו.

אוליפנט נולד בסקוטלנד ב־1829 והיה הרפתקן, סייר, ארכיאולוג־חובב ועיתונאי. אל המנוחה והנחלה הגיע בגיל חמישים, בחיפה. הוא סייע להתיש־בות היהודית בארץ ולדרוזים במאבקם נגד הערבים תושבי הכפרים בחוף הכרמל. בבית היפהפה, שבנה כאן, גר אוליפנט בן ה־53 עם אשתו היפה והעדינה אליס, בת 35, ונפתלי הרץ אימבר, משורר עברי בן 26. אוליפנט יצא מכאן לתור את הארץ בשליחות המודיעין הבריטי ואימבר היה מאוהב באליס שהעדיפה להעניק את חסדיה רק לגברים דרוזים וערבים. השלושה נפגשו שנים אחדות קודם לכן באי היווני כיוס, אליו נדד אימבר מגליציה, ומצא שם יין זול וטוב, וחיים נעימים. אימבר עבר לגור עם הזוג אוליפנט באי היווני ועסק בשתיה, דיג ושחיה בים האגאי. הוא לימד את אוליפנט עברית, ולמד אנגלית. בסתיו 1882 הביא הזוג אוליפנט את מחבר „התקווה" לארץ ציון ירושלים, ובקיץ 1883 באו לגור על הכרמל. אימבר, מותש ממאמצי החיזור אחרי אליס אוליפנט, ברח מכאן ונע ונד בין ראשון־לציון, צפת, וירושלים עד שירד לאמריקה.

במשך שנים רבות היה הבית הרוס. כמאה שנה אחרי בנייתו יזם ח"כ אמל א־דין את שיפוץ הבנין לפי התיכנון המקורי, „כי כאן נוצר הקשר הראשון בין הציונות והדרוזים". היום משמש בית־אוליפנט כבית הנצחה לחללים דרוזים במערכות ישראל, וסביבו מוקמים מיבנים שונים שישמשו כמידרשה לימוד השורשים הדרוזים בארץ ישראל.

אם שער הכניסה היפה סגור, צריך לשאול בבית הסמוך ולבקש מהשומר שיפתח את השער. מבט מערבה על הכרמל היורד לים־התיכון, וכל הגבעות מכוסות בוסתני זיתים, רימונים, ברושים עתיקים שקט ושאנן.

ספי ריבלין: אין משוגע שלא נטפל אלי ואני מקשיב להם שעות

בן 38, נולד וגדל בנחלת יהודה, אליה חזר לא מכבר. את הקריירה שלו התחיל בתיאטרון ...

מה אני יכול לרצות להיות? תארי לך שאני ראש ממשלה ופתאום יש לי הופעה נהדרת בנצרת. הרי יהיה לי קונפליקט אדיר... שחקן אף פעם לא מסוגל להיות משהו אחר. גם כשהוא מנהל חשבונות הוא נשאר שחקן. אני בטוח שנשיא ארה"ב היה מוכן לתת הרבה בשביל האוסקר. אצלי, העירבוב בין החיים והמישחק גדול מאד. כמעט ואין הפרדה. אין לי רוגע מוחלט להיות פנוי לדבר אחר. ולא בגלל שאני אוהב את המקצוע אלא מפני שבעצם אני זה המקצוע, זה המהות, לא דבר שאתה יוצא ממנו לפנסיה. בענינים אחרים חסר לי הסדר, היסוריות. רק במישחק יש לי ריכוז מוחלט. דודי היה רב חובל, איש מיוחד במינו. כשהיה נכנס לחדר, בלי שאמר מילה כל תשומת הלב עברה אליו. כך אני מרגיש על הבמה, מול המצלמה. מרגיש עוצמה, שיחרור, טוב לי ונוח לי, יש לי שליטה מוחלטת במצב, מה שלא יקרה – אדע איך להגיב.

אין לי תחביב, אין משהו שלגמרי מוציא אותי מהעבודה. ולכן רוב הזמן אני מרגיש שאני מחמיץ. כהרבה תחומים, ספרים שלא מספיק לקרוא, מערבות בהתרחשות הפוליטית, בפוליטיקה יש דרמה, טרגדיה, קומדיה, הכל. או שיחות לחיזוד ומות, כמו אלה שהיו לי עם אחי, שהוא פילוסוף ומרצה בפריז. אוהב לשמוע את פרפ' לייבוביץ' למרות שלא מסכים איתו במילה אחת. אוהב שיחות שמפעילות אותי, התמודדות שיכלית. זה חסר לי. רוב הזמן אני עסוק בטכסטים כתובים. יש לי אהבה אדירה לאימפרוביזציה והתיזמון הנכון זה אחד הדברים שהתברכתי בהם. אבל התחום צר, למרות שאני עושה את כל הדברים בתחום הזה: תיאטרון, קולנוע, טלויזיה, רדיו, הנחיה, חלטורות. אבל אני יודע כל הזמן שאני מחמיץ. ברגע שאני יוצא מהבית אני מחמיץ שיחה עם האשה, השתוללות עם הבנות. ברגע שאני על הבמה – אין חכמות. נהנה מכל שניה. מרגיש כולי בתוך העניין, חי את הרגע ונותן בו את כולי, עם קריצה בלתי פוסקת.

אחרי הופעה קשה לי להרדם. נשאר מתח עצום. הפעילות היא לא רק נפשית, גם פיזית. קשה להגיד שאני שייך לתיאטרון הכורסא... די מתעופף בהצגות. ובנראה שספגתי הרבה שמרנות כבית, כי לא אלך לשתות בירה, למשל, כדי להרגע. חוזר תמיד הביתה. גם מקריית שמונה, כי אני אוהב לישון במיטתי. אם הנסיעה ארוכה – אני נרגע. לא נרדם כי לא סומך על אף נהג, רוצה להיות בטוח שאוכל לצעוק – אה, שניה לפני התאונה... כשאני חוזר, לפעמים אני רואה סרט בוידאו. גם סרטים שלי. אני לומד מהם הרבה מאד. יש לי ביקורת עצמית חריפה ביותר, וקטעים שאנשים אומרים שהייתי נהדר בהם, לא תמיד אני מאושר מהם. רואה טעויות או להפך, דברים חיוביים, לפעמים ממש נהנה. וסרטים של משחקי כדורגל, למשל משחקי הגביע העולמי. כדורגל במיטבו זה האמנות הקבוצתית

הגדולה ביותר שיש. זה לא 11 טמבלים רצים אחרי כדור. זה שיתוף פעולה, מאבק, דרמה, אהבה, שמחה עם קטעים קומיים. בכלל, אני מאד אוהב ספורט, את התחרות, המאבק, חלוקת הנקודות, את המתח של מי ינצח. אין לי שום דבר נגד אינטלקטואלים אבל אותי שתקת האמנות, גם באומנות. מוסכניק'אומן הוא אמן והוא מרתק אותי. בכלל, אמן גדול, אחרי כל הסיבוב, רוצה להגיע לפשטות, ולאנשים הפשוטים יש לפעמים את הדבר הזה מיד. לא שאני סוגד לפרימיטיביות, אבל אני שונא התנשאות וחוסר כשרון באיצטלה של מיוחדות.

מוסיקה תופסת הרבה מקום בחיי ויכולה לשנות את מצב רוחי כהרף עין. גדלתי בבית על מוסיקה קלאסית והיא מרגיעה אותי, מוסיקת קאנטרי מהנה אותי. בעניין המוסיקה העכשווית, נעצרתי באיזשהו מקום. אלביס, סינטרה, הגולדן גייט, זה עדיין מדבר אלי יותר. מוסיקה רוסית מלהיבה אותי. כשאני שומע זמר רוסי טוב – אני מרגיש שאני שר. אולי הפסנתר הוא הכלי המוסיקלי האהוב עלי, בגלל הרקע הרוסי שלי, והרומנים הרוסיים שקראתי. סאשה, גש לפסנתר. הפסנתר היה מקבו חיינו במושבה. אחי פרט על פסנתר, אבי ניגן גיטרה באס, אמי פרטה על מנדולינה ואני הייתי שר. גם אמי. כל ילדותי שרה, עד שאחיה נהרג.

כרגע אני קורא את ספרו של ליובה אליאב, „ארץ הצבי". למרות שאני לא מסכים איתו זה מעניין אותי. בתי סיימה עכשיו את „מיכאל סטרוגוף" של ז'ול וורן וביקשתי שלא תחזיר אותו לספרייה כי אני רוצה לקרוא אותו שנית. יש הרבה ספרים שאני חוזר אליהם. סיפורים של או. הנרי ודיימון ראניון, פרקים ב„מילכוד 22" ואחרים. לא מרבה לקנות ספרים, רגיל לשאול, לסבתי היתה ספרייה ענקית שהפכה לספרייה של המושבה ואני למדתי שספר קוראים וזורקים בראש, לא פיזית. כמו שכשאני בעיר, קשה לי לקנות כוס מיץ תפוזים, הרי מאחורי הבית יש פרדס... פה, בסלון הזה היתה הספרייה של סבתי. ומזה המשכנו לבנות. הבית המקורי הוא בן 63. שנים התגלגלנו בדירות שכורות. לפני שנה חזרנו לנחלת יהודה, למנוחה ולנחלה. כשתיכננו, היה לי חשוב שהמטבח יהיה גדול ומרווח, כי רוב החיים מתנהלים שם, שם יושבים קצת לפני הארוחות ואחריהן, שם מגיעים להחלטות חשובות. רציתי גם מקלחת שאוכל להתנגב בה בלי להתקע בקירות. וגג ארום, גדול. כל־כך גדול שהאיש שבנה אותו שאל אם אני מפחד מסופות שלג.

עדיין חסרים הרבה דברים. השולחן והכורסא הזאת, זה מה שהרווחתי כבחירות הקודמות. אני אוהב רהיטים כבדים, עץ מלא, רצפת עץ, שידות ישנות, לא מסתדר עם לבן, מודרני, הקליל, הפלסטיק השקוף. אוהב את הצבע החום של העץ, אוהב מיטת עץ גדולה. בנינו גם חדר עבודה קטן, שם יהיה כל החומר שלי, אבל החדר עוד לא מאורגן. יש לי תכונה לשמור דברים, את זה ירשתי כנראה מאבי. הוא שמר הכל. כרטיסי אוטובוס מתקופת המנדט, שאולי פעם יידרשו ממס הכנסה... אני שומר למשל רשיון נהיגה מ־69. אני יודע, אולי פעם אצטרך אותו. לזרוק נייר זה כאב לב. לא מנוסטלגיה. אולי זה יצר ההנצחה שלי. אני יודע שלא אשאיר אחרי דברים, נניח כמו בן־אדם שבנה גשר או עיר. אני אוגר. מדי פעם אשתי עושה אוטו־דה־פה קטן...

במשך השבוע אין לנו חיי חברה. בשבת יש פה תהלוכה של חברים, ילדים ומכוגרים. הבית רחב ויש פרדס ושדה, ואני מטייל עם הכלב. אני אוהב את החוץ. לעבור על־יד עצים שבצמרותיהם יש עדיין „ספסלים" שבנינו כילדים. והבנות, לאט לאט, מתרגלות לכפר, למגע עם בעלי חיים, הקטנה היא ממש ילדת טבע. אנחנו ממעטים לצאת. חופשות ארוכות כמעט ואין. מדי פעם תופסים שבוע ונוסעים לחו"ל. אוהבים לטייל, להגיע למקומות שתיירים לא מגיעים אליהם, נוסעים בכבישים צדדיים, פוגשים אנשים, משוחחים איתם. על הכל, על הפרה ועל השכן. אני תוך דקה יוצר קשר מיידי. זה הכשרון שלי. ולא משנה השפה מפני שאני יכול להשתמש בסוגי הומור שונים ומזה לצאת לדברים רציניים יותר, עם מרצה בקיימבריג' או פועל נקיון בסקוטלנד. אנשים מענינים אותי וגם אני מעניין אותם; אין משוגע שלא נטפל אלי, כמו מגנט, כל המוזרים נמשכים אלי ואני מסוגל להקשיב להם שעות כי הם מעניינים אותי. אני אוהב לטייל ולפגוש אנשים. מת להיות עכשיו במקום אחר, נגיד באמצע סין, להתכופף ולקטוף איתם אורז ולהסתדר איתם, להיות באותו ענין.

עם מי היית רוצה לשחק? עם רוברט דה־נירו, דסטין הופמן, ג'ין הקמן, מריל סטריפ, ולא איכפת לי שג'סיקה לאנג תסתובב באזור.

מי היית רוצה להיות? לתקופה מסויימת, אחד מהאחים מרקס או קרוב של צ'רלי צ'פלין, לפעמים השמן ולפעמים הרזה. הייתי רוצה להיות נוכח, כישראלי, בהחלטה על הפלישה לנורמנדי. זה היה יכול להיות אחד מהרגעים הגדולים שלי.

מה התכונה המציינת אותך? חוסר שקט, לחיוב ולשלילה, ויצירת קשר בלתי אמצעי.

מה קושר אותך לאנשים? כבוד הדדי, נאמנות ומחוייבות. לרוב, קשה לי להסתדר עם אנשים חסרי חוש הומור.

למי היית רוצה להחטיף סטירת לחי? לנהגים שיורדים מהכביש וגונבים את הדרך. על זה נאמר: מדוע דרך רשעים צלחה.

מה מעצבן אותך? הכל.

מה מגעיל אותך? שערות שלא מנקים מהמסרק. לראות איך מכינים גפילטע פיש, בשר לא מבושל ועור של עוף.

מה עוזר לך להתרכז? לחץ מסויים ומצד שני – שקט מוחלט.

מה אתה שונא? שמפריעים לי לישון ורכילות.

מה ישראלי בעיניך? אני חושב שאני ישראלי.

מה אתה אוהב לעשות? את הדבר ההוא.

על מה קשה לך לסלוח? על שקר, טיפשות, חוסר התחשבות, חוסר רגישות והתנשאות שחצנית. לא שאני משוחרר מכל הדברים האלה.

מה החולשות העיקריות שלך? תגובה אימפולסיבית למצב ללא מחשבה מוקדמת ושבדברים מסויימים אין לי כוח ריכוז.

ממה אתה מפחד? מחוסר הוודאות. מאיבוד ההתלהבות. לא פוחד מהמוות אלא מהמוות שבחיים. לחיות ולא לחיות.

מה אתה אוהב לעשות עם ילדיך? להשתגע איתם, בייחוד בזמן האוכל, עם טיפוף אדיר וריקודי קרב.

איזה אישיות בת זמננו אתה מעריץ? בגין ובן־גוריון.

איזה אישיות הסטורית מרתקת אותך? נפוליאון, חניבעל ובצורה מוזרה מעניין אותי היטלר.

את מי היית רוצה לפגוש? את נפוליאון ואת נלסון לפני הקרב.

את מי הערצת בילדותך? דמויות מספרים ואת דודי, רב החובל, שפתח לי את העולם.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? כשנפלתי לתוך חבית בוערת, עם הראש פנימה, ולא היתה נשדת אחיזה לידיים כי הכל בער. הייתי בן 4 ואני זוכר שהראש עבד מהר, איך להינצל, אבל אבי הגיע והוציא אותי.

מהי אשה יפה בעיניך? בילדותי – נטלי ווד, אחר־כך אנג'י דיקנסון. לא רזה מדי, מעוגלת במקומות הנכונים. מריל סטריפ נהדרת. גלנדה ג'קסון מאד אשה בעיני. קתרין דנב יפה, למרות שאני נוטה יותר לצבע השחום. נו, והדוגמנית הרוכנת בפוסטר החדש של בגדי הים של אבריון.

לאן היית רוצה לנסוע? לכל מקום, ועוד קצת אם יש. למטה, למעלה, באוויר, בצדדים.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

שיפודים

משהו:

תוקם מדינה פלשתינאית מהירדן ועד הים
לצידה של מדינת ישראל

[שם] הקטע שכאן הביאה לי חיילת,
[לפני] שאקרא. אני החלטתי שגם אתם תיקראו.
[שמה] ישאר עלום, מפני שחיילת,
[אסור] לה לכתוב בעיתון ושאר פקודות מטכ"ל.)

פרקי משק נענע

רוח קלה נשבה על המדבר שצמח מול [חדר] האוכל במשק נענע. המייסדים עמדו על הגבעה, פניהם סמוקות מהתרגשות.

„חברים," אמר מייסד א', „אנחנו נביא את האושר למדבר."

„יש בזה משהו," אמר מייסד ב', „בשביל מה [צר]יך פה את הנוער?"

„בשביל החזון," אמר מייסד א' שהלך וביסס את מעמדו כמייסד בכיר. „חזון ונוער הולך [ביחד]."

המייסדים לחצו ידיים וירדו מהגבעה. לאט לאט פשה הסומק מפניהם. לחיי המייסדים חזרו לצבעם הנורמלי, הלבן, האופייני למייסדים.

★★★

סיגליות פרחו באדום מבהיק בין שבילי הגן של משק נענע. בבריכת השחיה השתכשכו [נע]רות כביקיני פועלי.

„בנות," ביקש המייסד יהואש, „לא לעשות [פ]שפי כמים."

„למה?" שאלו הבנות.

„שר הבטחון והחינוך והשיכון והרמטכ"ל [מ]גיעים היום לטכס הפתיחה החגיגי."

„יו," אמרו הבנות, „גלו, גלו, גלו."

[ע]ל כמה התנופפו דיגלונים. יהואש האציל [ע]ל עיניו, ואמר לגבריאל, מעיירת הפיתוח הסמוכה: אל תפסיק לעשות פו, דגלים לא נראים [כ]כן, אלא אם כן הם מתנופפים.

„בסדר," אמר גבריאל ונשם עמוק.

„יום חגיגי," אמר שוורצמן, מייסד ב', ליהואש. הם לחצו ידיים.

„יום חגיגי," אמר יהואש לשוורצמן.

„יום חגיגי," אמר שוורצמן ליהואש.

יהואש החל לענות, אבל שוורצמן, מצל בידו על עיניו, ביקש סליחה והוסיף את חילופי הדברים לספר שהוא עמד בכתיבתו. שמו של הספר היה „בסינוור התפוז הכתום."

„סליחה," שאל גבריאל, משנוכח כי שר הבטחון מתאחר, „אפשר להפסיק קצת עם הפו?"

„בשום פנים ואופן לא." התרגז יהואש.

הוא רכן לשוורצמן ולחש בכאב אמיתי: „להם אין רוח חלוצית."

שוורצמן הסופר מיד הגג הגיג: „אני סבור שגם זה דבר שניתן לפתח אצלם," סבר.

„נקודה למחשבה." אמר יהואש. „מתנ"ס גולדה מאיר לפיתוח הפו החלוצי. זה יפה מאוד."

„פו", נשב גבריאל ביתר משמעות. הדגל התנפנף בעוז.

„יפה מאוד", אמר יהואש לגבריאל „אתה כבר משתפר." ובאוזנו הוורודה של שוורצמן הוסיף: „צריך לתת פידבק חיובי."

„פו פו" אמר גבריאל, הוא רצה להפנות את תשומת לב החברים למסוק השר שנחת ועשה המון רוח.

„רוח חלוצית," התפעל יהואש.

„רוח ציונית," הגה שוורצמן, והלך לכתוב גם את זה בספר.

השר התקרב, מיישר את חליפתו. בטעות הוא ניגש לגבריאל. „כה לחי," אמר השר לגבריאל. מגבריאל, איש הפו, נבצר לענות בהרחבה.

השר הביט בגבריאל ושאל: „איפה הטלוויזיה?"

יהואש התקרב אל השר, מחייך.

„יש לי עוד שני טקסים היום," אמר השר.

„אנשי הטלוויזיה בבריכה," אמר יהואש במורת־רוח ציונית.

השר ניגש לשתות פטל. חברי הקיבוץ וצוות הטלוויזיה החלו עולים מן המים. השר כיחכח ואמר: אתם אומרים פו, ואני אומר יום חג הוא לנו. עיירת הפיתוח נענע עולה על המפה.

„זה קיבוץ." אמר יהואש

„אהה", אמר השר, „ובכן מיהו החבר שעושה פו?"

„זה נסיוננו לפתור את בעיות התעסוקה לעיירות הסביבה. המשק יתבסס על מפעל ייצור גשם ממים ומרוח, ועל עדרי כבשים. ארוחת צהרים בשתים־עשרה. על כל חברי משק נענע מוטלת החובה לנשום, לאכול, לישון ולעבוד. מקלחת לא על חשבון עבודה. בעת שירה בציבור והרקדה מותר לשנות את קצב הנשימה. וזהו."

השר צולם ונסע, עמוס רשמים ופטל.

★★★

עברו כמה ימים, יהואש הנרגש לקח את חברתו לחיים, רוחמה, לסיור במדבר. „פה עמדנו", אמר, „הרוח נשבה בפנינו, ואנחנו ידענו, במקום הזה יצמח חדר אוכל כולל מועדון, מכשיר למים קרים ולסודה, מגרשי טניס, בריכה ומפעל."

„אני חסרת מלים", התרגשה רוחמה. „כל כך מרגש. לנו חלק בהסטוריה."

„תגידי משהו," אמר יהואש.

„הללויה," אמרה רוחמה.

יהואש טיפס עוד מעט למעלה.

„שם," אמר, „נמצא הגבול."

רוחמה האהילה על עיניה. שני חיילים ירדניים פיטרלו לאורך גדר המערכת.

„הם נראים לי אנשים נפלאים," אמרה.

„ללא ספק," הסכים מאוד יהואש. „הם בני אדם כמוני וכמוך."

„עד כדי כך?" התפעמה רוחמה.

הוא הסתובב. „ושם," הצביע, „את יכולה לראות את הכפר הערבי ביר נעה נע."

רוחמה הסתובבה וראתה את אחד מפעוטי ביר נעה נע מיישיר מבט היישר אליה, המיישירה אליו מבט.

„הוא מיישיר אלי מבט. יש לו שנאה בעיניים," אמרה רוחמה, „טוב, אפשר להבין מדוע הם שונאים אותנו."

„כמובן, רוחמה." אמר יהואש.

„סליחה," צעקה רוחמה לעבר הילד „סלח לנו, אנא."

יהואש הניח את ידו על כתפה של רוחמה.

„פה נחיה ופה ניצור, חיי חופש חיי, איך לנסח את זה, – דרור." אמר ברגש.

„וואלה," אמרה רוחמה והניחה את ראשה על כתפו. „עם מועדון הסרט הטוב, כמו שתמיד חלמו החלוצים."

„בטח," התרגש יהואש.

„ואת ילדינו נחנך חינוך למופת."

„בדיוק."

„נקרא להם דקל."

„ורותם."

„לי."

„חיטה."

„שעורה."

„שעורה זה לא יפה לבת", אמרה רוחמה בעדינות. „תמציא משהו אחר." „אני לא יכול כל־כך מהר," התלונן יהואש. „אני אדם חושב. זה לא בא לי ככה."

„אני מקווה שבכל זאת היא תהיה בלונדינית," אמרה רוחמה. „למרות שזה יביא לניכור עם עיירות הפיתוח. לא איכפת לי."

„רוחמה", גער בה יהואש.

והשאר נרשם בספרו של שוורצמן, ויופיע לאור במועד המתאים.

פינת השלולית

„אני לא יודעת," אמרה הנסיכה לאמא שלה, „אתם מצפים שאתחתן עם צפרדע, אבל אני לא סובלת אותם."

– מה רע בצפרדעים?

– הם ירוקים.

– ככה צפרדעים צריכים להיות. תודה לאל שהם ירוקים.

– אני אוהבת כחולים.

– כחולים זה כבר לא צפרדע. תוציאי לך את השטויות האלו מן הראש, וצאי עם צפרדע ירוק כמו כל החברות שלך.

– אמא, הם גם קופצים.

– מה, למען השם, את רוצה שהם יעשו? בוודאי שהם קופצים. אני זוכרת שכשהייתי בגילך דווקא אהבתי את הצפרדעים בגלל שהם קופצים. מה יש לך, אני לא מבינה.

– הם רטובים.

– את תתרגלי לזה. עוד תאהבי את זה. כולן מתרגלות. אולי עוד לא פגשת את הצפרדע המתאים. מחר יבוא לכאן חבר של אבא, ואיתו יגיע גם הבן שלו, צפרדע נורא מוצלח. אני רוצה שתהיי נחמדה, זה כל מה שאני מבקשת, שתהיי נחמדה. בסדר, נסיכה? רק הפעם, בשבילי.

– נו, טוב, אני אשתדל. אוף.

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

הציור המקולקל או נקמת הצייר

שאלתי „קפה־אותה"? וסימנתי לעצמי על האצבעות כמה מכל מין. בעודי עסוקה במטבח באירגון הקפה־ אותה וצלחות־ עם־עוגות – מבצע שתמיד היה די מטש־ טש אותי – שמעתי מאחורי את שרגא אומר: „אני רוצה לצייר אותך". הוא היה צייר ותיק ומנוסה, כך שלא היתה זאת אמירה סתמית. לא הגבתי, בעיקר משום שהייתי טרודה בחיתוך הלימון לשותי התה ודעתי היתה נתונה בעיקר לשמירה על הקו הנכון של החיתוך. אלא שהוא חזר ואמר משהו בעניין הפורטרט שלי.

המטבח הוא טריטוריה מאוד לא מחייבת לאמירות מן הסוג הנ"ל, וזו היתה (גם בפעם השניה), עדיין בגדר אמירה ולא הבעת משאלה. כמה ציירים שאני פוגשת פה ושם אמרו שהם רוצים לצייר ושומדבר לא יצא מזה. רק פעם: כילדה בת שתים־עשרה, עם זוג עיניים גדולות, התופשות שטח מוגזם בפנים, יושבת כהבעה צייתנית כזו, כמו ילדה מחונכת, מפנימיית נערות משוויץ. הצייר ההוא היה בן־דוד, שהיום הוא כבר צייר בעל שם בטריטוריה שלו. אני הייתי עבורו מודל חינם, שישבה שעות כגולם עם סלסילת תפוחים בידיה. הוא לא דיבר אתי ואני פחדתי להוציא הגה. חששתי שמא זה יקלקל את הציור. אני זוכרת כי עצרתי את נשימתי כאשר עבר מן ההצצה בי – אל הבד והמכחול. רק לפני שנתיים רכשתי את התמונה, בפרוטות כמובן, מפני שבן־דודי זכר לי חסד נעורי. היא תלויה אצלנו בצד, כאילו לא שייכת.

★

אחר־כך היו ציירים שסתם בלבלו לי את המוח... אבל נראה לי כי לשרגא היו כוונות רציניות, כשם שהכל אצלו היה רציני עד אימה. גם מבע פניו המיוסר, עיניו הדולקות, מצבי רוחו הבלתי־צפויים, התפרצויות החימה ובקשות הסליחה המהירות...

לא היתה זו אלא ההקדמה ועתה אני עוברת לתיעוד המעשה: אני יושבת מול כן הציור שלו בדירתו, באך כמוסיקת רקע. „אל תהיי מתוחה" הוא חוזר. אבל הדירה שלו כה סטרילית, לבנה, כוהקת, כמו מעברת חלל. רק זה בלבד מכניס את הבנאדם למתח. „תעשי הרפייה", הוא מבקש, „תעשי הרפייה".

מדוע אני יושבת אצלו שעות על גבי שעות? באך יוצא לי מהאוזניים. אבל שרגא אוהב את באך. אחר־הצהריים אחד אני מביאה לשם את ילדי בן החמש. שרגא רושם אותו בפחם בצ'יק־צ'אק. ומוסיף על הבייר „אחת, שתים, שלוש, אני אחשוורוש". הפתק הזה שווה היום הרבה.

אני מתרוותת על הכורסה הלא נוחה לקראת סוף הישיבה האחרונה. אנחנו עדיין עוכרים לצלילי ויואלדי, סקרלטי, באך – חבורה שעוזרת לך להיות רפויה ולשמר על פניך מין הבעה של עקרת־בית המשחקת את האינטלקטואלית. שרגא מתפעל מן התוצאות. אני אדישה. עדיין לא ברור לי מדוע הסכמתי לשמש לו מודל לציור? הוא יודע.

כאשר התמונה גמורה הוא קובע פגישת סתר עם הבעל ומפתיע אותו בציור השמן של רעייתו. הבעל שומר בסוד את רכישת התמונה ועומד להפתיע את האשה. הצייר אינו מעניק הנחות לבעלים מאוהבים. התמונה (150 ל"י) נשלפת בערב יום ההולדת ממקום סתרים ונקבעת בכותל המזרח של חדר המגורים. כל מי שבא אינו יכול שלא להיתקל בה. שרגא ממשיך לבוא בפתאומיות, להיות בלתי־צפוי, להיראות מיוסר, עיניו בוערות כאש זרה. הוא מאזין לשיחות הסלון, שותק. נראה שהוא בז לנו, לבורגנים הקטנים, אלה שאת נשותיהם הוא מצייר לצלילי באך ומפתיע בהם את הבעלים. התפרצויות החימה שלו עושות אותו אורח בלתי־מבוקש. שרגא נעלם, חוזר ושוב נעלם.

★

חולפות שנים מספר. טלפון בחצות: הוא הבטיח להציג בפנינו את ידידתו הטובה ביותר, אשתו־לשעבר. הוא אינו מגיע. עוד כמה שנים חולפות. כבר יש לו „לשעבר" אחרת. שוב טלפונים בלתי־צפויים. לפעמים אנחנו מוצאים בתיבת המכתבים פתקים ממנו שופעי ידידות מוגזמת.

מספרים לנו שהוא יוצא ובא במחלקה פסיכיאטרית, נושא אשה שלישית. שוב אושפז ובכל זאת אני עדיין מוצאת פתקים שופעי־חום בתיבת המכתבים שהושמו שם ללא תיווכו של הדואר וללא ציון כתובת למענה.

כשהופיע סוף־סוף, בגודל טבעי עם אשה מס. 4, נראה היה גאה כי התמונה „שלו" משקיפה על החדר ממקום של כבוד. אך איזה שד השיא אותנו לגלות לו את אשר אמר על הציור צייר ומורה ותיק? „רואים", כך אמר, „שהצייר העניק לגוף שלך הרבה יותר תשומת־לב מאשר לפרצוף".

פניו של שרגא התכרכמו. חשבנו, הנה תבוא עתה התקפת חימה. אין משמיעים לאמן ביקורת על עבודתו. רק שבחים יש לחלוק לו, או: לשתוק. „אני חושב שיש בכך מידה מסויימת של אמת" – רחק אותנו שרגא אל הפינה – „וכי מה חשבת, הרי פעם רציתי בך..." אשתו מחייכת. כולנו כה מבוגרים, כולנו התאהבנו – והתפרחחנו, התאהבנו – והתפכחנו. סוף הביקור עבר בשלום.

שנה אחרי.

בחוץ משתוללת סופת חורף. זקני העיר אומרים שסופה כזאת אינה זכורה להם. אני לבד בבית והבעל בסוף העולם. בשעה עשר בערב מצלצלים בדלת. שרגא נוטף מים. עיניים מזרות אימה. מקפץ על מקומו. יש בו משהו המבקש להתפרץ, להתפוצץ. אני חרדה ומחשבת את מהלכי למקרה שזה יקרה. מציעה כוס תה כאילו מתוך הרגל. סירב ב„לאו" נחרץ. „תשמעי, בלי משחקים ובלי התה או קפה שלך. באתי במיוחד מירושלים בשביל הציור. מה אמר לך הצייר החכם ההוא? שהגוף קיבל טיפול טוב יותר מהפנים? יש לי בחודש הבא תערוכה במוזיאון ישראל. זו אחת העבודות שאני רוצה לשים. תני לי את הפורטרט ואחזיר לך, אחרי התערוכה, עם התיקונים".

לאחר דקה – מבוקשו בידיו. לאחר דקותיים אני נושמת לרווחה. שרגא כבר מעבר לדלת. ומאז אין ציור ואין שרגא. התערוכה במוזיאון ישראל לא נערכה ועקבותיו נעלמו, עד אשר אני פוגשת במקרה את הפסיכיאטר המטפל בו המדווח, כי שרגא מאושפז כבר חודשים רבים. כן, הם מתראים לעתים תכופות. כן, הוא מוכן לתווך בינינו בעניין התמונה. וכך אני פוגשת לבסוף את שרגא בבית קפה קטן. הוא יושב שם חיוור, עיניים כבות, ובידו הציור הגדול שלי עטוף בעתונים.

המיפגש כה לא מוצלח, ענייני, עוקצני: „אה, הידידים שאת בוחרת לך, איזה ענין יש לך בהם? כמה שנאתי לבוא אליכם..." אני שוקלת כל מלה, אבל כל מה שאני אומרת מתקבל כהכרזה עויינת. בעצם, איני יודעת איך לטפל באדם מרופרס, נרדף, חצוי־אישיות... עד היום הזה איני יודעת בדיוק מה היתה מחלתו. והרי אנחנו, הבריאים־זמנית, כה נרתעים מחולי־נפש, יותר מאשר מכל סוג אחר של חולים...

★

רק בבית, כשהסרתי את העטיפה מהציור – נדהמתי לגלות את ה„תיקון" שביצע בה. הוא מרח צבע יסוד על הפנים וכך עשה אותם לחסרי־הבעה. בצד רשם את שמי באותיות גדולות. למה עשה לי ואת? וכך היא תלויה על הקיר מזכרת ממערכת יחסית מוזרה.

עוד כמה שנים חולפות. אני מגלה את שמו במסגרת שחורה. לאחר ימים מתקשר אלי בנו: „באטלייה של אבא מצאתי ציור שלך. האם את מעוניינת לראות זאת?".

אנחנו קובעים מפגש בביתי, אך ברגע שאני פותחת את הדלת בפני הבן הוא נראה מאוכזב. „לא, זו לא את בציור. אבל שמך היה רשום על הציור... האם ידוע לך על תמי אחרת? זו היתה אחת העבודות האחרונות של אבא. מצאנו אותו מוטל ללא רוח־חיים בקירבת הטלפון, כנראה שניסה להזעיק עזרה, היה לו התקף לב".

אני מראה לבן את הציור המשופץ־מקולקל המשקיף אלינו בסלון. עכשיו אני יודעת מדוע דאג שרגא לקלקל את הציור. כך סגר חשבון עמנו, עם החברה שהוא רצה־לא־רצה בה. החברה המרובעת, שבה מגישים תה או קפה בספל חרסינה ומי שרוצה מקבל גם תוספת עוגת שוקולד. הוא שנא את תפקידו כצייר־חצר.

חיימקה לבקו

אגדה

בל״ג בעומר יתכנסו במוזיאון הארץ בתל־אביב מאות מחבריו־אוהדיו של חיימקה לבקוב. האיש, שהוא ריחה של ארץ ישראל, בן שבעים, זוכה לספר חדש על מעלליו המרתקים מסג׳רה עד יחידת המיעוטים וגם הרי כורדיסטן. סיפור על אלוף המספרים.

מאת מנחם תלמי

צילומים: ראובן קסטרו

חיימקה לבקוב ליד הגורן ביבנאל: מהגפירים לכפרי הדרוזים בלבנון.

הבנאדם כבר כמה שנים טובות בפנסיה. אז תעזבו אותו קצת בשקט. אבל, לא. כל פעם נזכרים בו, אומרים לו: חיימקה, בחייאת עיונאק, בוא לאיזה שנה־שנתיים, תרים את העניין. אז הוא בא ומרים וחוזר לפנסיה שלו. הבנאדם לא זקן, בכלל לא, אבל עד שהוא מספיק להתרגל למעמד המוזר הזה של פנסיונר, ומתחיל לחנות ממנו, שוב באים וטורדים אותו ממנוחתו. אילו היו לנו חומות בארץ הזו, ואילו בחומות היו שערים שדרכם באים אל העיר ויוצאים ממנה, אולי היו מציבים שם כורסת כבוד הדורה ונוחה, וביום טוב מושיבים עליה את חיימקה שיספר למתקהלים את סיפוריו, שהם סיפורי ארץ־ישראל, נשמתה, מעללי בוניה ושומריה.

אבל אין חומות ואין שערים, אז החליטו לעשות ספר גדול, עם שגעון של סיפורים, עם ציורים של חיים טופול. בשבוע הבא, באיזשהו יום, עושים לו גם עצרת הוקרה, שיבואו אליה מאות מכירים ומוקירים. מה מאות – אלפים יהיו שם חיילים אפורים ונשכחים ואלופים רמי תהילה, יהודים ודרוזים וצ׳רקסים ובדואים – כולם חלק בלתי נפרד מההיסטוריה שלו, מההוויה שלו, מהפולקלור שלו. כולם שחקנים ראשיים, שחקני משנה וניצבים בתיאטרון הפרוע והנפלא הזה ששמו ארץ־ישראל. את רעיון הספר הגה, לפני שנים, קצין מודיעין מצה״ל, שלימים הלך לאקדמיה והפך להיות ד״ר אבשלום שמואלי מהמחלקה לגיאוגרפיה של אוניברסיטת ת״א. שמואלי חלה והלך לעולמו בטרם הוציא את רעיונו מן הכוח אל הפועל. את המשימה הרים רזיאל ממט. לספר, בהוצאת משרד הבטחון, קוראים „שלום על הרגבים – סיפורם של חיימקה לבקוב וחבריו״.

שם טוב „חיימקה לבקוב וחבריו״. מפני שחיימקה בלי „חבריו״ זה לא חיימקה, זה כמו לצייר עץ בלי ענפים, בלי עלים. ואילו „חיימקה וחבריו״ זו תמונת מצב אמיתית, הנף־נשימה אחת. שהרי מי כמו חיימקה איש־רעים־להתרועע. כולם היו חבריו של חיימקה. לאורך הדרך הארוכה משדות יבנאל, דרך פלוגות הלילה של וינגייט („אני הייתי מראשוני המתגייסים ומאחרוני המשתחררים״), קרבות סג׳רה במלחמת העצמאות וגיוס הצ׳רקסים לצה״ל, ומיבצעי מודיעין עלומים עד הרי כורדיסטאן והרי השוף. יהודים וערבים, דרוזים וצ׳רקסים – כולם אהבו אותו, את מה שהוא מייצג ואת מה שסיפר בלשונו המיוחדת, שהיא, איך להגיד, עברית גלילית, מתובלת במינעדים וחינחונים של המזרח.

הסיפורים שמספר הספר על חיימקה וחבריו וסביבתם חנושמת אירועים – דור שלם של אנשי מעש מופלאים – מגיעים עד לקרבות סג׳רה ועד למגני ובסג׳רה לא תמו מעלליו של חיימקה לבקוב. והסיפורים זורמים ומשכים.

אז יושבים לתוך הלילה לשמוע אותם. מחזיקים ספלולי קפה שחור באצבעותיים, מאזינים בשקיקה, מחייכים בהנאה. חיימקה לא מדבר מלים. הוא מדבר צבע ומוסיקה. הוא לא מדבר על אחרים. הוא משחק אותם. מדבר על דברים שהיו, חלפו, תמו ואתה רואה אותם מתרחשים לנגד עיניך. והכל מתובל באגדות ובמשלים, בלשון האוטנטית של האירוע, אותה אתה מקבל אחד מקרא ואחד תרגום. ואיש אינו מתמתח ולא נאנח ולא מפהק. כי חיימקה הוא אלוף המספרים, המבשל את אירועי הארץ ודמויותיה בתנורו האישי ומגישם לאורחיו כשטעמם מופלא ומרתק. תרים רגב מהשדה, תן אותו בידו, הוא ימעך אותו, ירחרח בו, יחייך ויספר לך סיפור. קטוף שיבולת והוא ימולל אותה בין אצבעותיו, יחייך ויספר לך אגדה. השמע צניפת סוס והוא יחייך, ישלוף לך בו במקום סיפור פרשים מרתק מן הימים החם, לפני היות הג׳יפים,

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

כשגבר משופם על גבו של סוס, עם רובה תקוע אלכסונית באוכף, היה משאת חלומן של נערות שחורות צמה ובורקות מבט.

ב־1958, שבע עלילות ועשיר בחוויות ובחברים, הגיעה עת פרישתו של חיימקה לגימלאות משרותו הממושך בצה"ל. את הקדנציות האחרונות שלו עשה כמפקד ביחידת המיעוטים ובתפקידים אחרים. את יעודו בעיסוק האזרחי הוא מוצא כקצין הבטחון של קו צינור הנפט אילת־אשקלון־חיפה, כשמפעם לפעם „שולפים" אותו משם למשימות ממלכתיות אלו ואחרות. במסגרות אלה הוא מגיע אל הזקן האגדי בהרים הגבוהים, והסיפורים האלה עוד יסופרו פעם. השנים נוקפות וגם עת פרישתו מקו צינור הנפט מגיעה. ועוד בטרם מספיק הבנאדם להכין עצמו לחיי גימלאי, פורצת מלחמת ששת הימים, וכבר באים אליו ואומרים יאללה חיימקה, תלבש את המדים, תבוא לתת כתף איזה שנה־שנתיים.

ופתאום הוא שוב קצין בצה"ל, סובב בדרכי יהודה ושומרון וגולן. וכשפורצת המלחמה בלבנון מעבירים את תחום פעילותו לשם, כמי שהיה אחד ממפקדי יחידת המיעוטים בצה"ל ורכש את אהדת העדה הדרוזית ועשה לו בקרבה הרבה חברים נאמנים; כמי שלמד את הליכותיהם של הדרוזים, דרכי חשיבתם, רזי התנהגותם ועגתם המיוחדת – רק טבעי היה שבבוא העת יתוודע אליהם גם במחוזות מגוריהם שבהר הלבנון. וכך, יום לא בהיר אחד הוא עולה צפונה, ונכנס לתחום הדרוזי כשאתו דרוזי־ישראלי, ידיד משכבר הימים.

הם הולכים אל כפרו של אבו־שקרא, שהוא המנהיג העליון והרועה הרוחני של העדה הדרוזית בלבנון, ובאים אל ארמונו. מכניסים אותם ללשכתו ההדורה בקישוטי מזרח של האיש הזקן. חיימקה נפגש לראשונה עם עם אותו דרוזי בעל עינים חכמות וזקן לבן היורד על פי מידותיו. כנהוג, מחליפים הצדדים דברי נימוס וברכה, מרעיפים שיג־ושיח סחור־סחור, מתבלים דיבורם במשלים ידועים וברמזים שלעולם לא תוכל לפרש חד־משמעית, וכך תוהים איש על קנקן בן־שיחו וקרבים לאט ובזהירות לתחומי העניין שלשמו נועדו. ועיניו של הישיש לבן־הזקן נודדות כל העת בין שני הישראלים הניצבים מולו, עד שהוא מרים את ידו ואומר: ועכשיו, אורחי המכובדים, אנא בטובכם, גלו לי מי מכם היהודי ומי הדרוזי...

קשריו האמיצים של לבקוב עם הדרוזים מתחילים עוד בימיה הראשונים של המדינה, כשהתמנה לאחד המפקדים של היחידה החדשה בצה"ל – דרוזים שנימנו בעת מלחמת העצמאות על כוחות האויב, השתתפו בהתקפה הגדולה על רמת־יוחנן, ולאחר מכן כרתו ברית עם צה"ל ומדינת ישראל – ברית העומדת עד עצם היום הזה. חיימקה רכש לו שם חבר טוב, את איסמעאיל קבלאן, שהיה פקודו ולאחר מכן טיפס ועלה בסולם הדרגות בצה"ל.

איסמעאיל נודע כלוחם ללא חת, שסיים את שרותו הבטחוני כקצין גבוה במשמר־הגבול, ואילו היום הוא בעל־בעמיר בכפרו שבכרמל. בנו ממשיך את דרכו ומשרת כסרן בצה"ל ואילו בתו מתפרסמת כמשוררת דרוזית.

כשחיימקה ואיסמעאיל נפגשו לראשונה, הדרוזי הוא בחור צעיר. לימים, ולאחר שצבר גודש של פעילות ונודע כאחד הקצינים הנועזים והנאמנים שהעמידה העדה הדרוזית לצה"ל, איפשרו לו השלטונות להסתנן ללבנון, כדי להגיע לחצבייה ולשאת שם את בחירת לבו. נועז כדרכו התגנב איסמעאיל קבלאן דרך מוצבי האויב בצפון אל תחום לבנון, והצליח להגיע בהסתר אל אחיו הדרוזים שבחצבייה. לאחר שבחירת לבו נהפכה לאשתו החוקית, בילה הזוג הצעיר את ליל הכלולות במסע רגלי מפרך דרך הואדיות ושדות המוקשים, בחזרה לשטח ישראל. אוחז בידי כלתו הטרייה חמק אתה בין מוצבי הגבול, ורק בדרך נס לא נקטלו השניים בידי פטרול ישראלי שלא ידע דבר על זוג האורחים הבלתי צפויים.

בפעם הראשונה שלוחמים דרוזים בצה"ל הורשו לבצע פשיטה מעבר לגבול, היה זה בנגב, בפעולת תגמול אותה ביצעו חיימקה ואנשי יחידתו. הוטל עליהם לפשוט על שבט בדואי שישב מול יתיר, בדרום הר חברון שהיה תחת שלטון ירדן. אנשים מהשבט הסתננו לשטח ישראל וביצעו מעשה חבלה. חיימקה ולוחמיו הדרוזים, כשבתוכם ידידו ורעו סגן־משנה איסמעאיל קבלאן, חצו את הגבול, ביצעו את אשר הוטל עליהם לבצע, ושבו חזרה לתחום ישראל כשאינם שוכחים לנהוג לפניהם כמה פרות וקצת צאן; שיהיה מה לבשל במטבח היחידה ללוחמים הרעבים. לא עוברות הרבה שעות, מגחך חיימקה לבקוב, ואני מקבל מברק כי עלי לצפות מחר לצוות של אנ"ם־מיבצעים שיבוא לתחקר את הפעולה. מה צוות, מה לתחקר. אל תשכחו, רעי וידידי, הזמן הוא שנות החמישים. במדינה צנע. המזון ניתן בקיצוב, במנות קטנות. הבשר הוא מצרך נדיר מאוד. הג'מעה במטכ"ל יודעים שחזרנו ארצה לא רק עטורי נצחון, אלא גם גם עטורי פרות וכבשים ומה לא, ונפשם יוצאת לארוחת בשר תגונה. ומי אנחנו שנמנע מהם את התענוג.

והטבחים שלי ניגשים למלאכה, להכין כירה כיד המלך לאורחים החשובים. ובשעה היעודה מגיעה למחנה הרחוק והנידח שלנו שיירת ג'יפים, עמוסה בקצינים שנפשם יוצאת לתחקר את נפלאות המטבח שלנו. ואז, והגיעה בעיצומה ודעתם של קציני המטכ"ל זחוחה עליהם, ניגש אלי איסמעאיל קבלאן, אצבעו על הברזל היחיד המפאר את כותפותיו והוא אומר לי, תשמע אבו־יוסף, זה הזמן לדבר איתם שיוסיפו לי ברזל נוסף. זה לא הזמן, אני משיב לו, הרי אנחנו מארחים והם אורחים. לא נאה לנצל הזדמנות כזו. אתה הלא יודע, הוספתי ואמרתי לו, כי מחרתיים אני מוזמן אליהם למטכ"ל לעניין כלשהו, ושם אדבר איתם על הדרגה שלך. נחה דעתו עד שהגיע פתאום [illegible] ובנו מודיעים לי כי הפגישה האמורה נדחתה לשבוע. מה שבוע, איפה שבוע – מודעק איסמאעיל קבלן – עד אז יגמרו אלה לחרבן את כבדי הבקר הצאן שוללו אצלנו ולבם לא יהיה לדרגתי...

ללא קשר עם אותה כירה ולא תודות לכבדי בקר וצאן, זוכה איסמעאיל קבלן במרוצת הזמן לכמה וכמה „ברזלים". במלחמת של"ג זכרו את הקשר המשפחתי ההדוק שלו עם חצבייה, וגייסו אותו כדי שישמש שם מושל צבאי, מלכו של אחד האזורים הדרוזיים המובהקים שבלבנון. ואם היה זה אזור שקט יחסית, שלא טרד יתר על המידה את שלטונות ישראל, הרי זה בזכותו של איסמעאיל קבלאן. מאוחר יותר, כשהחלה ההתקפלות מלבנון, נשלחו לשם לבקוב וקבלאן כדי לערוך „ערבי הסברה", להבהיר לתושבי האזור הזה כי הם לא יופקרו וכי אזור הבטחון שיוקם יסייע להבטחת שלומם מפני דורשי רעתם.

ערב אחד, נזכר חיימקה, אני מסתובב עם קבלאן ברחובות העיירה, הולכים שותקים, הולכים ושותקים. קר, רוח, שותקים. תפשתי בידו של איסמעאיל ואמרתי לו: אם תדע מה אני חושב ברגע זה, סימן שאנחנו באמת חברים בלב ונפש. בוודאי שאני יודע, הוא משיב לי ללא היסוס, אתה נזכר עכשיו בסיפור שלי, מלפני הרבה שנים; איך בלילה סוער וקר כזה יצאתי מהמקום הזה מחזיק בידה של אשתי זכייה, בעודה כלה צעירה, ואנו עושים את דרכנו בהסתר לעבר הגבול הישראלי, מבלי לדעת אם נזכה לעבור אותו חיים. מה לעשות, מחייך חיימקה בסיפוק, על הסיפור הזה בדיוק הירהרתי בזמן שפסענו שותקים ברחובות חצבייה.

ל

יימקה לבקוב. אריה ססגוני בכותל סיפורי ארץ־ישראל. בנו של אלחנן יצחק לבקוב מפלך פולטבה, שהיגר מאוקראינה לארה"ב וסובב שם כרצען מומחה בחוות חקלאיות, למד את עבודת האדמה, צבר ממון מאומנותו, ועלה בראשית המאה לארץ־ישראל. מצא קורת גג ראשונה ב„הוטל" של חיים־בורך ביפו, עבד בפרדסי פתח־תקוה, התגלגל לגליל, חבר למתיישבי ...שם הקים את שבט הלבקובים הארץ־ישראלי, שחיימקה הוא הבכור ...במאורעות 1936־39 היה חיימקה סמל ביחידת הנוטרים, „גפיר" עם ... „קולפאק" שעיר, ואחר־כך אחד מעוזריו של אורד וינגייט בפלוגות הלילה הנודעות. במלחמת העולם הדר ללבנון וסוריה כאחד המסתערבים (אנשי ה„הגנה" שהתחפשו לערבים) ופעל שם נגד כוחות וישי.

אחד מאחיו, צביקה לבקוב, היה סמג"ד גדוד 12 של „גולני" במלחמת העצמאות, לוחם נועז שנפל בזמן הפלישה הסורית לעמק הירדן בקרבות הבלימה ליד משטרת צמח. חיימקה השאיר את פלוגתו באזור כפר־תבור, ונסע ליבניאל להלויה. לאחר סתימת הגולל שאל אותו אביו: ממתי אינך מתגלח? מאז נודע לי על מותו של צביקה, השיב חיימקה.

לך להתגלח, עכשיו! פסק אביו.

אבל, אבא, רק עכשיו קברנו את צביקה! התריס חיימקה.

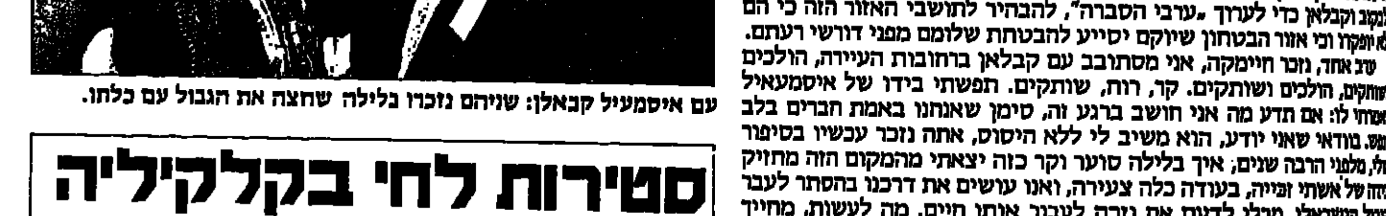
לך להתגלח, עכשיו! ציווה האב, ואני רוצה שתתגלח כל יום. את דיני האבלות תשאיר לי. אתה כמפקד פלוגה, חייב להופיע בפני אנשיך בצורה מכובדת ולא להוריד להם את המוראל.

חודשים מספר לאחר מכן ילדה אשתו של חיימקה את בתם. קראו לה צביה, על שם צביקה. כעבור עשרים וארבע שנים נישאה צביה לעמית בן־חורין, בן קיבוץ עין־השופט. במלחמת יום־הכיפורים נפל רב־סרן עמית, איש סיירת מובחרת, במבואות איסמעאליה.

זהו זה. הבנאדם בפנסיה, סותב על גבו מלבד הסיפורים גם שבעים שנות חיים. אבל כבן הגזע הגלילי אין השנים ניכרות בו. אלה, ימח שמם, לא מזדקנים. אלה, ימח שמם, ברק הקונדסות והתמדנות תמיד בעיניהם. תראו אותו איך הוא נהנה עד עצם היום הזה לתקוע כף יד שמאל לתוך קערת האורז המצחיב, להגישו לחוץ לשפתיים הפעורות, לצבוט נתח מן הבשר המהביל ולתקוע אותו לפה בעינים עצומות למחצה. וכל ההנאות האחרות הלא הן מובנות מאליהן. ■

חיימקה ואחיו, שמואל ביבנאל: מדברים צבע ומוסיקה.

עם איסמעיל קבאלן: שניהם נזכרו בלילה שחצה את הגבול עם כלתו.

„נראה אותך שוחט יהודים"

ב

מלחמת העולם השניה הקימה ממשלת המנדאט הבריטי מחלקת אספקה שתפקידה היה להביא ולארגן מזונות לארץ ישראל. חברה בריטית, „האחים סטייל", קיבלה את הרישיון לאספקת מזון ושירותים באזור המזרח התיכון. בין השאר ייבאה החברה בקר, בשר וצאן; מאות אלפים של ראשי צאן ובקר, ג'מוסים ועוד החלו להגיע לארץ. החברה הקימה כמה תחנות־הסגר לבהמות (קרנטינות). בצמוד הוקמה קרנטינה ענקית ובה נכלאו אלפים רבים של צאן ובקר, שהובאו לכאן מעיראק, סוריה, פרס ותורכיה. בקרנטינה טופלו בעלי־החיים בידי מנגנון גדול של פקידים ואנשי מקצוע. וטרינרים בדקו שוב ושוב את הבהמות. לאחר הסגר של כעשרה ימים, כאשר הוברר מעל לכל ספק שבעלי־החיים לא הביאו עמם לארץ מיני מחלות ומגפות, הוחל באכסתם. הייתה זו בעייה לשלטונות במחירים הגונים ששיפרו באורח משמעותי את מצבו הכלכלי של האיכר היהודי.

ה

ממונה על האבסת בעלי־החיים בקרנטינה של צמח הציע לשמואל שולמן, המוח־תאר של יבנאל, לארגן מספר יהודים לפעול כקבוצה קבלנית לכל דבר: היא תקבל לידיה עדר בהמות, רכוש הממשלה, תדאג להאביס אותן כדי להחזיר לבהמות את המשקל שאיבדו בתלאות הדרך, ולבסוף תעביר את הבהמות לבתי המטבחיים בכל רחבי הארץ. שמואל שולמן התלהב מהרעיון, והציעו לחברים נוספים במושבה. כך הוקמה קבוצת הקבלנים, שחבריה היו שמואל שולמן, דוד יצחקי, חיימ'קה לבקוב, יוסף ויענק'לה מייזל. עתה משהוסר החשש מכוחות גרמניים שיגיעו לארץ, חיפשו הבחורים מקור פרנסה לחם ולמשפחותיהם. כדי שיוכלו לקבל את העבודה מטעם חברת „האחים סטייל" היו צריכים להפקיד עירבון בסך אלף לירות. דוד יצחקי נסע לתל־אביב והביא מאביה של אשתו את סכום הכסף הנדרש. מיד לאחר שהפקידו את העירבון, קיבלו לידיהם אלפי בהמות. הם קיבלו חצי גרוש ליום בעבור כל ראש בקר. את העדרים הוליכו לבקעת יבנאל, שם רבצו והעלו שומן. החמישה הסתייעו ברועים ערביים, כולם מוכרים להם, משבטי הבדואים בסביבה, והפקידו בידיהם קבוצות עדרים.

הגם שהייתה הכנסה נאה בצד העיסוק, היו בעיות יומיומיות רבות. על הרועים צריך היה להשגיח שלא יגנבו, מאחר שהם לא בחלו בכך. על הבהמות היה צורך להשגיח שלא יחלו ולדאוג שיעלו במשקל. מדי כמה זמן היה מופיע נציג הקרנטינה ובידיו הוראות משלוח. כאן צריך היה להעביר חמשה אלפים ראש לחיפה, ופה צריך להעביר עדר גדול לבתי המטבחיים שבירושלים. ואז החלה הנדידה הגדולה. העדר מלווה בארבעה רועים ערבים, שאליהם הצטרף בדרך־כלל אחד הקבלנים, היה יוצא למסע איטי בן כמה ימים. בלילות היו עוצרים למנוחה.

הייתה זו „הסתערבות" יוצאת מן הכלל. הקבלן היהודי שהצטרף למסע מצוי היה בימי המסע בעולם שכולו ערבי. השיחות, הסיפורים, החוויה, היו על טהרת המזרח. כאשר החלו להעביר עדרים שלמים לבתי המטבחיים בירושלים, פנה חיימ'קה למטה הפלמ"ח וביקש שיצרפו למסע זה שלושה־ארבעה בחורים מהפלמ"ח. „המסע הזה מהווה שיעור מעין כמוהו בשדאות וסיירות", נימק חיימ'קה את הצעתו. ואכן, ההצעה נתקבלה.

במסעות לירושלים דרך בית־שאן, טירת־צבי ומעלה־אדומים, בינות לכפרי הפלאחים ומאהלי הבדואים, צורפו גם כמה בחורים מהפלמ"ח. את הנשק – אקדחים ורימונים – הטמינו בתוך צמרו של האיל הגדול ביותר בעדר. בלילות, עת נשבה רוח קרה במדבר, ישבו צמודים אלו לצד אלו יהודים וערבים והתחממו לאורה של המדורה.

מדי פעם, נאלצו להתמודד בבעיות שלא ידעו מעולם. כמו המקרה שאירע עם עדר של כמאתיים ג'מוסים שהגיעו ממוסול שבעיראק. היו אלה ג'מוסים ענקיים שלא נראו עד כה בארץ. הג'מוסים הארצישראליים, שרבצו בביצת החולה, נראו כחגבים לעומתם. אותם ג'מוסים ממוסול, בהריחם ריח של מים, דבר לא יכול היה לעוצרם. הם היו פורצים בשעטה פראית לכיוון מקור המים. כאשר העבירו את העדר ועברו סמוך לירדן, נמנס כל העדר פנימה לתוך הנהר. במשך שעות ארוכות עמלו ועשו הכל כדי להוציאם, אך לשווא. רק לאחר שהרוו את צמאונם, ניאותו הג'מוסים להמשיך בדרכם. הגרוע מכל היה כאשר עברו סמוך לקיבוץ או למושב, והג'מוסים הריחו את ריח המים היוצאים מן הממטרות. העדר היה פורץ לתוך חצר המשק, רומס בדרכו את הדשא וצמחי הנוי. בקושי רב הצליחו לסלקו, כשהם מלווים בחרפות וגידופים שלאנשי המשקים.

ב

אחד המסעות, ביום חורף גשום וסוער, נשלח עדר... אחת הפרות ומתה. הודיעו על כך לחברה, ששלחה רכב כדי להעביר את הבהמה לקרטינה בחיפה. היה זה בשעות אחר־הצהריים של יום שישי, ועד שגמרו להעמיס את הבהמה, החלה החמה לשקוע. חיימ'קה נסע עם הנהג לקרנטינה. כשנכנסו לחיפה, יכול היה חיימ'קה להבחין ביהודים הממהרים לבית־הכנסת לקבל את פני השבת. הגיעו לקרנטינה, הורידו את הבהמה. חשכה שררה בכל, וחיימ'קה נותר לבדו בקרנטינה, יהודי יחיד בין כארבעים ערבים, עובדי הקרנטינה. עקב השעה המאוחרת, החליט חיימ'קה שאין כל טעם לחזור בלילה ליבנאל. קנה לעצמו בחנות סמוכה פיתה, גבינה ומלפפון ונכנס למתבן לישון. כשראו זאת העובדים הערביים, שהתארגנו שם לארוחת ערב משותפת, פנו אליו בקריאה:

„בוא וסעד עמנו ארוחת־ערב".

חיימ'קה הבין, שהערבים בטוחים שהוא ערבי כמותם. עובדה זו הרגיעה אותו, והוא נענה להזמנתם. עוד הם עסוקים בהכנת הארוחה המבוגר שביניהם הכריז: „יאללה, נתפלל תפילת ערב".

החבורה כולה החלה להכין עצמה לתפילה. חיימ'קה נשאר יושב במקומו.

„אתה אינך בא להתפלל?"

„אללה", ענה חיימ'קה, „אני עדיין לא טיהרתי את עצמי היום".

הניחו לו לנפשו ופרשו להם לתפילה. כשהגיעה שעת השינה העדיף חיימ'קה לישון במתבן למרות שהערבים הזמינו אותו לישון בחדרים יחד עמם. „אחרי הכל", יספר לימים, „לא נפלתי לחבורה של ל"ו צדיקים. אמנם הם היו בטוחים שאני ערבי, אך מספיקה טעות אחת קטנה שלי, ואני אמצא עצמי בבוקר תלוי על אחד האנקלים..."

גשם בבוקר התעורר חיימ'קה לקול צעקות מוזרות, כמותן לא שמע מעודו. מיהר לצאת החוצה וראה דיר של חזירים. הייתה זו הפעם הראשונה בחייו ששמע נחירות חזירים. התברר, שבחזירים אין מטפלים ערבים מוסלמים אלא אך ורק ערבים נוצרים. חיימ'קה פרש משם ביורקו יריקה עסיסית. אחד העובדים המוסלמים שראה אותו יורק באדיקות כזו, הצטרף אף הוא ביריקה הראויה להתכבד, ואמר: „ילען אבוהם, ילען אבו צחבם (קללה עליהם, קללה על נעליהם)".

ב

שעות הבוקר המאוחרות עלה חיימ'קה על אוטובוס ערבי ונסע לנצרת. כאן נכנס עם עוד ארבעה ערבים למונית ונסעו לטבריה. יושבי המונית היו בטוחים שכולם ערבים. כל הדרך החליפו דברים, כיצד לשחוט את היהודים, כיצד לאנוס נשותיהם ומה יעשו ברכושם. כאשר הגיעו לטבריה ירדו כמה נוסעים ועלו אחרים. הנהג הסכים לנסוע הלאה לכיוון צמח ובית־שאן. בטבריה עלה למונית ערבי, שחיימ'קה הכירו היטב, ולרגע חשש שהערבי יזהה אותו, אך הלה לא גילה ולו ברמז שהוא מכירו. משהגיעו סמוך למושבת כנרת, ביקש חיימ'קה מהנהג שיעצור לו. כוונתו הייתה להמשיך מכאן ברגל ליבניאל.

„אתה רוצה לרדת כאן?" שאל הנהג בתמיהה, „והרי כולם יהודים פה!"

כשראה שחיימ'קה מתעקש, עצר את הרכב בהזהירו אותו מפני היהודים. חיימ'קה פתח את דלת המונית ויצא. אחר־כך פנה בזריזות לעבר הערבי שישב סמוך לנהג (אותו הערבי שהרבה יותר מכולם לטבוח ביהודים בהבל־פיו), תפס אותו בחוזקה בראשו, והצמיד את האקדח לרקתו: „יא כלב בן כלב, כל הדרך אתה שוחט יהודים. רד מהאוטו ונראה אותך".

המונית הייתה כמרקחה. הערבי לא יכול היה להוציא הגה מפיו מחמת לפיתתו העזה של חיימ'קה. מגרונו בקעו רק קולות הירהור מוזרים. יתר הנוסעים החלו להרגיע את חיימ'קה ולהפציר בו שירפה מהערבי. לבסוף הרפה חיימ'קה מהערבי וירק יריקה הגונה בפניו. נהג המונית מיהר להסתלק מהמקום.

רזיאל ממט

(מתוך „שלום על הרובים" בהוצאת משרד הבטחון)

סטירות לחי בקלקיליה

ב

תקופה שחיימקה נקרא מחדש אל הדגל ועשה ביהודה ושומרון, פנה אליו אחד מידידיו היהודים וסיפר לו על ערבי קשיש המועסק במפעלו וטוען כי בשנות החמישים הציל לוחם יהודי פצוע שהושאר בשדה בידי חבריו. הערבי אמר כי בזכותו מתר הלת בחיים. לא שהוא מבקש עכשיו תודה ופרס על מעשהו, אבל הוא סקרן לדעת אם הבחור הזה עדיין חי וקיים. מאד היה שמח לשוב ולפגוש בו, שכן הבחור הזה הותיר עליו רושם עז באומץ לבו. פצוע וחסר אונים, כשהמוות מול עיניו, היה הבחור הזה מחייך ושר לעצמו שירים. כך סח הערבי. חיימקה עושה אחד ועוד אחד, שנות החמישים, פצוע ישראלי שנותר בשטח האויב, באזור אותו מתאר הערבי, לא רחוק מקלקיליה – מי זה יכול להיות אם לא ג'יבלי הקטן, שיצא לפעולה עם חבריו, נפצע, ודרש מהם להשאירו ולהסתלק, אחרת ייהרגו גם הם. השיר אותו שר לעצמו כדי לעודד את רוחו בחשכה היה „קול התותחים נדם, שדה הקטל תהייתם".

יום אחד התפנה חיימקה לארגן מיפגש בין השניים. בינתיים חלה הערבי וימיו היו ספורים. יצאו ג'יבלי וחיימקה אל הכפר הקטן שממזרח לקלקיליה, והתקבלו בכבוד רב בדיוואן של הבית. הדלת נפתחה ואל החדר נכנס בחור בריא הנושא בזרועותיו ערבי צמוק וחולני, שכבר אינו מסוגל ללכת בכוחות עצמו. רק על פי כתם מתחת לעינו של השכיב־מרע זיהה יצחק ג'יבלי את סמל המשמר הלאומי הירדני שגילה אותו עם בוקר בוואדי, מתחת לעץ, שם השאירו אותו חבריו הלוחמים כאשר נסוגו חזרה לתחום ישראל.

בלילה היו ירויות, סיפר הערבי החלוש והנרגש את סיפורו. קיבלנו הוראה לצאת עם אור ראשון ולסרוק את הסביבה. באחד הואדיות, ליד עץ, גילינו דמות אדם. אמרנו לו „מרחאבה", והוא ענה לנו בעברית „שלום". ודהמנו.

„אל תתקרבו", הוא הזהיר אותנו, „יש לי פצצה".

אחד מאנשי כיוון אליו את הרובה ולחץ על ההדק. הסטתי את הקנה שלו והיריה נדתה באויר. גערתי ביורה ואמרתי לו שלא כך מהגים באדם פצוע וחסר אונים. אבל היהודי הפצוע בכלל לא נראה לנו נרגש ומבוהל.

„לכו תביאו קצין", הוא אמר לנו והמשיך לשיר.

אומץ לב כזה לא פגשתי בחיי, סיים הערבי את סיפורו. ואז אמר לו ג'יבלי: עכשיו אני מבקש ממך הסבר. אחרי זמן מה הגיע למקום ג'יפ עם חיילים ירדניים. והם, דבר ראשון לאחר שהשתלטו עלי, ניגשו והורידו לכם סטירות לחי. עד היום תמוה הדבר בעיני.

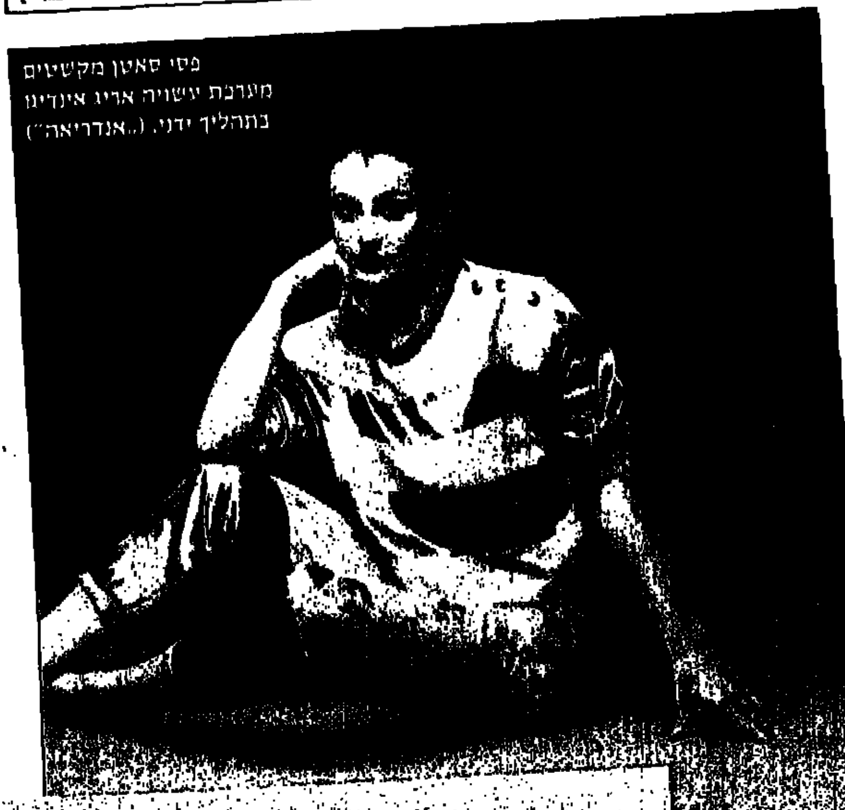
פשוט מאוד, התחייך הערבי חיוך מיוסר, הם היו נרגזים מהעובדה שלוחמים ישראליים מסתובבים בלילה באזור הכפרים שלנו, מתקיפים מחנה צבאי ירדני, ומה שאנחנו מצליחים למצוא בבוקר, ובמקרה, זה לוחם פצוע שלא יכול לזוז ממקומו.

אבל זה הגורל שלנו, הפלשתינאים. תמיד בין הפטיש והסדן...

עוד פעם ג'ינס

מיני־ג'ינס עם דוגמא הולך טוב עם מקטורן ספר. („סווינגר")

פסי סאטן מקשטים מערכת עשויה אריג אינדיגו בתהליך ידני. („אנדריאה")

גם בפאריס נכנעו והחזירו את הג'ינס לאופנה. הוסיפו לו כתמי־צבע אופנתיים, רוכסנים, מריחות צבע, טלאים ועדיין מלך בגדי היום־יום. הג'ינס האפרפר הגיע גם לחוף הים בגיזרות שונות. בקיצור – הג'ינס חי וקיים, עדיין צעיר והכי חשוב – נוח.

לשמרנים, ג'ינס כמעט קלאסי, צמוד במכנסיים, וחולצה גדולה.(„בקרדי")

אופנה

מאת יהודית חנוך

כשפריס התלבשה על הג'ינס, כבר היה ברור שהבגדים האפורים־דהויים־מכובסים, שהיו לבגד הכי־פשוט של האופנה, שהכי־קל לקנות וללבוש, – הולכים לתפוס שוב מקום טוב באמצע האופנה.

הראשון שמשך שוב למעלה את הג'ינס, היה קרל לגרפלד, שעושה זה כמה שנים את הבגדים של שאנל. הוא הציג חליפות עשויות ג'ינס, שעולות כמה אלפי דולארים. בית שאנל, מבצר השמרנות ו„הבונטון" הפריסאי, נתן את הרמז שהג'ינס הם „אין", אבל מי שעשה להם ניתוח פלסטי היה אזדין עלייה, הכוכב הכי־נוצץ של האופנה, שהצמיד את הג'ינס לגוף, לא במכנסיים, אלא בשמלות, עם רוכסנים לכל האורך, שאפשר יהיה להשתחל לתוכם. הוא התעלם מהג'ינס הכחולים והקלסיים והמציא את הג'ינס השחור.

בחודשים הבאים יילך הג'ינס גם לים. כל היצרנים של בגדי־הים כללו כמה דגמים עשויים מלייקרה־ג'ינס, שלא רק צבועים בתכלת־אפור, אלא יש להם מרקם קצת מחוספס ודהוי כמו ג'ינס. הם קישטו אותם בתפרים בולטים וגם באבני־חן נוצצות.

הג'ינס הגמיש, העשוי משילוב של חוטים סינתטים וכותנה – לא יישאר רק על החוף, הוא אומץ גם על ידי יצרני־המכנסיים, שעשו מהם מכנסי־קפרי, צמודים לגוף, ומסתיימים הרבה לפני הקרסוליים. אגב, מכנסי־קפרי זה היה השם שלהם בשנות החמישים, כי אז נחשבו, כמכנסיים, לשעות של חופש ונופש וקפרי, הצטיירה אז כנראה בדמיונם של האנשים שעושים אופנה, כמקום רחוק ואקזוטי – ולא כאטרקציה תיירות משופשפת. עכשיו אולי ימצאו להם שם חדש.

הג'ינס משמש גם רקע ליצירות־אמנות. עכשיו מציירים עליו בכתמים שמזכירים את מבחני־הפסיכולוגיה של רורשך, מלבינים אותו ומקשקשים, צובעים אותו בכתמים דמויי חיות־בר ומנקדים בנקודות.

מי שלא אוהב את האפרוריות של הג'ינס, אולי יאהב את השילוב עם טלאים של הצבעים הכי־עליזים של קיץ זה – כתום וצהוב וירוק וכחול בבגדים שחלקם עשוי ג'ינס וחלקם – טריקו ואריג צבעוני.

בין כל החידושים, עדיין שמור מקום טוב לג'ינס הקלסיים והצרים, עם תפרים ועם או בלי קישוטים וטלאים מעור – אם כי די קשה למצוא בארץ ג'ינס קלסיים, פשוטים, מאז נעלמו מהשוק „לוי'ס" של „אתא" ו„לי" של „פולגת" התחלפו ב„קרזה".

אם אתם מבולבלים ומחפשים בגד שאפשר להושיט יד וללבוש, בלי לחשוב פעמיים – לכו על ג'ינס נקי, מצוואר ועד קרסוליים, לא רק במכנסיים, אלא בחולצות גדולות שעשויות משכרוי בגרון ובמירקם של ג'ינס בתכלת־אפור – ויש היצע יפה של חולצות כאלה, בחנויות. המראה השלם בג'ינס יש בו משהו נקי וקלסי – רקע שאפשר לקשט, בחגורה מעניינת, עדיים, מטפחת על הצוואר. לבגדי ג'ינס יש עדיין התדמית הכי־צעירה, שגם זקנים יכולים ללבוש, בלי להיראות מצחיקים. ■

רושלים '86

פסטיוואליום

הפסטיוואל הישראלי
נפתח היום בירושלים.
טדי קולק יחליף את
מקארינזקו באירוע
הפתיחה. גם הקהל,
שהתאכזב בשנה
שעברה, כבר לא מצפה
יותר מדי. ייתכנו
הפתעות. הרבה לורקה,
גלגולים ואוונגרד ישראלי.
והרקע המרהיב למופעים
– בלא תשלום.

מאת חיים נגיד

מ טורת היא בירושלים בעונת הפסטיוואל: ריחוף בין שמים וארץ יוצר אווירה חגיגית. איך אפשר לשכוח את התולעים היפאניות הקרחות מזן ...שהשתלשלו לפני שנתיים ... על רקע השקיעה היפה ביותר ... לפני שנה עמד להגיע לוליין ... פיליפ פטי שמו, שאיים להלך ... של הר ציון מעל כבל. ברגע ... התברר שאין בקופת הפסטיוואל ... דולר, (ומסייה פטי לא בא. השנה ... על כוחות מקומיים. זה גם יותר ... לכן, אם יתגשמו נבואות הפרסומאים – נראה את טדי קולק היום (23 במאי) בשעה שלוש ושלושים אחר הצהריים משתלשל בחבלים מן הגג של תיאטרון ירושלים אל הקרקע כדי לחתוך שם את סרט הפתיחה. הלבבות ירעדו מחרדה מהולה בחגיגיות ופסטיוואל ישראל ירושלים תשמ"ו – ייצא לדרך.

אגב, אין בכך שום חידוש: כבר קראנו על מלך תנ"כי מסוים שכרכר ברחובות ירושלים להנאת נתיניו.

הרבה ציפיות תלו בשני הפסטיוואלים הקודמים, ורובן לא התגשמו. לא רק מפח הנפש הפרטי היה גדול, גם החור בכיס הציבורי הלך ורחב. השנה החליפו מנהל אמנותי והורידו פרופיל. לא מנפנפים בשמות מהממים, ולא מבטיחים הצגות חצופות־חזה. אם בשנים שעברו שם המשחק היה חתול בשק, וההפתעה היתה חלק מן ההנאה, השנה יש לנו פסטיוואל דק גיזרה, דל קאלוריות פיקנטיות ומאובטח מן האגף של שפלת החוף. חלק מן ההפקות מיובאות בשיתוף עם אמרגנים תל־אביביים.

ההרגשה הכללית השנה, גם בקרב חיות־פסטיוואלים שוחרי טרף תרבותי, היא שהרפרטואר רחוק מלהלהיב. זו כנראה גם ההרגשה הרווחת בקרב קוני הכרטיסים, כי לאחר גל ההתלהבות ראשון, חלה האטה. ההמונים העצלים והזהירים מן השפלה הגיעו כנראה למסקנה, שכדאי לחכות למופעים הטובים מעבר לפינת שער הגיא.

מרוע כדאי אם כן לטרוח ולנסוע עד ירושלים הרחוקה? איזו שאלה! הראו לי עיר יותר יפה ממנה, בעיקר בעונה זאת, ובעיקר מנקודת התצפית של מרפסת הסינמטק לעת לילה: חומת ירושלים המוארת משקיפה על גיא בן־הינום הזוהר באור יקרות. היש מופע אור ללא־קול יפה מזה?! מה גם ש"אגד" הקצה קו אוטובוס מיוחד מן התחנה המרכזית בתל־אביב עד לתיאטרון ירושלים, שם יתרכזו רוב המופעים בקומפלקס רב־האולמות שנחנך השנה.

יהיו גם כמה צירופים שלא ישובו עוד לעולם, ואולי טוב שלא ישובו: אגם הברבורים בבריכת השולטן, למשל. תארו לכם, ברבורי אגם צחים, שהורגלו לבמת האופרה של סדלרס וולס, מרחפים בבריכת שולטן תורכי. בגלל המיקום, לא ברור אם גם התוצאה תהיה לשביעות רצון הצופים.

לעומת זאת, יהיה שיחזור חד־פעמי של „התרנגולים" הבלתי־נשכחים, המופע „כוכבים שרים תרנגולים". שימו לב לשמות הכוכבים: ריטה, רמי קליינשטיין, עפרה חזה, שלמה ארצי, יזהר אשדות, מאיר בנאי ונורית גלרון. אם לא תגיעו לירושלים, לא נורא. הטלוויזיה תצלם אותו לתכנית „זמרת הארץ עם אהוד מנור". גם המופע „אף מלה" מבוסס על צירוף מיוחד במינו: הנבחרת הלאומית בפנטומימה: משי אופיר עד עמירם אטיאס.

ויש גם צירופים בלתי שגרתיים בין מקומות לאמנים. למשל, סדרת הקונצרטים בכנסיית דורמיציון: שם יתארחו בין השאר זמרים מארגנטינה, שיפתחו כל מופע בתהלוכה דתית, וזמרים מצרפת המתמחים במוסיקה נוצרית עתיקה ואנסמבל קולי מגרמניה שיבצע את המתיאוס פאסיון של באך בשתי גירסאות, אחת בלא השמטת הקטעים האנטישמיים. צפו להפגנות! ואילו במגדל דוד יעלו 22 זמרים מארצות הברית את „דניאל בגוב האריות", דראמה מוסיקלית מן המאה ה־12. צפיתי בהם בווידיאו ולא התלהבתי, אולי מפני שהמוסיקה העתיקה נשמעה באוזני המפונקות די מונוטונית, כמו תערובת של זמרת חזנים עם מוסיקה ביזאנטית. אבל ייתכן שהביצוע במגדל דוד יתן ליצירה תנופה.

אגב, לקראת הכתבה ראיתי שבעה סרטוני ווידיאו, אך אין דומה מראה ווידיאו למראה עיניים. לכן, כדאי לאכול את כל נבואותי עם קורט מלח.

במוסיקה מועטות ההפתעות, כי השמות הידועים מבטיחים גדולות: רביעיית גוארנרי, ז'אן פייר רמפאל, גארי כרתיני, צ'יק קוריאה.

בתחום התיאטרון מצפים לאורחים פולניים, ספרדים גרמנים ואמריקניים. יהיו לא מעט דברים ששווים צפייה, אם כי חלקם הגדול יוצג גם מחוץ לירושלים: „רפליקה" של שיינה בביצוע מקומי, „סופה של אירופה" של וישנייבסקי הפולני, „ירמה" בכיכוב נוריה אספרט הספרדיה, „מבעד לעלים" בביצוע תיאטרון „מאבו מיינס" מארצות הברית.

לא ראיתי סרטון ווידיאו של „מבעד לעלים", אבל קראתי תקציר של המערכה הראשונה: שני גיבוריה הם שני גרמנים, גבר ואשה בני 50־40, הסועדים את לבם בחדר האחורי של איטליז השייך לאשה. אחר כך מוציא הגבר מכיסו מגזין פורנוגרפי. תוך התבוננות מעבר לכתפו שואלת האשה את עצמה אם הדוגמניות הן זונות. אחר כך היא פושטת את בגדיה, הוא מפשיל את מכנסיו, והם מקיימים יחסי מין על הספה כשהכלב נובח כהיסטריה. המחבר הוא פרנץ קסאבר קרויץ (39), הפורה והנודע במחזאי גרמניה המערבית היום. הבימוי מוגדר על ידי המבקרים האמריקניים כ„היפר־ריאליסטי", והשאלה שלי היא לא רק איך יידע הכלב מתי לנבוח כהיסטריה, אלא גם כיצד ייראה כל המעמד הזה בבימוי ההיפר־ריאליסטי, מעל במת האודיטוריום הירושלמי. אגב, לקרויץ, שיגיע ארצה כאורח הפסטיוואל, זו תהיה צפיית הבכורה בתיאטרון „מאבו מיינס". שלטונות ארצות הברית לא אישרו עד כה את כניסתו לאמריקה בשל השקפותיו הקומוניסטיות.

אחד הפרדוכסים שאינם מפתיעים עוד איש: בעוד שההפקות המקומיות שואפות להיות אוואנגרדיות בכל מחיר, ולכן משילות מעל עצמן את תווי ההיכר המקומיים, מזכירים לנו דווקא המופעים המיובאים את זהותנו. הפולנים, למשל. השואה והקשר התרבותי עם היהודים מהדהד ביצירותיהם של טדיאוש קנטור, שביקר כאן לפני כחצי שנה והוא חוזר ב„רפליקה" של יוזף שיינה, מופע שהוא שילוב של תצוגה מוזיאונית עם הצגת תיאטרון. שיינה, פולני לא יהודי, היה בנעוריו אסיר באושוויץ ובטרבלינקה. „רפליקה" שלו עברה עד כה חמישה גלגולים, וכולם מחאה נמרצת נגד הטרור והמלחמות הניזונה מזכרונות אישיים. את הגרסה הנוכחית, המבוצעת בשיתוף עם תיאטרון הבימה, הוא עיבד בעקבות שיחות עם ניצולים ממחנות ההשמדה. אצל טדיאוש קנטור ראינו תלמידי חדר יהודיים בעיירה פולנית בימים שלפני המלחמה. ב„סופה של אירופה" אין מפסיקים לקרוא בשמם של בן־ציון שולץ ושל משה'לה הלפרין, של קוזינה דבורה וקוזינה רבקה. זהו מופע מרתק, עד כמה שצפייה בווידיאו עשויה למסור אותו בצורה נאמנה, העשוי בקצב מסחרר, מערב בלי לעשות חשבון סגנונות של קרקס, קברט, תיאטרון בובות ומה לא. בין השאר מופיעים בו האשה הגבוהה ביותר בפולין (1.92 מ'), שהיא רוקחת במקצועה, והגמד הקטן ביותר בארץ זו. לקראת סוף המופע מועלית לבמה גם שחקנית בלונדינית בעלת חזה ענקי, הנחשף לראווה בידי המנחים.

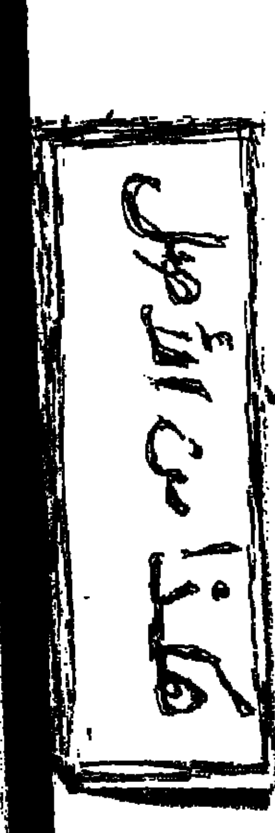
פחות מרשימה, מצפייה בווידיאו, „קבוקי מדיאה", גירסה מארצות־הברית בסגנון התיאטרון היפאני לטרגדיה היוונית הנודעת. היוונים חסו על הצופים ולא הראו את רצח התינוקות של מדיאה על הבמה, אלא העדיפו להסוות אותו מאחורי הקלעים. ב„קבוקי מדיאה" המחזה הנורא מתחולל לעיני הקהל. מצד שני – צריך הרבה סבלנות כדי להסתגל לקצב האיטי, לאיפור הפנים הכבד ולטכסיות המייגעת של סגנון הקבוקי.

מופע שיהיה אולי מיוחד במינו יועלה על ידי אמנית המולטי־מדיה האמריקנית מרדית מונק: אשת אשכולות שהיא מטען נפץ של כשרונות, בסגנון הרנסנס: גם מלחינה, גם כוריאוגרפית, גם שחקנית, גם רקדנית, גם קולנועית. בימים אלה היא מדריכה זמרי אופרה אמריקנים בביצוע יצירותיה. ואילו מפולניה יבוא בידור עממי שהלהיב כבר 13 מיליון צופים בעשרות מדינות, להקת הפולקלור „מזובשה": 110 רקדנים, זמרים, נגנים המחליפים 800 תלבושות אותנטיות. מי שראה אותם אומר שהפולניות יפהפיות. אולי נלמד מהם סוף סוף איך לרקוד את הריקוד הלאומי הישראלי – הקרקוביאק.

פסטיוואל ישראל מתחיל היום. שלושה שבועות. חמישים אירועים. קחו פסטיוואליום, ושתהיה לכם צפייה מהנה■

1. "קאבוקי מדיאה" – גירסה אמריקנית של תיאטרון יפני למחזה יווני.
2. תיאטרון חיטנו מספרד בערב הוקרה ללורקה.
3. אליס דור־כהן ב„חלל זמן" – מחול פיסולי.
4. התנועטרון של חפועל, ריקוד תנועה וצבע.

יגאל לב

עניין של כבוד

כשמלאו עשרים שנה לנפילתו – צילצלה אל אורי. „היא היה איתך ביחידה. חייל שלך. אם אתה לא תדחוף את זה – מי יעשה את זה?”.

קולה היה שקט אבל אורי לא השתחרר אף־פעם מההרגשה שהשקט הזה צופן בתוכו ציווי שאי־אפשר לסרב לו. היא הסבירה לאורי: „תראה, אני בסך הכל אשה קטנה, אפורה. לי אין זכות לשום דבר. אבל אם אני מבקשת משהו אז זה רק בשמו. אם אני מתחצפת ותובעת משהו זה רק בגללו. למעני אני לא צריכה כלום”.

היא היתה דוגמה מושלמת של אשה החיה, שומרת על עצמה רק לזכרו של בעלה. כאילו יצא מהבית לפני כמה דקות ועוד מעט יחזור.

הבית הפך למעין מוזוליאום לזכרו של הגיבור. הכל נשאר כפי הוא הותיר את הבית כאשר יצא למילואים. המעיל הצבאי שלו. החדר שלו. כמו קפאו מחוגי השעון, מסרבת להניח לזמן לחלוף ולהביא בכנפיו את השיכחה.

★

אורי הוקסם מאישיותה של הגברת שחצתה את שנות הארבעים לחייה ושומרת על עצמה בקפדנות. מתלבשת בהידור מנקר עיניים. החליפות היפות ביותר, היקרות ביותר. אפילו בגדי הבית הפשוטים שלה שיוו לה מראה מכובד. כאילו אי אפשר לתפוס אותה אף־פעם ברגע של חולשה, של קלות דעת, של רשלנות. אפילו הילדים חונכו לזכרו של אבא הגיבור. בבית הקברות הקטן בכפר שבו היא גרה, קברו הפך לגן פורח.

„אני לא חושבת שראית בחיים שלך זוג כמונו. אנחנו היינו מאוהבים באמת אפילו שהשנים חלפו. הייתי פותחת את העיניים עם הבוקר־טוב שלו ועוצמת אותם עם נשיקתו”.

אורי כבר לא ידע להבחין היכן מסתיימת האגדה ומתחיל האיש שהכיר.

★

אורי לא רק שלא ראה בו דמות מיוחדת אלא אפילו עכשיו, אחרי עשרים שנה, ראה תמיד בגבר הזה את הדמות של אדם שברח ברגע של סכנה אמיתית, ונפגע בפגז תועה, תוך כדי מנוסתו.

כמי שהלך למלחמות ידע אורי תמיד שהמיתוס של הגיבורים יש בו לא מעט מהכזב. אבל התופעה הזו היתה יוצאת דופן אפילו בעולמו הציני. התהום בין פולחן הגיבור שערכה אשתו ובין המציאות שהכיר אורי היתה גדולה כל־כך, עמוקה כל־כך שאף פעם לא הסתדרו אצלו הדברים בראש ולפעמים, כאשר ביקר בביתה רצה לנער אותה ולצעוק: „משוגעת, את מקדישה את חייך לגבר שלא ראוי לך. אפילו האצבע הקטנה שלך שווה עשרה גברים כמותו. את לא יודעת איך הוא נפל. חייתם זמן קצר ואת הסתרת את הגבר האמיתי מאחורי לוח זכרון מפואר וכוזב”. אבל אורי ידע שלעולם לא יעיז להטיח הדברים בפניה.

★

הזמינה את עצמה לפנטהאוז של אורי. נאנח. ידע שהוא יקבל אותה. ידע בדיוק כיצד תתגלגל השיחה. גליה הכירה את הסיפור האמיתי. אבל אורי סיפר לה שוב את תולדות מותו של האיש: „היינו תקועים בהפגזה בלטרון במלחמת ששת הימים. התחושה היא מבהילה. כשאתה שומע את השריקה, אתה כבר יודע שהפגז לא פגע בך. בסך הכל מהירות הפגז היא גדולה ממהירות הקול אבל אתה מתכווץ. באימה”.

★

„מה שמפחיד יותר מהפגזים אלה המטוסים. מטוס צולל עליך, אתה מרגיש את עצמך ערום. אתה רואה אותו פותח את כוורת הטילים המצויה בגחון שלו. הוא צולל עליך וצולף במקלעים שלו ואחר־כך, צולל שוב והטילים מזנקים ממש אליך. זו הרגשה איומה. אתה ערום. אני זוכר את ההרגשה הזאת במלחמה. אני זוכר אותה לא רק בגלל הפחד והאימה המשתקת הזאת שאתה מתגבר עליה כשאתה מכוון את התת־מיקלע ויורה לעבר המטוס יותר כדי להתגבר על הפחד מאשר לגרום למטוס הזה איזה נזק. אני זוכר שפתאום הוא נשבר. היינו על הזחלים בתנועה. נפרשנו לצדדים כשהגיחו המטוסים ופתחנו באש. ואז הוא קפץ. אינני יודע מדוע. הוא קפץ והתחיל לרוץ צועק מפחד. אחד הכדורים פגע בו. הוא נפל במרחק של כמאה מטר מאיתנו. כמעט לא הבחנו בזאת, משום שהמטוסים פתחו את הכוורות ממש מעל לראשינו. הם היו קרובים, חלפו בנהם נורא מחריש אוזניים והטילים, כמו אצבעות, חלפו מעלינו ופגעו איש־שם ברכב שעמד סמוך. התחושה האיומה הזאת של רווחה על כי אתה ניצלת ומשהו חונק בגרון שמישהו אחר שילם את המחיר... ואז ראינו אותו”.

★

הופיעה בשמונה בערב בדיוק. לבושה חליפה אפורה, שרשרת פנינים לצווארה, שיערה הבהיר מכונס למעלה חושף את צווארה הרך. פניה נראות נקיות מאיפור אבל גליה הבחינה באותה תשומת לב עדינה שבה משכה את שפתיה ואיפרה את עיניה. אשה נאה. צעירה מכפי גילה. מושכת. לא פעם, אורי אמר לגליה „אני לא מבין באמת אני לא מבין, אם היא מתאבלת עליו למה היא יוצאת מהבית כמו כלה?”.

ישבה, מצמידה את ברכיה, לוגמת מן המרטיני בנקירות של ציפור. היא מתכננת אירוע מפואר. יוזמנו לא רק כל בני־הכפר אלא כל אלה שהכירו אותו. כל ידידיו. כמובן אנשי היחידה שהוא שירת בה. אורי בתור מפקד המחלקה שלו התבקש לומר כמה מלים.

אורי התבונן בה וחש קנאה צורבת אל מול האהבה הזו. המושלמת מדי.

היא חשה במבט וענתה, לעצמה יותר מאשר לאורי או למבטה הסקרני של גליה. „החליפה שלי? ההופעה? אתם לא מבינים. אני שומרת על דיאטה, אני מטפחת את עצמי במכוני יופי, אני מוציאה הון תועפות על שמלות כדי שמי שיתבונן בי לא יגיד אף־פעם בתמהון או ברחמים, זאת? זאת, היתה אשתו המפלצת הזאת? אני שומרת על עצמי יפה כדי שיוכל להתגאות בי תמיד”.

מול תאומים

מאת איילת השחר

שנה חשובה בתחום הקריירה מצפה לתאומים. סוף סוף הם יוכלו לקטוף את פירות השנתיים האחרונות, שנתיים של עבודה מפרכת ללא הכרה והערכה. בני מזל יתקדמו וישיגו עמדות של כח במקום עבודתם. יתכן גם שינוי מקום העבודה, פתיחת עסק וקבלת מסיות נרחבות. זו שנה של אתגרים חדשים בתחום המקצועי. הדבר יצריך, אמנם, עבודה רבה אך הפעם, בניגוד לשנים עברו – התמורה תהיה בצירה.

גם המצב הכספי עומד בפני שיפור דרמטי. זו תהיה שנה של השקעות מוצלחות ושל רווחים נאים. יתכן שהשינוי במקום העבודה יביא עימו העלאה במשכורת, רווחים נוספים או „בונוסים” נכברים. זו גם שנה טובה לרכישת דירה, החלפת מכונית ורכישות גדולות אחרות.

פחות קל הוא התחום הבין־אישי. התאומים יערכו חשבון נפש באשר למערכת יחסים חשובה במשפחה או עם שותפים לעבודה. יתכן גם שבן הזוג יעזוב פתאום או שמצבי ריחוק על רקע נסיעה ארוכה. בני תאומים רבים יעמדו בפני אולטימטום: נישואין או פרידה. אם לא יסלחו להם על התנהגות קלילה ובלתי אחראית.

יהיו גם בני תאומים שיחליטו שהגיע הזמן להפסיק להתחמק ולברוח, ולעשות קצת „סדר” בחיים האישיים שלהם: להקים משפחה ולנהל חיים נורמלים. זה לא יהיה קל לבן המזל שהוא רווק מושבע או נווד נצחי.

המלחמה הפנימית הזו עלולה לגרום לרגישות במערכת העצבים, שהיא ממילא נקודת התורפה של בני המזל. יחד עם זאת לא צפויות בעיות בריאותיות מיוחדות וכן המזל אף ייחלץ מבעיה בריאותית שהציקה לו בעבר והוא ירגיש השנה הרבה יותר טוב.

חודש מאי מסיים תקופה מעייפת: עומס עבודה, אחריות במשפחה, דרישות בבית גרמו לו למתח ולעייפות פנימית. השבוע האחרון של החודש יהיה שונה. התאומים מתמלא מרץ ושמחת חיים ומוכן שוב „להשתער על החיים”.

יוני הוא חודש יפהפה. צפוי שיפור בתקשורת עם חברים למקצוע ועם הממונים בעבודה, שיפור שיביא לשינוי לטובה במעמדו של התאומים בעבודה. צפוי גם עיסוק בענייני כספים. את אלה כדאי לסיים בעשרת הימים הראשונים של החודש. לאחר מכן צפוי עיכוב די ארוך בהגשמתן של תכניות פיננסיות. בחודש זה צפויות גם נסיעות רבות ומפגשים – יותר מרגיל – עם חברים וקרובי משפחה.

יולי ימשוך את התאומים לעיסוק בענייני כספים אבל בפירוש לא מומלץ לחתום על שום עיסקה בימים אלה. זו עשויה לגרור הפסדים או חרטות. יתכן גם שהשותף לעיסקה יחזור בו ממנה. כדאי לבצעה רק אחרי אמצע אוגוסט. אז התנאים מבטיחים הצלחה.

אוגוסט באופן כללי יהיה חודש של פעילות חברתית ומשפחתית. של הרבה מפגשים עם חברים וקרובי משפחה כשהתאומים יתבקש, בין היתר, לסייע למישהו מבני המשפחה.

ספטמבר שם את הדגש על עניני בית ומשפחה. יתכן שיתעורר צורך לדאוג לשלומו של אדם מבוגר במשפחה ויתכן שתתבצע איזו רכישה גדולה לבית. לא מן הנמנע שהתאומים יתכנן בחודש זה לעבור דירה או יהיה בעיצומו של מעבר כזה. אמצע ספטמבר מביא לתאומים נחת מילדיו ובכלל, נחת מהחיים. בין עיסוק לעיסוק בענייני הבית הוא ודאי ימצא לו זמן לתחביב חדש, לעיסוק בספורט או במשהו מהנה אחר.

כך גם באוקטובר. זהו אחד החדשים הנעימים של השנה. תהייה בו הרבה פעילות חברתית, הנאה מילדים, מתחביבים ואפילו מעניינים שברגש. בחודש זה יושם גם הדגש על ענייני עבודה. צפוי קידום רציני בתנאי שהתאומים ידע לשמור על טאקט וישמר מאדם המבקש לחבל בהצלחותיו.

גם נובמבר יוקדש לעבודה. אלא שזה חודש לא כל כך קל בתחום זה. צפויה אי הבנה או מריבה עם הבוס או עם שותף חשוב לעבודה והדבר יגרום לעיכוב בענייני הקריירה של התאומים. בחודש זה צפוי גם עימות עם החוק או עיסוק אחר הקשור בחוק. אם יש תכנית לנסיעה לחו"ל – סביר להניח שזו לא תהיה קלה ויהיו בה הרבה בלבולים ואי נעימויות. בנובמבר מומלץ לשמור על הבריאות ועל מנוחה מספקת.

לעומת זה דצמבר הוא חודש חיובי וחשוב ביותר. החודש צפוי זינוק קדימה מבחינה מקצועית. הדבר יתרחש בעקבות חידוש ההבנה עם השותף או העמיתים לעבודה. התאומים יזכה להרבה סימפטיה והערכה וזה הזמן לנצלם.

ינואר הבא הינו שוב חודש של השקעות כספיות. צפויה הכנסה גדולה מרכוש ומנכסי דלא ניידי. יתכן שהתאומים יזכה בכספי ירושה. סוף ינואר מפגיש שוב את התאומים עם החוק. יתכן שתתבקש עדותו בעניין כלשהו. אפשרות אחרת – שבן מזל תאומים יישלח לקורס השתלמות כלשהו.

בפברואר צפוייה נסיעה לחו"ל בענייני עבודה או לצורך השתלמות. יתכנו גם ביקורים של קרובים או ידידים מחו"ל. אחד מהם עשוי להיות מאד מועיל בענייני קריירה.

סופו של חודש מרץ טוב יותר מראשיתו. בתחילת החודש צפוי עימות חריף במקום העבודה. מאד יתכן שעל עניין עקרוני שבו התאומים לא יהיה מוכן לוותר. סופו של החודש יוכיח את צדקתו של התאומים ויעלה את קרנו בעיני מעסיקיו. למרות הצלחה זו עדיין יהיה עליו להישמר מפני אוייבים נסתרים שפועלים נגדו.

אפריל יחשוף את כוונותיהם ויתרום לפופולריות של התאומים. בנוסף לכך זהו חודש של פעילות חברתית סוערת. מפגשים חברתיים, מסיבות ושאר הנאות בחברותא מזומנות לבן מזל זה בכל החודש.

מאי הבא צפוי להיות חודש שקט. אולי של הסתגרות, אולי של הצטברות של עייפות. בן המזל יבקש את המנוחה ואמנם מומלץ לקחת כמה ימי חופשה ולהתרחק מהכל, כדי לאגור כח לקראת שנת תאומים חדשה.

תחזית לשבוע שבין 23 ל־29 במאי

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
האוהבים אתכם יתקשו להבין אתכם השבוע. שותפים ובני זוג נוטים לראוותנות ולהתנהגות חריגה. כדאי לכם לפעול להבטחת האינטרסים הכספיים שלכם. הימנעו מתכניות להתעשרות מהירה והתמקדו בעבודה קשה.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
בתחום הרומאנטי ייתכן מאוד שבני הזוג לא יהיו מלווים אתכם. המצב טוב, אך היזהרו לא לשקוע בנוסטלגיות. אתם במצב־רוח מתאים לעבודה, אבל צפויות לכם הפרעות. השבוע תרגישו קרבה מיוחדת לילד.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
חיי חברה סוערים מפתים אתכם לראוותנות ולמנעמות, ותכניות לשעות הערב עלולות להשתנות. פרוייקט לעיצוב מחדש של הבית הופך לתשוקה כפייתית. מישהו שמנסה לזכות באהדתכם אינו כה כלפיכם בכנות.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בימים אלה מוטב להתייחס בספקנות להצעות בתחום הקריירה. בשעות אחר הצהריים תהיו חסרי סבלנות. אתם מאוהבים באהבה, ואולי גם במישהו אחד. אל תפריזו, והיזהרו לא ללכת שולל, כי אתם פגיעים מאוד.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אין זה זמן טוב לבקש עצות מאחרים. דיבור בלתי זהיר עלול לגרום אי הבנות, ולכן כדאי להיות חדי משמעי. אתם עלולים להרגיש שמישהו מנצל לרעה את הכנסת האורחים שלכם; אל תהיו ממוסים יותר מדי.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
שותפים ובני זוג לא יהיו ישירים בימים אלה, אך זה לא הזמן לסודות. אל תפתו גם לדברי חנופה, שאולי אינם כנים. לא כדאי לחתום השבוע על מסמכים. לעומת זאת, היצירתיות שלכם בשיאה עכשיו.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
תצטרכו להישמר השבוע מפני תרמית בתחום הכספי. גם אם אתם יוצאים לקניות, הקפידו להפעיל את חוש השיפוט שלכם ולא לבזבז. זה הזמן להשלים את החסר בהתכתבויות ובעבודות תקשורות בכתיבה ובלימוד.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר)
השבוע יעסיקו אתכם עניינים הקשורים למזון ולרפואה; כדאי להיזהר מתרופות אליל. בשעות הלילה, הימנעו מלהכנס למצבים מביכים. בעניינים שבינו לבינה אתם נוטים לשגות בהזיות מופרזות בהחלט.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר)
אתם אינכם יודעים עכשיו במי אתם רשאים לבטוח ובמי לא: אתם עלולים לפטפט באוזני מכר סתמי ולמלא פיכם מים ביחסים עם יקיריכם. קשרים חברתיים עשויים לסייע לכם בקריירה, אך אל תצפו ליותר מדי.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
השבוע כדאי להיוועץ בחבר בקשר לענייני קריירה, ולשמור על מציאותיות. שעות הערב טובות במיוחד לרומאנטיקה, ובני הזוג שאתכם ראויים למאמץ. בימים אלה עדיף לבקר אצל אחרים מאשר לארח אנשים.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
השבוע כדאי לכם להישמר מפני טיפוסים ממולחים בתחום העסקים. היזהרו גם לא להבטיח יותר משאתם מסוגלים לקיים. יכול להיות שיהיו תכניות של הרגע האחרון לצאת לטיול. בענייני עבודה, יש השראות.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
אתם צפויים לשמוע השבוע דיבורים חשובים, וכדאי לכם להיות מאוד זהירים בענייני עסקים. מומלץ להיוועץ ביועצים לפני שנכנסים לעסקות הכרוכות בסיכונים. ענייני שותפויות יעלו יפה בימים אלה.

בסגנון אחר — „מוש"

נורית אילוז

הסגנון האחר של „מוש" נתפר במיוחד לנשים האוהבות בגד מקורי ומיוחד ושונאות בגדים המוניים מאידך. הקו המנחה את מעצבות „מוש" הוא הנוחות – שהבגד יתאים לכל מטרה: לעבודה, לנסיעה, או ליציאה לבילוי בערב. העיצוב של „מוש" הוא אישי, קליל ויחודי, הבגדים הם „נושמים" ומרביתם בהדפסים מיוחדים בשלל פרחים צורות וצבעים.

חנות „מוש" הנמצאת ברחוב דיזנגוף 156 ת"א היא בעל אופי מיוחד משלה. האוירה הביתית שבמקום בצירוף חשרות הופכים את הקניה בחנות לחווייה מענגת. עובדה היא שבדרך כלל מי שקונה פעם אחת הופכת לקונה קבועה במשך השנים. אם את מחפשת לגוון במשהו אחר, נסי את „מוש" ולא תתאכזבי.

הכתובת: דיזנגוף 156 תל־אביב, טל' 237140

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

הקיבוץ המאוחד מתפלג

הפילוג במשקי הקיבוץ המאוחד, המונים 36 אלף נפש, הפך הלילה לעובדה קיימת. הקרע הטראגי בא אחר שמועצת הקיבוץ המאוחד בגנן החליטה, ברוב מכריע, להוציא משורות הקיבוץ חברי מפא"י במשקי אשדות יעקב וגבעת השלושה בגלל החלטתם לחלק את שני המשקים הללו בהם הם מהווים רוב. ההחלטה במועצת גנן נתקבלה ברוב של 132 קולות ובהימנעות 54 צירי מפא"י.

חברי מפא"י שעזבו בעקבות הצבעה זו את המועצה, לא הודיעו רשמית על הפילוג, אלא הסתפקו בהודעה כי יחד עם חבריהם באשדות וגבעת השלושה הם רואים את עצמם מוצאים מהקיבוץ המאוחד.

בכינוס חברי מפא"י שהתקיים מיד אחרי עזיבתם את המועצה הועלתה כבר תכנית מעשית לפילוג. חברי מפא"י יקימו ארגון עצמאי ולא יכירו יותר בהחלטות המוסדות העליונים של הקיבוץ המאוחד. הצעתם המעשית היא לבצע מעין „טראנספר" בין חבריהם וחברי מפ"ם. חברי מפא"י יעברו מהמשקים שבהם הם מהווים מיעוט למשקים בהם יש להם רוב, כדוגמת אפיקים, אשדות יעקב, גבעת השלושה וכו'.

בן־גוריון: אין סיכוי לשלום עם הערבים

ראש הממשלה דוד בן־גוריון אמר בדטרויט במסיבת עתונאים שאינו רואה סיכוי רב לשלום עם הערבים כל זמן שאין אצלם משטר דמוקרטי.

זוהי ההצהרה הראשונה של ראש הממשלה אחר החלטת מועצת הבטחון בענין הסכסוך הסורי ישראלי על יבוש החולה.

בן גוריון הוסיף שהחרם הערבי עוזר לישראל יותר משמפריע. החרם, אמר, עשה אותנו בלתי תלויים בארצות השכנות והכריחנו לבקש מוצא לתוצרתנו באירופה ובאמריקה.

ישראל בעד אמברגו על סין

ישראל היא אחת מ-45 המדינות שהצביעו אמש בועדה המדינית של או"ם בעד ההצעה האמריקנית להטיל אמברגו על אספקת חמרים אסטרטגיים לסין העממית.

שר רמז במטוס „תרצל" עם המשלחת שהעלתה את ארון הרצל מוינה

המוני ישראל מלווים את דוד רמז למנוחתו האחרונה

באווירת אבל כבד נפרדה הבוקר ירושלים הבירה מאת דוד רמז שר החינוך והתרבות, שנפטר בשבת לפנות בוקר בביה"ח „הדסה" בירושלים.

מסע הלויה, בהשתתפות שרים, ראשי מוסדות, אישי ציבור, והמון מלווים, זז ב-10.15 לפה"צ דרך חוצות ירושלים לעבר תל־אביב במקום שייפרדו ממר רמז השכבות הרחבות של הציבור שלמענו וכתוכו פעל המנוח במשך עשרות בשנים. מתל־אביב תצא הלויה לזכרון יעקב, המושבה בה החל רמז פעולתו כעובד בכרמים. הוא יובא למנוחתו האחרונה בבית הקברות בזכרון יעקב, ליד קבר הוריו.

באר שבע מונה 16 אלף נפש

בין ה-1 במאי וה-20 בו, ז. א. ב-3 שבועות, גדלה אוכלוסיית באר־שבע ב-2000 נפש. מחנה העולים מלא על גדותיו ושוכנים בו כ-6000 איש. זרם העולים לבאר־שבע עודנו נמשך ומספר הנפשות בבירת הדרום כבר הגיע ל-16 אלף ומעלה.

למרות גידול מפתיע זה של האוכלוסיה רשומים בלשכת העבודה רק 260 מחוסרי עבודה. אך המשרדים של המחוז ושל העיריה מודעים תחת המעמסה. משרד המספקה על מזון נראה כמבצר במצור. חלוקת פנקסי המזון יצרה בעיות חדשות, כי רק ל-200 מבין 1500 איש חולקו תעודות זהות. יתר על כן העיריה ציוותה לחלק תעודות זהות רק לאלה שיוכיחו כי קיבלו זריקה נגד טיפוס.

בהוראת מוסקבה תוחש העליה מרומניה

ממקור מהימן נודע על סיכויים להגברת העליה מרומניה בזמן הקרוב. אצל השלטונות הרומניים נתחדש הדיון באפשרות להכניס לשירות אניות נוסעים נוספת מבד קונסטנצה – חיפה.

אותו מקור מוסר שבקשות לדרכונים כתאשרות עתה תוך חודש חודשיים, לאחר שמוסקבה דרשה להחיש את תהליך העליה.

השרב „בשבר" – מחסור בקרח

השרב הכבד ששרר אתמול והלילה בכל חלקי הארץ „נשבר" לפנות בוקר.

היה זה השרב הקשה ביותר מזה שנים והטמפרטורה הגיעה במספר מקומות בארץ עד ל-40 מעלות צלזיוס. מכבי אש בתל אביב הוזעקו 10 פעמים לטפל בדליקות שנגרמו עקב השרב. הם הצליחו לאתר בכל מקום את הדליקה.

מחסור חמור בקרח הורגש גם היום בת"א. תורים ארוכים השתלו מאז שעות הבוקר המוקדמות ליד חנויות הקרח. אחוז ניכר מתושבי העיר נשארו ביום השרב הכבד בלי קרח עקב הפחתת ייצור הקרח ע"י היצרנים בארבעים אחוז. יצרני הקרח הפחיתו ייצורם מאחר שהממשלה טרם נענתה לתביעתם להעלות מחיר בלוק הקרח ב-40 פרוטה.

